

Riksdagens protokoll

1994/95:59

Fredagen den 10 februari

Kl. 9.00 – 13.37

Protokoll
1994/95:59

1 § Meddelande om plan för kammarens sammanträden

Andre vice talmannen meddelade att en ny plan för kammarens sammanträden skulle utdelas under dagen.

2 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1994/95:143 till socialutskottet

3 § Allmänpolitisk debatt (forts. från prot. 58)

Allmänpolitisk debatt

Sysselsättningspolitiken m.m.

*Sysselsättnings-
politiken m.m.*

Anf. 1 PER UNCKEL (m)

Fru talman! Socialdemokraterna saknar en politik för riktiga jobb. Det är dess värre den ofrånkomliga slutsatsen av regeringens politik sedan valet i höstas. Intrycket förstärks kraftigt av den diskussion om arbetsmarknadspolitiken som regeringens budgetproposition i januari utlöste.

Socialdemokraterna hävdar nu att de lägger om arbetsmarknadspolitiken från passiva åtgärder till aktiva sådana. Förslag om ett riktat anställningsstöd på 7 miljarder kronor under ett år har varit en huvudingrediens i den politik som bär arbetsmarknadsminister Anders Sundströms signum.

En annan grundbult har utgjorts av ett starkt subventionerat stöd till naturvetarutbildning för äldre vid universiteten. För en kostnad över två år på mer än 3 miljarder kronor skall 9 000 studerande få en avlönad utbildning av samma slag som andra studenter tvingas skuldsätta sig för att få.

Om och när denna välsignelsebringande socialdemokratiska politik genomförs kommer arbetslösheten likväl bara att ha sjunkit med några få procentenheter. Enligt regeringens bedömningar leder den egna politiken till en arbetslöshet 1998 på nästan 10 %.

Man får vara rätt generös med ordens innebörd om man, som Anders Sundström gör, hävdar att detta är att ta Sverige ur massarbetslösheten.

Fru talman! Regeringens politik kan diskuteras utifrån två olika perspektiv:

- Det första handlar om själva arbetsmarknadspolitiken. Vad är nytt i det som regeringen vill göra? Och hur fungerar detta?
- Det andra, och ännu viktigare, gäller tillväxten av långsiktigt hållbara arbeten. Kommer en sådan tillväxt till stånd? Och vad skall hända med de 10 % som regeringen menar alltså skall vara arbetslösa 1998?

Låt mig börja med arbetsmarknadspolitiken.

I fråga om den allmänna inriktningen på de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna är regeringens tal om stora nyheter illa underbyggt. Arbetslösa skall i framtiden engageras i utbildning eller beredskapsarbeten. A-kassa och KAS skall komplettera mer aktiva insatser. Det är inget nytt i det. Arsenalen av insatser omfattar det som står varje regering till buds.

Det nya är just det riktade anställningsstödet och den betalda naturvetarutbildningen. Senare skall den Allan Larssonska idén om s.k. arbetsföretag uppenbarligen tillkomma. Samtliga dessa åtgärder har väckt mycken, och berättigad, kritik.

Mot det riktade anställningsstödet har det anförts att det inte finns särskilt många arbetsgivare som nyanställer medarbetare bara för en lönesubvention under ett enstaka år. Ett anställningsåtagande är större och mera långsiktigt än så. Däremot finns det säkert företag som med glädje tar emot en lönesubvention för anställningar som de i alla fall hade tänkt göra.

Fru talman! Vad är det för vits med ett sådant stöd?

Ett kuriöst inslag i debatten om anställningsstödet är att regeringen argumenterar för att lägre kostnader för företagen leder till en större anställningsbenägenhet. Om regeringen nu äntligen har kommit till en sådan principiell insikt frågar man sig varför samma regering i så fall så sent som i höstas höjde skatterna för företagen med 35 miljarder kronor. Av dessa 35 miljarder kronor i permanenta skattehöjningar vill regeringen ursprungligen betala tillbaka 7 miljarder kronor under ett enstaka år. Hela denna operation skulle enligt regeringens budgetproposition skapa 110 000 nya jobb. Är det då så konstigt att allt fler undrar hur regeringen egentligen tänker?

Samtliga riksdagspartier har emellertid avvisat anställningsstödet i den form som regeringen ursprungligen tänkt sig. Det har också en bedövande enig kritikerkår utanför riksdagen gjort. Men skam den som ger sig! I söndags natt slängde så Miljöpartiet ut den så hett efterlängtrade frälsarkransen. Ett nedbantat anställningsstöd skall nu ta sig genom riksdagen, trots en fortsatt kritisk sönderskjutning av regeringens s.k. kalkyler för detta stöd.

Fru talman! En schweizerost ter sig som en solid klump i jämförelse med anställningsstödet efter kritikernas beskjutning!

Få av dessa kritiker lär vara ense med Socialdemokraterna och Miljöpartiet om att detta nya anställningsstöd i någon mening skulle vara bättre än det som Socialdemokraterna nu övergett. De mindre företagen anser att det över huvud taget inte kommer att ge någon effekt. AMS tror att det blir några tusen nyanställningar – att jämföra med de ursprungliga 110 000 nya jobb som regeringen använde som utgångspunkt för bedömningarna i budgetpropositionen.

Vad Socialdemokraterna och Miljöpartiet nu gör är att de sätter i sjön ett arbetsmarknadsstöd i mångmiljardklassen utan påvisbara effekter. Med en effekt på 5 000 nya jobb – den högsta uppskattning som redovisats för arbetsmarknadsutskottet – blir det en kostnad på 1 miljon kronor per jobb under innevarande år.

Vad regeringen nu tänker åstadkomma med hjälp av Miljöpartiet är bokstavligen ett penningslöseri gränsande till vanvett!

Möjligen bör det också påminnas om att de miljarder som Anders Sundström skall fördela över huvud taget inte finns i regeringens budget. Pengarna skall på något sätt uppstå av sig själva. Arbetsmarknadsministern har en del att förklara.

Lika stark verkar nu också kritiken vara mot hugskottet om naturvetenskaplig universitetsutbildning för några få med en månadslön om 12 000 kr. Den årliga kostnaden för detta hugskott är högre än hela kostnaden för Umeå universitet.

Den föreslagna utbildningen är, säger alla, av ovisst värde och skulle skapa skriande orättvisor mellan olika studerandekategorier. Förslaget blir knappast mer acceptabelt av att det förenas med en nedskärning av högre utbildning och forskning som saknar motsvarighet i modern tid. Nedskärningen undergräver direkt möjligheterna att på längre sikt, då kunskaper blir det allra mest avgörande konkurrensmedlet, tillskapa nya och stabila arbetstillfällen.

Vad det blir av Allan Larssons arbetsföretag vet ingen ännu. Den utredning som tog hand om förslaget malde ner det till nästan ingenting. Det återstår att se vad regeringen vill göra.

Lika kritisk som det finns anledning att vara när det gäller arbetsmarknadspolitiken finns det skäl att vara när det gäller den större frågan om hur jobb egentligen skall komma till.

I flera studier de senaste åren, senast den svensk-amerikanska analys av svensk ekonomi som Studieförbundet Näringsliv och samhälle tagit initiativ till, understryks de strukturella brister som ligger bakom den höga arbetslösheten:

- Sverige har för få företag som växer.
- De privata tjänsteföretagen har för liten omfattning, trots att just denna sektor har en potential att anställa flera.
- Skatterna på företagandet är för höga.
- Lönebildningen stampar ut jobb från arbetsmarknaden, vilka inte minst ungdomar behöver.
- Arbetsmarknaden är för stel, bl.a. till följd av en rigid arbetsrätt.
- Social- och arbetslöshetsförsäkringar ger inte tillräckliga incitament till arbete.
- Utbildningen och arbetsmarknaden stödjer inte varandra växelvis.

Sammantaget ger dessa iakttagelser bilden av en arbetsmarknad som inte kommer att kunna hänga med när kraven på rörlighet ökar, inte minst till följd av den breda introduktionen av informationsteknologin. På flera av dessa mera långsiktiga områden är regeringens politik i dag inte bara otydlig och förvirrad utan direkt kontraproduktiv. Sedan valet i höstas har skatterna på företagande höjts, rigiditeten på arbetsmarknaden förstärkts och de långsiktiga utbildningsinsatserna försvagats.

Den avveckling av karensdagen i sjukvårdsförsäkringen som regeringen föreslår i budgetpropositionen ger felaktiga signaler i fråga om angelägenheten av att arbeta.

Nedrustningen av forskningen underminerar vårt lands långsiktiga konkurrenskraft.

Den nyaktualiserade kärnkraftsavvecklingen lägger ytterligare sten på börda.

Görs ingenting åt dessa grundläggande strukturfel på arbetsmarknaden kommer den höga arbetslösheten att bestå. Att döma av vad arbetsmarknadsministern sagt och gjort i dessa hänseenden finns det knappast skäl för någon optimism.

Vad som nu behövs är ett långsiktigt program för flera jobb uppbyggt efter följande riktlinjer:

- Företagen måste kunna växa och flera företag etableras, bl.a. genom att avdragsrätt för riskkapital införs.
 - Skattesystemet måste ge goda förutsättningar för arbete och företagande genom att skatterna sänks.
 - Lönebildningen måste främja rekrytering av ny arbetskraft men också karriär och arbetsbyten.
 - Arbetsmarknaden måste bli en verklig marknad. Dagens arbetsmarknadslagstiftning måste reformeras och generella möjligheter öppnas för enskilda anställningsavtal mellan företag och medarbetare.
 - Socialförsäkringarna måste ändras så att de främjar arbete men också för att medge ett nödvändigt skydd när rörligheten på arbetsmarknaden tilltar. Arbetslöshetsförsäkringen skall vara allmän.
 - Utbildningen måste vara av hög kvalitet. Den bör kunna fortgå under hela yrkeslivet, bl.a. med hjälp av personliga utbildningskonton.
 - Slutligen måste arbetsmarknadspolitikens effektivitet höjas, bl.a. genom sådana ersättningsregler att ett aktivt arbetssökande främjas.
- Fru talman! En politik utifrån detta sjupunktsprogram ger nya, riktiga och varaktiga jobb för Sverige.

Anf. 2 ELVING ANDERSSON (c)

Fru talman! Arbetslöshet är ett gissel, såväl för dem som är drabbade som för samhället i stort och för samhällsekonomin. Det politiska arbetet måste därför konsekvent inriktas på att skapa full sysselsättning.

Men grunden för full sysselsättningen läggs fast inom andra politikområden än arbetsmarknadspolitikens. Det handlar om den ekonomiska politiken, näringspolitiken, regionalpolitiken, miljöpolitiken, utbild-

ningspolitiken, skattepolitiken osv. Vi måste inom dessa områden skapa förutsättningar för en hållbar ekonomisk utveckling som leder till välbefinnande och arbete i hela vårt land.

Skatteväxling med permanent sänkta arbetsgivaravgifter, framför allt för de mindre företagen, som finansieras med avgifter på miljöskadliga utsläpp och förbrukning av ändliga naturresurser är en åtgärd som snabbt ger nya jobb och samtidigt för in miljöutvecklingen i rätta banor.

Vidare måste arbetsrätten anpassas till småföretagens förutsättningar. Bättre villkor för provanställningar och en allmän arbetslöshetsförsäkring som undviker ständig rundgång är andra åtgärder som måste till. Inom den s.k. gröna sektorn kan många nya jobb tillskapas.

Fru talman! I budgetpropositionen blåser regeringen upp siffrorna vid beräkningen av hur många som skall komma att omfattas av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna på ett realistiskt sätt. Min bedömning är att regeringen överskattar effekterna av sina förslag med i storleksordningen 200 000 personer.

Det är viktigt att unga människor ges goda möjligheter att komma in på arbetsmarknaden. Ungdomspraktiken som infördes 1992 har räddat en hel ungdomsgeneration från passivitet och bidragsanpassning. Detta väl fungerande system vill nu regeringen byta ut mot en ungdomsintroduktion. Men denna har dess värre en utformning som innebär att väldigt få ungdomar kommer in på arbetsmarknaden via denna åtgärd.

För närvarande omfattar ungdomsintroduktionen inte mer än ungefär 1 500 ungdomar, medan mer än 50 000 är engagerade i ungdomspraktik. Hur skall dessa 50 000 kunna växlas över till ungdomsintroduktion fram till det instundande halvårsskiftet? Låt oss i stället behålla det nuvarande systemet som vi vet fungerar bra i stället för att göra ett experiment med ett nytt system som har stora utsikter att misslyckas.

En annan grupp som måste ägnas särskild uppmärksamhet är de långtidsarbetslösa. Här vill vi i Centern skapa ett nytt system som kallas personligt rekryteringsstöd. Stödet som skall knytas direkt till personen i fråga skall denne alltså kunna ta med sig till sin blivande arbetsgivare. Rekryteringsstödet skall utgå under sex månader så snart han eller hon har erhållit anställning med avtalsenliga villkor.

Fru talman! En väldigt stor del av den politiska debatten i dag handlar om att fördela skuldbördan för den rådande ekonomiska och sysselsättningsmässiga krisen. Jag tycker att det är viktigare att se framåt och diskutera hur vi skall lösa situationen. Men jag vill ändå ägna bara ett par meningar åt att klarlägga historien.

Sommaren och hösten 1991, i slutet av den förra socialdemokratiska regeringsperioden, ökade arbetslösheten med 8 000 personer per månad och sysselsättningen minskade med 13 000 personer per månad. Sensommaren 1994, i slutet av fyrklöverregeringens regeringsperiod, minskade antalet arbetslösa med 6 000 per månad och antalet sysselsatta ökade med 13 000 per månad.

Prot. 1994/95:59
10 februari

Allmänpolitisk debatt

*Sysselsättnings-
politiken m.m.*

Den regering som tillträdde hösten 1991 fick ta över en ekonomi och en arbetsmarknad i stark tillbakagång och en bank- och finanssektor med allvarliga problem på väg mot en akut kris.

Den regering som däremot tillträdde hösten 1994 fick ta över en situation, där 80-talets alla följdproblem ännu inte var lösta, men där ändå företagen börjat investera och nyanställa. Ekonomin hade åter börjat växa.

I den gångna valrörelsen var arbetslöshetssituationen med rätta en mycket stor fråga. Socialdemokraterna hävdade att den dåvarande regeringen hade gett upp kampen för jobben. I stället utmålade man sig själva som garant för att människor skulle komma i arbete.

Men valrörelsens retorik har nu devalverats. Regeringen kalkylerar med att arbetslösheten kommer att ligga kvar kring tioprocentsnivån i slutet av mandatperioden. Borta är talet om en snabb halvering av arbetslösheten.

När fyrklöverregeringen föreslog sänkt ersättning i a-kassan bussade Socialdemokraterna stora massor av folk till Stockholm. De eldades med tal om den förfärliga regeringen. Men sedan slog ni socialdemokrater tyst till reträtt och gav upp löftet om höjd ersättningsnivå. Nu föreslås dessutom en sänkning i sjukersättningsnivåerna.

På hemmaplan i Norrbotten har Anders Sundström lovat återflöde av vattenkraftsvinsterna till de producerande regionerna. Det har dess värre aldrig det socialdemokratiska partiet ställt upp på här i riksdagen. Även på detta område slog Anders Sundström tyst till reträtt före valet.

Före valet sades att alla ungdomar skulle garanteras jobb inom 100 dagar. Fyra månader och tre dagar efter regeringstillträdet har detta löfte förvandlats till en målsättning utan konkret innehåll. Ungdomar under 20 år skall dessutom sparkas ut ur a-kassan.

Valrörelsens vackra tal om satsning på småföretagen för nya jobb har förvandlats till en kontraproduktiv återställarpolitik.

Under valrörelsen åkte Anders Sundström land och rike runt. Retoriken flödade och beskrev allt ont som den förra regeringen hade gjort. Arbetslösheten berodde främst på den dåvarande arbetsmarknadsministrerns genuina illvilja.

Retoriken fick effekt. Särskilt i skogslänen fick socialdemokratin ett starkt stöd i valet. Dessa väljare har verkligen fått betalt, men kanske på ett annat sätt än de hade väntat sig:

- Flyttlassen skall börja rulla.
- Resurserna till regional utveckling skärs ned.
- Viktiga infrastrukturprojekt som Botniabanan och Atlantbanan får stryka på foten i EU-sammanhang för Öresundsbron.
- EU-stödet till regional utveckling och miljöstödet till jordbruket tas inte hem.
- Studenternas reserabattkort dras in så att den geografiska närheten till högre utbildning blir än mer avgörande.

När jag tänker på Socialdemokraternas sysselsättningspolitik sådan den beskrevs före valet och sådan som den sedan har visat sig i praktisk politik kommer jag osökt att tänka på sagan om kejsarens nya kläder. Det är nu dags att någon utropar: Se, han har ju inga kläder på sig! Och

alla skall då se att arbetsmarknadsministern och regeringen står helt nakna, dvs. helt utan förslag och idéer om hur massarbetslösheten skall bekämpas.

Avslutningsvis, fru talman, några ord om flaggskeppet i regeringens kamp mot arbetslösheten, nyanställningsstödet. Efter uppgörelsen med Miljöpartiet skall detta stöd nu kosta 5 miljarder kronor. Enligt AMS, som torde vara den som bäst kan bedöma effekten av olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder, kommer stödet eventuellt att ge 5 000 nya jobb.

Priset blir 1 miljon per arbetstillfälle, och detta blir de i särklass dyraste jobb som någonsin har tillskapats inom arbetsmarknadspolitiken. De allra flesta jobb som berörs av stödet skulle tillkomma ändå, och bidrag skall t.o.m. utgå i efterhand till människor som redan har fått jobb under januari och februari i år.

Den här kostnaden på 1 miljon per arbetstillfälle kan t.ex. jämföras med effekten av de extra 800 miljoner kronor som länsstyrelserna fick under föregående år för småföretags- och landsbygdsutveckling. Genom det programmet skapades många nya jobb, och notan landade i detta fall på mellan 60 000 och 70 000 kr per styck.

Med all rätt gjorde samtliga oppositionspartier i riksdagen tummen ner för förslaget när det presenterades. Miljöpartiet frestades dock så mycket av att äntligen få vara med och sola sig i regeringsglansen att man övergav sin kritiska inställning till förslaget och numera tycker att det är bra. Förändringarna som åstadkoms var mycket marginella, och förslaget är fortfarande lika dåligt.

Miljöpartiet sålde ut sina ambitioner om skatteväxling och gröna jobb. Som tack för att man räddade Anders Sundströms politiska liv fick man ett allergisaneringspaket på 2 miljarder, vilket jag dess värre inte tror kommer att ge särskilt stora effekter.

Det här anställningsstödet, fru talman, har getts litet olika namn. Först döptes det till NYS, och det tycker jag var en bra förkortning, eftersom förslaget till stora delar är nys. Sedan döpte regeringen om det till RAS, och Miljöpartiet tolkar tydligen förkortningen RAS som Räd- da Anders Sundström.

Anf. 3 ANNE WIBBLE (fp)

Fru talman! Dagens debatt har rubriken Sysselsättningspolitiken. Jag tycker att det är en missvisande och felaktig rubrik, eftersom det som behövs är arbete, arbete som man kan försörja sig på.

Att knäcka arbetslösheten är den övergripande utmaningen för oss i Folkpartiet. Att få fler personer i arbete i privata företag, till en lön som de kan försörja sig på, det är faktiskt nyckeln till de flesta problemen i Sverige. Vi kommer inte att klara statsskulden eller budgetunderskottet utan många fler i arbete, vi klarar inte välfärden utan den ekonomiska bas som fler i arbete ger, och vi klarar inte att lösa upp människors vanmakt, den känsla av utanförskap som allt fler får, utan många fler i arbete.

De senaste veckorna har det kommit flera bidrag till en diskussion om hur detta skall gå till. I onsdags presenterades 1995 års långtidsutredning, och några veckor dessförinnan kom en skrift från SNS med

Prot. 1994/95:59
10 februari

Allmänpolitisk debatt

*Sysselsättnings-
politiken m.m.*

rubriken Velfärdsstat i omvandling. I båda de här studierna diskuteras särskilt läget på arbetsmarknaden.

Det är en formidabel uppgift att knäcka arbetslösheten. För knappt ett år sedan lurade ni socialdemokrater säkert ganska många människor att tro att det skulle räcka med att byta regering. Ni lovade att den öppna arbetslösheten skulle ner till under 5 % redan 1995 – det är nu det! Detta visar sig nu vara en bluff. Om man skall tro Långtidsutredningen når vi inte ner till 5 % förrän år 2010, detta berömda år.

Ännu år 1998 kommer enligt budgetpropositionen nästan var tionde människa att gå utan jobb, att vara öppet arbetslösa eller föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Enligt Långtidsutredningen sjunker sedan arbetslösheten mycket långsamt till ungefär 7,5 % totalt, dvs. med bara 2 procentenheter på tio år.

Detta kallas i Långtidsutredningen "den goda utvecklingen" – det finns också ett värre scenario, där arbetslösheten ligger kvar på över 11 % hela tiden. Ett sådant samhälle riskerar att bli kallt och intolerant, ett samhälle där människor ställs mot människor, och många många saknar känslan av samhällsgemenskap.

Jag är, fru talman, helt övertygad om att varken arbetsmarknadsministern eller någon annan *vill* ha ett samhälle med permanent massarbetslöshet, men den viktiga frågan är faktiskt om regeringen är beredd att göra omprövningar och att slakta ett antal heliga kor för att undvika detta. Det räcker nämligen inte med att hoppas, och det räcker definitivt inte med att köra vidare i samma hjulspår, med högre skatter på jobben, mer AMS-insatser, ett nytt hastigt insatt bidrag för byggande eller ens arbetsmarknadsministerns omhuldade RAS.

Det är inte ens så att det är arbetsmarknadspolitiken i traditionell mening som är nyckeln till hur vi får fler människor i arbete. I SNS-rapporten påstås det helt framt att åtgärdsprogram för kanske 5 % av arbetskraften tränger undan riktiga jobb och minskar möjligheterna att få fler i vanliga arbeten. I Långtidsutredningen sticker man inte ut hakan fullt så mycket, men man säger ändå: "Utredningen bedömer arbetsmarknadspolitikens effekter som tämligen osäkra." Detta är mycket hårda ord om den svenska ekonomiska politikens flaggskepp, den aktiva arbetsmarknadspolitiken. Effekterna är "tämligen osäkra".

För säkerhets skull skall jag omedelbart säga att jag *inte* anser att alla AMS-insatser är improduktiva, och jag vill gärna lägga till att jag *inte* heller anser att jobb inom den offentliga sektorn är tärande, men att satsa på mer av detta är i dag ingen lösning. Det som behövs är fler arbeten i privata företag, som leder till produktion av varor och tjänster som säljs på en marknad.

Nyckeln till fler jobb är alltså expansion i näringslivet. Det är det vi borde diskutera. För att än en gång citera Långtidsutredningen: "Detta ställer frågan om tillväxten på sin spets: vilka förutsättningar ska möjliggöra denna expansion i näringslivet?"

Vi har i Folkpartiet i ett ganska stort antal motioner beskrivit vad vi anser vara viktigast. Jag vill påstå att flertalet av våra parti- och kommittémotioner handlar just om detta, om hur vi kan skapa förutsättningar som möjliggör en så snabb expansion av näringslivet att vi knäcker

arbetslösheten. Det gäller våra förslag om den ekonomiska politiken i stort, fler och växande företag, bättre konkurrens, informationsteknologi, utbildningspolitik och naturligtvis också arbetsmarknadspolitik.

Det gäller också våra förslag inom socialpolitiken. För att fler människor skall våga satsa på företagande som ger jobb, våga satsa på förändringar, krävs inte bara bra villkor vad gäller exempelvis skatter och arbetsrätt, utan enligt min mening krävs också en väl fungerande välfärdspolitik vad gäller skolor, sjukvård, äldreomsorg lika väl som pålitliga trygghetssystem. Den som tar risker i ett nytt eller växande företag måste ju veta att han eller hon får en chans till om det går snett, och det händer ju ganska ofta. Den generella välfärden är alltså nödvändig inte bara av sociala skäl utan också med hänsyn till ekonomins funktionssätt.

Det största hotet mot välfärden kommer enligt min uppfattning varken från den konservativa lilla-världen-filosofin eller från den socialdemokratiska återställarna mot minskad valfrihet, utan det kommer just från regeringens oförmåga att föra en politik som ger förutsättningar för fler jobb. Resultatet blir att verkligheten tvingar fram den ena nedskärningen efter den andra och att allt färre människor vågar ta risker i förändringar.

Min fråga, fru talman, är egentligen mycket enkel: Vågar ni socialdemokrater tänka om, vågar ni tänka om för att möjliggöra en kraftig expansion i näringslivet? Det är alldeles uppenbart att ni inte vågar stöta er med LO och ändra arbetsrätten så att småföretag vågar anställa fler. Tydligt vågar ni inte heller utmana fördelningsfundamentalisterna och ge skatteavdrag för s.k. kapitalister som vill starta företag eller sätta in pengar i grannens nya företag. Men vågar ni ta en diskussion med AMS-etablissemang om att det kanske inte är så att ju mer AMS-insatser desto bättre? Pengarna kanske gör större nytta om de används till en sänkning av arbetsgivaravgifterna.

Vågar ni medge att arbetsdelning som metod att minska arbetslösheten är fel tänkt från början till slut? Vågar ni erkänna att låglönekonkurrens från de forna kommunistländerna ställer lönebildning och skattepolitik inför helt nya utmaningar? Vågar ni t.ex. tala högt och ljudligt om att det måste löna sig med utbildning för att man skall få en explosion av nya kunskapsföretag, att det är fel att utbildningslönepremien har sjunkit från nära 80 %, som den var på 60-talet, till ca 20 %?

Fru talman! Jag är helt säker på att arbetsmarknadsministern har hört många historier om människor som erbjudits jobb men som inte velat ta dem utan hellre fortsatt med a-kassa. Om inte, lever han i ett glashus fjärran från verkligheten. Ingen vet naturligtvis hur vanligt detta är. Och det anses inte passande att diskutera det, eftersom det är fusk. Men det är farligt om en sådan uppfattning breder ut sig. Jag vill gärna veta vad arbetsmarknadsministern har gjort för att motverka sådant fusk. Om han ingenting har gjort, undrar jag vad han tänker göra.

För närvarande verkar Anders Sundström mest intresserad av RAS – operation Rädda Anders Sundström, som det numera kallas här i korridorerna. Att göra upp med Miljöpartiet och låna 7 miljarder kro-

Prot. 1994/95:59
10 februari

Allmänpolitisk debatt

*Sysselsättnings-
politiken m.m.*

nor för detta är faktiskt pinsamt. Det enda intressanta med RAS är att det är ett indirekt erkännande av att sänkta löneskatter ger fler jobb. Det är desto mer egendomligt att ni först höjer en massa skatter, för då inser ni ju rimligen att detta ger färre jobb, och det var väl ändå inte meningen.

Under förra året fästes ganska stora förhoppningar till en begynnande ökning av antalet människor med jobb. Under det första halvåret var också ökningen mycket snabb, ovanligt snabb. Men under andra halvåret har antalet jobb fallit tillbaka och faktiskt minskat lika mycket som de gjorde under 1993. I december 1994 var antalet jobb tillbaka på samma nivå som i december 1993. En slutsats som för mig ligger nära till hands är att den förda återställarpolitiken i varje fall inte har medverkat positivt till fler riktiga jobb. Det ställer än en gång frågan om socialdemokraterna vågar tänka om på sin spets.

Fru talman! Det är en formidabel uppgift att bryta den trend av färre jobb i privat sektor, som har pågått under hela efterkrigstiden. Den centrala frågan är om ni socialdemokrater vågar göra upp med gamla fördomar, eller om det bara är munväder att ni håller med om att jobben måste komma från privat sektor. För att citera Kjell-Olof Feldt i Dagens Nyheter av i dag: "Det går inte att bara vifta bort idéer och uppslag som kan vara fruktbara även om de kommer från fel håll." Vågar ni tänka om för att knäcka arbetslösheten, Anders Sundström? Annars är det synd om Sverige och de arbetslösa.

Anf. 4 HANS ANDERSSON (v)

Fru talman! Massarbetslösheten har kommit till Sverige. Vi har tappat 600 000 jobb under 90-talet. Långtidsarbetslösheten är i storleksordningen 100 000. Att bekämpa arbetslösheten, att höja sysselsättningsgraden är det primära målet för den ekonomiska politiken. Det finns möjligheter i en konjunkturuppgång, men det finns också stora risker.

Jag hoppas att vi inte bara skall skylla på varandra partierna emellan i dag. Jag kan hålla med Anne Wibble om att det inte finns några "kquickfix"-lösningar. Det finns inga lätta enkla lösningar. Det skall också arbetsmarknadsministern tänka på.

Av de inledande inläggen här står det också klart att det finns en rågång mellan borgerligheten och arbetarrörelsen. Borgerligheten under Bildt och Wibble står för en helt annan linje: försämrade trygghetssystem, neddragning av a-kassan, slopande av arbetsrätten – om det blir lättare att sparka folk, blir det kanske flera jobb, en logik som jag inte förstår –, privatisering, ökning av löneskillnader, en massiv sänkning av skatter, särskilt till kapitalägare, passiv väntan på marknadskrafterna samt en försämrad kvalitet på arbetsmarknadspolitik. Vidare vill man ha flera praktikjobb och ungdomspraktik, dvs. gratisarbete, och flera ALU-jobb.

Om Anne Wibble läser vidare i Långtidsutredningen skall hon finna hur drastiskt man säger nej till den typen av arbetsmarknadspolitik. Man talar i stället för bättre förmedling, ökad rörlighet och ökad kompetens. Det är en politik som vi kan ställa oss bakom när det gäller

arbetsmarknadens funktionssätt, om den kompletteras med en effektiv regional politik som gör att hela Sverige kan leva.

Borgerligheten drog nytta av arbetslösheten. Människor blev rädda. Facken försvagades. Kapitalägarna fick större kraft. Detta är en god miljö för den borgerliga världsbilden.

För arbetarrörelsen väntar nu några huvuduppgifter: sanering av statsfinanserna, flera skall sättas i jobb på rättvis grund, få bort det passiva kontantbidragsberoendet och en aktiv arbetslinje i arbetsmarknadspolitiken.

Det betyder, arbetsmarknadsministern, att när vi sanerar statsfinanserna så skall vi vara rädda om våra pengar. Vi måste visa litet budgetdisciplin i arbetet. Det gör man normalt, åtminstone på Finansdepartementet.

Arbetsmarknadspolitiken har haft en tung börda att bära. AMS kan inte hantera 6 % av arbetskraften. Det går inte att upprätthålla kvalitet. Sedan får AMS stå i skottgluggen när det görs misstag och när kvaliteten inte blir tillräckligt hög. Men vad är alternativen? Som finansminister hade inte Anne Wibble en tillräcklig politik, vare sig näringspolitik eller politik för den offentliga sektorn, för att använda skattemedel på ett effektivt sätt. Då blev drösar av människor arbetslösa. Antingen skall man lämna dessa människor helt vid sidan och föra över dem till socialbidragskön, eller också skall man försöka att ge dem bättre kompetens och därmed en chans på arbetsmarknaden.

Regeringens handlingsplan för arbete är en riktig prioritering, men målet är för lågt satt. Och det måste Anders Sundström ha klart för sig. Om vi 1998 har 6 % öppen arbetslöshet – 10 % öppen arbetslöshet, om man räknar med dem som finns i åtgärder – är det en katastrof för de arbetslösa, för Sverige och för arbetarrörelsen. Det är helt oacceptabelt, och det är också skälet till att Vänsterpartiet har rest mycket mera offensiva krav och lagt fram förslag om en mycket kraftfullare arbetsmarknadspolitik. Vi kan inte acceptera den höga öppna arbetslösheten. Vi måste hålla i pengarna och säga nej till dåliga förslag.

Efter att ha hört den inledande talarrundan vill jag göra några kommentarer. Jag vill fråga Anders Sundström hur det är med omdömet och kompassen med tanke på den DN-artikel som man kunde läsa för några veckor sedan. Han tyckte då att Folkpartiet verkade att vara en alldeles utmärkt partner när det gällde att främja sysselsättning och arbetsmarknadspolitik på den grund som vi fick mandat för i valet. För mig var det självklart redan då – nu borde det vara självklart för Anders Sundström – vilken väg som bör väljas.

Man kan fråga sig vad problemen beror på. Ja, det fanns konjunkturella problem och ekonomiska problem. Ecu-anknytningen var en katastrof. Anne Wubbles åtstramningspolitik i början av perioden var en katastrof. Satsningarna på arbetsmarknadspolitiken gjordes för sent. Också den kasinoekonomi på 80-talet som socialdemokraterna bar ett djupt ansvar för var en katastrof.

Men det finns också strukturella problem, det är jag övertygad om. Vi har slagit ut mycket produktionskapacitet. Vi har fortfarande ett

Prot. 1994/95:59
10 februari

Allmänpolitisk debatt

Sysselsättnings-
politiken m.m.

beroende av basnäringarna när det gäller trä, stål och papper som är orimligt – 58 % av nettoexportintäkterna kommer därifrån.

Om tio tjugio år måste vi ha en helt annan situation. Vi måste vara inriktade på miljöteknik och kunskapsintensiv industri. På NUTEK är man alldeles klar över detta. Skall vi göra det jättelyftet krävs det investeringar och kompetensutveckling på ett sätt som vi under många år inte har sett maken till i Sverige.

Det är livsfarligt med den tudelade ekonomi som vi har. Vi har en devalveringsboom i exportindustrin, samtidigt som småföretagen på hemmamarknaden praktiskt taget går på tomgång och inte har pengar och därför inte kan anställa.

Man säger ofta att arbetsmarknaden står alldeles stilla. Det är inte alls rätt. I en undersökning från Arbetsmarknadsdepartementet hade utredningschefen Wadman tagit fram en serie uppgifter som visar att vi har en mycket god sysselsättning inom privat sektor. Det sprids mycket fördomar för att attackera arbetsmarknadspolitiken och den offentliga sektorn.

På samma sätt har det framkommit mycket material av samma slag inom ramen för den arbetsmarknadspolitiska kommittén. Det är stor dynamik på arbetsmarknaden, det råder inte stillestånd.

Det finns strukturella problem. De äldre får inga jobb. De förbigås och diskrimineras. Invandrarna har en förskräcklig situation. Förvärvsfrekvensen för dem har sjunkit till under 40 %. Flera nationaliteter har nästan ingen förvärvsfrekvens. Arbetshandikappade får allt svårare. Regeringen bidrar nu till att stöta ut dem genom att göra kraftfulla inbesparingar just på de arbetshandikappade.

Kvinnor finns inom den offentliga sektorn. Där görs neddragningar. Förtidspensionerna är ett av de värsta problemen. Man stöter ut människor när man exploaterat dem, när arbetskraften är utsugen, när människorna är förslitna, när de aldrig fick någon kompetens. Så säger man: Var så god och gå, ta ansvar själv. Du har för hög försäkring, det är för dyrt med förtidspension.

Det är så borgerligheten resonerar. 410 000 människor i arbetsför ålder förtidspensionerades, över 600 000 är arbetslösa totalt. Över 1 miljon människor, 25 % av arbetskraften, är utan arbete. Fråga varför vi har statsfinanser i moras!

Deltidsarbetslösheten ökar just nu när arbetslösheten sjunker i stort, dock ganska litet. Deltidsarbetslösheten ökade med 20 %. 145 000 människor, nästan alla kvinnor, är deltidarbetslösa. Det är ett oerhört stort strukturellt problem. Regionalt har vi också strukturella problem.

Dessa strukturella problem hör ihop med den nya arbetsmarknaden. Allt fler jobbar på kort tid. Näringslivet begär hög kompetens. Jag läste i går i Dagens Nyheter att ny teknik slår ut arbetarna. Präst stöttar avskedade metallare. Civilingenjörer anställs av ABB Relay. Det får väl RAS-stöd för att anställa nya "civilare", medan 135 metallarbetare får gå. De har gjort sitt. De har stått för svenska exportinkomster och skapat den välfärd som vi alla här är med och äter upp. Nu får de gå.

Var finns kompetensutvecklingen? Vänsterpartiet har lagt fram en serie förslag i år som innebär att företagen får ta ansvar, att näringslivet

får dela med sig, ta tillbaka något av det sociala ansvar som faktiskt fanns förr. Det går utför med den nya strukturen på arbetsmarknaden i dag.

Det handlar om rehabilitering av människor för att förhindra förtidspensionering. Det handlar vidare om kompetensutveckling, att inrätta ungdomspraktikantplatser där man får stå för kostnaden. Vi har föreslagit en plats per 50 anställda. Det är ett bra sätt att introducera unga människor i näringslivet. De är ju vår framtid. Utan produktion står vi oss slätt.

Varför alla dessa attacker mot målet arbete åt alla? Anne Wibble citerade SNS-rapporten. Några utländska, amerikanska, forskare har sagt: Det går inte bra för er. Förut sade alla: Oj, vad det går bra för er. Det var innan borgerligheten satt sig i regeringsrummet. Fantastiskt att Sverige har kunnat klara den låga arbetslösheten! Nu skall alla förklara varför vi har den höga arbetslösheten. Är skälet a-kassan, är det arbetsrätten, är det det faktum att vi inte var med i EU? Man tar det mesta. Man har ett mycket magert material, men man blåser upp det hela och drar sina slutsatser, och så är politikerna där med sina slutsatser.

Det finns också det motsatta. I den senaste EFA-rapporten sägs det mycket tydligt att den höga ungdomsarbetslösheten inte beror på systemfel på arbetsmarknaden. Den beror på efterfrågeraset.

Jag kommer senare att gå igenom våra förslag på arbetsmarknadspolitikens område och sysselsättningspolitiken i stort. Låt mig bara säga: Det är inte till höger som arbetsmarknadsministern har att finna stöd om vi skall kunna ta oss ur krisen i Sverige.

Anf. 5 BIRGER SCHLAUG (mp)

Fru talman! Det är många vackra ord, mycket bitterhet, mycket av: Skyll inte på mig, skyll på någon annan, för att det går illa. Det finns en massa förslag i motionerna om att göra både den ena och den andra tillfälliga insatsen för att komma till rätta men arbetslösheten.

Jag tror inte att det räcker. Nu måste vi ta till helt andra metoder, fullständigt nya metoder.

Sverige har inte längre råd med 40 timmars arbetsvecka. Vi har inte råd med att låta hundratusentalet människor gå arbetslösa därför att normalarbetstidens längd inte är anpassad till verkligheten. Vi måste sänka arbetstiden. Genom att sänka den till 35 timmar i veckan kan över 100 000 nya människor komma in på arbetsmarknaden. Det är den bästa arbetsmarknadspolitiska åtgärd vi över huvud taget kan vidta, betydligt bättre än GAS, RAS och alla andra tillfälliga åtgärder som måste till under en kort övergångsperiod.

Fru talman! Det finns ingenting som tyder på att vi i Sverige någonsin kommer att få full sysselsättning om vi har kvar 40-timmarsveckan. Det finns ingen utredning som visar att vi i den materiellt mogna delen av världen kommer att ha mer lönearbete på 2000-talet än i dag. Tvärtom, i den ena undersökningen efter den andra visas det att kurvorna över antalet jobb inte följer kurvorna för ekonomisk utveckling och ekonomiska volymer.

Prot. 1994/95:59
10 februari

Allmänpolitisk debatt

*Sysselsättnings-
politiken m.m.*

Detta är ingenting att sörja för. Det ger oss möjligheter att leva ett rikare liv med mer fritid under förutsättning att vi verkligen delar på de jobb som finns, att vi helt enkelt anpassar normalarbetstiden till verkligheten.

Det finns ingenting som säger att normalarbetstiden måste vara 40 timmar i veckan. Det finns ingen naturlag som säger att det skall vara så. Vi har levt med 40-timmarsveckan sedan 1970. Sedan dess har ingenting hänt i Sverige, men väl i andra länder. I en jämförelse med 15 västeuropeiska länder är Sverige på tolfte plats när det gäller metallindustrin. I Tyskland har man fattat ett beslut om att införa 35 timmars arbetsvecka den 1 oktober i år. Sverige borde följa efter med en generell arbetstidsförkortning.

Vi har inte råd, säger man då. Jag vill vända på det: Har vi råd att inte sänka normalarbetstiden? Har vi råd med 40-timmarsvecka när vi vet att jobben inte räcker till? De utredningar som finns visar att vi inte har råd att ha kvar 40-timmarsveckan. Genom att anpassa arbetstiderna till verkligheten tvingas dessutom marknaden, som Per Unckel i vanliga fall gillar mycket, att ta ett större ansvar. Som det nu är tvingas staten bekosta arbetslösheten. Var och en inser att om normalarbetstiden skulle höjas till 45 timmar i veckan, skulle arbetslösheten öka och staten få ta på sig större ekonomiskt ansvar. Det är märkligt att man då inte inser att en åtgärd i motsatt riktning innebär att staten får mindre kostnader för arbetslösheten.

Låt oss sänka normalarbetstiden till 35 timmar i veckan. Om 30 % av den frilagda tiden fylls på med jobb för många nya människor skapas en bra bit över 100 000 nya jobb.

Ni som hävdar att vi inte har råd med att sänka arbetstiden måste bevisa att 40 timmar i veckan är det socialt optimala, det ekonomiskt mest lönsamma också i slutet på 90-talet. Jag tror inte att ni kan göra det. Den som försvarar 40-timmarsveckan måste tro att 40 timmar i veckan är en naturlag. Om man inte tror det, finns det två alternativ: antingen höjer man arbetstiden eller också sänker man den. Jag tror inte att det finns någon i denna kammare som tycker att det är rimligt att höja arbetstiden. Alltså skall vi sänka den.

Det folkliga intresset för sänkt arbetstid är stort. Arbetstidskommittén visade för några år sedan att 80 % av svenska folket vill ha en generell sänkning av arbetstiden. Socialdemokratiska kvinnoförbundet beslutade 1990 att kravet på 6 timmars arbetsdag skall vara genomfört år 2000. Låt oss ta halva steget nu och göra som i Tyskland.

Arbetsmarknadsminister Anders Sundström vill också ha kortare arbetstid, har jag läst. Det är bra. Skall vi ta steget nu, eller skall vi fortsätta att begrava denna fråga i ännu en utredning som utmynnar i ett enda stora jäså?

Skälen för sänkt arbetstid är väldigt många. Det ger jobb. Livskvaliteten ökar, både för dem som får jobb och för dem som kan sänka sin arbetstid. Förutsättningarna för jämställdhet ökar. Barnfamiljernas möjligheter att leva som aktiva föräldrar ökar, rättvisan ökar. Om vi inte genomför en generell arbetstidsförkortning nu, kommer vissa fack-

förbund att gå före, och då får vi en allt orättvisare situation. Arbets-
skadorna minskar, vilket Barbro Johansson kommer att tala om senare.

Allting talar för att vi måste sänka arbetstiden. Vi har helt enkelt
inte råd med 40-timmarsveckan.

Jag skulle vilja fråga Per Unckel: Varför är ni moderater så rädda
för sänkt normalarbetstid? Varför inbillar ni er att 40 timmar är det
absolut optimala för eviga tider?

Jag skulle vilja fråga Elving Andersson: Varför lyssnar ni inte på ert
kvinnoförbund? Anne Wibbe sade att tanken att dela på jobben var
fruktansvärt negativ och frågade hur Anders Sundström någonsin kunde
tänka en sådan tanke, men t.o.m. Folkpartiets kvinnoförbund kan det.

Fru talman! I januari var 588 000 människor, dvs. 13,9 %, arbetslö-
sa. Det var en sanslös ökning under den förra regeringens period.
Hundratalet miljarder kronor har betalats ut för arbetslösheten. Man har
flyttat människor från den produktiva offentliga sektorn och den pro-
duktiva privata sektorn till den improduktiva offentliga sektorn, nämligen
arbetslösheten.

Tvåtredjedelssamhället börjar närma sig. Det beror på en dålig ar-
betsmarknadspolitik. SFA har kostat Sverige skjortan. SFA står för den
slokande fyrklövers arbetsmarknadspolitik. Det skadar inte med litet
ödmjukhet från de borgerliga partierna i den arbetsmarknadspolitiska
debatten. Lika uppblåst som Per Unckel nu låter här i talarstolen lät han
i folkomröstningen om kärnkraft. Han hade fel när det gällde energi-
prognoserna, och han har uppenbarligen lika fel i dag.

Fru talman! Vart tredje barn som börjar första klass är i någon me-
ning allergiskt. Vi ser en fullständig explosion när det gäller allergier.
Orsaken är att livsmiljön har förändrats till det sämre. Våra celler klarar
helt enkelt inte av den snabbt förändrade och försämrade livsmiljön.
Våra celler är utsatta för en kemisk krigföring. Maten, luften och vatt-
net – ja, allt – påverkas. Det gäller utemiljön och inommiljön. Det finns
fukt, mögel, flytspackel som är baserat på slakteriavfall, dåliga spån-
plattor och främmande byggmaterial som våra celler inte klarar av att
leva tillsammans med. Därför ser vi en enorm allergiexplosion. Om
detta fortsätter är snart vartannat barn som börjar första klass allergiskt.

Den som inte inser att detta är en varningsklocka, den som ler för-
numstigt och tycker att det är larvigt, borde fundera över om vi skall
lämna över ett samhälle där man bara för att kunna vistas i hus, på
dagis och i skolan skall behöva bli sjuk. Det är inte rimligt. Man har
byggt fort och dåligt. Man har byggt in oss i en dålig livsmiljö. Som
politiker har vi ansvar för att lämna över en dräglig miljö till våra barn.
Som människor har vi ingen moralisk rätt att tvinga in dem i en
livsmiljö som leder till att de blir sjuka. Därför är jag mycket glad över
att det finns en majoritet i denna kammare som vill satsa rejält på al-
lergisanering, precis som de två partier som står bakom det som jag
också sade i valrörelsen.

I Dagens Nyheter i onsdags välkomnar byggentreprenörerna en
satsning. Man menar att satsningen nu kommer i exakt rätt tid, innan
byggandet får en släng av konjunkturuppsvinget. Ekonomer på Kom-
munförbundet har i andra tidningar uttalat sig och välkomnat bidraget.

Prot. 1994/95:59
10 februari

Allmänpolitisk debatt

Sysselsättnings-
politiken m.m.

Nu när det finns resurser kan alla vilande projekt äntligen komma i gång.

Det kändes också bra att under partiledardebatten höra Ingvar Carlsson betona vikten av en stor allergisanering och stötta den rejäla miljöstatsning som är på väg att genomföras i Sverige. Den är faktiskt historisk. Med den satsningen kan vi kombinera en bra miljö med jobb. Det som ger allra flest jobb i den nya arbetsmarknadspolitiken är faktiskt miljöstatsningarna.

Anf. 6 MATS ODELL (kds)

Fru talman! Dagens debatt skall enligt debattordningen handla om sysselsättningsfrågor. Den rubriksättningen skulle kunna tyda på att sysselsättning uppfattas som ett fristående ämne som är frikopplat från näringspolitik, arbetsrätt, skattetryck på arbete och fristående från hur maktbarnarna över huvud taget behandlar företagare och företag.

Sanningen är ju att sysselsättningen i det privata näringslivet står och faller med den ekonomiska politiken, det allmänna företagarklimatet och inte minst med tillväxttakten i ekonomin.

Det allvarliga för Sverige och för de arbetslösa är att regeringen tycks fortsätta tro att man kan behandla företagen och företagen hur som helst och samtidigt se arbetslösheten sjunka genom s.k. aktiva åtgärder som är finansierade över statens budget.

Regeringen, tillsammans med Vänsterpartiet och Gudrun Schyman, genomför med en nästan scoutaktig entusiasm och en häpnadsväckande aningslöshet dessa ideologiska återställare som direkt motarbetar företagande och sysselsättning. Denna politik är dessutom grundad på en imponerande mängd motsägelser. Med ena handen lägger man 30 miljarder i straffskatt på arbete; med andra handen sänker man selektivt samma skatt med 5 miljarder. Med ena handen lägger man på en 30-procentig straffskatt på riskvilligt sparande; med andra handen utreder man en riktad sänkning av just riskkapitalbeskattningen. Med ena handen återinför man en rigid och, enligt näringsministern i onsdagens näringspolitiska debatt, betongaktig arbetsrätt; med andra handen skall man nu i nåder titta på vissa lättnader även i detta beslut.

Detta är varken någon långsiktighet, stabilitet eller konsekvens som inbjuder till investeringar och fasta nyanställningar. Det är inte undra på att den politiken driver fram mystiska förslag som RAS och NYS och allt vad de kallas för att locka företagen att anställa den personal som de trots allt behöver.

Många av oss trodde att detta nu låg bakom oss, att detta tillhörde höstens rituella offrande på vänstersamarbetets altare. Men så var det icke.

Regeringen tänker tydligen fortsätta med den här politiken trots förödande kritik från alla experter och berörda. De närmast berörda, företagen själva, vill inte ha detta RAS-stöd. De vill hellre se de 7 miljarderna som en amortering på statsskulden. Det skulle därmed få ner räntorna och öka förutsättningarna för investeringarna. Den ansvarige myndighetschefen, Göte Bernhardsson, anser att de 5 RAS-miljarderna kanske bara ger 5 000 nya jobb. Dessa åsikter väger tydli-

gen lätt i förhållande till de underbara kompromisserna i natten med Birger Schlaug, Eva Goës och Marianne Samuelsson.

Fru talman! Alla vet att den här uppgörelsen hade ett dubbelt och föga ädelt syfte, nämligen att dels rädda ansiktet på den med rätta sön-derkritiserade arbetsmarknadsministern, dels få in Miljöpartiet i det politiska etablissemangets salonger. Detta, fru talman, torde vara den dyrbaraste ansiktslyftning som hittills har bekostats av de svenska skattebetalarna.

Det är värt att begrunda att varje svenskt hushåll i dag skall ha haft ca 140 000 kr mer i inkomst per år om Sverige sedan 1970 hade haft samma ekonomiska tillväxt som genomsnittet av OECD-länderna. Det skulle ha medfört en avsevärt lägre arbetslöshet, högre privat konsumtion, bättre offentlig service och bättre statsfinanser. Detta borde Anders Sundström tänka på när han t.ex. gör motstånd mot en modern och mer flexibel arbetsrätt.

Kronan på verket är trots allt Anders Sundströms helt misslyckade arbetsmarknadspolitik som utöver de ofinansierade excesserna med Miljöpartiet och ett antal nya benämningar på åtgärder som infördes av den förra regeringen inte bjuder på några konstruktiva eller hållbara tankar. Det är tvärtom, som flera av de tidigare talarna förtjänstfullt har beskrivit.

Denna politik, fru talman, är en ganska djärv spekulatio n i väljarnas korta minne, särskilt om man ställer den i kontrast till de löften som socialdemokraterna gick ut med i valrörelsen. Arbetslösheten skulle halveras till 1995. I onsdags kom, som sagt, regeringens egen långtidsutredning och synade överbuden. Det kan ta 15 år att uppnå den här målsättningen, dvs. till det magiska årtalet 2010. Men, Anders Sundström, det kommer enligt er egen långtidsutredning aldrig att gå med den arbetsmarknadspolitik som regeringen har lagt fram.

Sedan var det löftet om de närmast omedelbara 90 000 nya jobben och 30 000 nya utbildningsplatserna efter valet. Det löftet har ju nu devalverats i ett pressmeddelande från departementet den 6 februari till 70 000. I går spådde en som verkligen på erfarenhetens grund borde veta vad han talar om, AMS-chefen Bernhardsson, att det kanske bara blir 5 000 i år. Det är kanske mot den bakgrunden man skall se ett uttalande av Anders Sundström i Aftonbladet i veckan att ingen annan arbetsmarknadsminister före honom utträttat så mycket på så kort tid. Jag tycker det är ett fantastiskt och minnesvärt uttalande.

Sedan var det löftet om att ungdomar inte skall behöva vara arbetslösa mer än 100 dagar. Det svenska ungdomar hittills märkt av den nya arbetsmarknadspolitik en är att Anders Sundström i skön förening med Göran Persson tänker konfiskera de i laga ordning inbetalade avgifterna till a-kassan från alla människor under 20 år. Dessa vallöften framstår i dag framför allt som synnerligen angelägna fall för konsumentombudsmannen.

Sysselsättningen var socialdemokraternas paradnummer i valrörelsen. Vad denna misslyckade politik efter fyra månader i funktion skulle behöva mer än något annat är en haverikommission och en helt ny inriktning.

Prot. 1994/95:59
10 februari

Allmänpolitisk debatt

*Sysselsättnings-
politiken m.m.*

Visst behövs en aktiv arbetsmarknadspolitik som hävdar arbetslinjen i det ekonomiska läge som Sverige nu befinner sig i efter den djupa lågkonjunkturen och närmare 25 år av en felaktig ekonomisk politik. Vi kristdemokrater har också lagt fram ett alternativ till regeringens arbetsmarknadspolitik. Där utvecklar vi vår syn på både generella åtgärder och riktade arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Jag skall återkomma till dem i ett senare anförande.

En långsiktig och ambitiös satsning på utbildning, kompetensutveckling och forskning är nödvändig för att få fart på kvalificerad tjänsteproduktion. De nuvarande mycket höga skattekilarna på arbete förhindrar effektivt tillkomsten av nya jobb. Här krävs en generell och långsiktig sänkning av arbetsgivaravgifterna som vi kristdemokrater föreslår och finansierar i kombination med en höjning av skatter på miljöfarliga utsläpp och avfall, s.k. skatteväxling för både fler jobb och bättre miljö.

Hushållssektorn är en annan del av den samlade ekonomin som är outvecklad när det gäller privata tjänster. Vi tror att en s.k. ungdomsskattsedel skulle kunna skapa många nya ungdomsjobb i den här sektorn, om ungdomar under 25 år skulle få möjligheten att starta egna företag med en speciell skattsedel som berättigar till betydligt lägre arbetsgivar- och egenavgifter på utförda hushållstjänster.

Men det centrala är att det förs en ekonomisk politik som leder till att företag vågar och kan satsa på expansion. De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna syftar till att utveckla marknader där tjänsterna verkligen efterfrågas.

Vad som nu krävs, fru talman, är en bred parlamentarisk uppslutning kring ett nationellt räddningsprogram bortom budgetsaneringen och de aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Vi kristdemokrater föreslår därför i vår budgetmotion att regeringen tillsätter en parlamentarisk kommission för ett långsiktigt hållbart ekonomiskt alternativ för tillväxt och därmed lägger grunden för en låg arbetslöshet.

Anf. 7 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)

Fru talman! Jag läste i går kväll en bok skriven av ett antal arbetslösa. Där skrev en kvinna som heter Carina så här:

”Jag vaknar alldeles genomblöt. Återigen den där ångesten. Mar-
drömmarna och rädslan försvinner aldrig. Skammen över att gå arbets-
lös mal i mitt huvud. Dagarna löper i takt med nätterna. Verkligheten är
långt borta. Ändå alltför nära.”

Dagens debatt handlar om sysselsättningspolitik. Den handlar om arbetsmarknadspolitiska åtgärder, om ekonomiska effekter och incitament, om volymer, statistik och konsekvenser.

Men vi får aldrig glömma att bakom alla dessa teoretiska resonemang döljer sig alltid människor, av kött och blod, som har förmåga att skapa någonting nytt, att vara kreativa – människor som riskerar att bli berövade sina drömmar om ett gott liv, människor som Carina.

Det är oerhört viktigt att vi som är här i dag tänker på Carina och alla de andra kvinnor och män som just nu går arbetslösa. Vi får inte

fastna i retoriken, i pajkastningen som knappast påverkar verkligheten utanför det här huset.

Skall man beskriva Sverige i dag är det två samhällen man ser. Å ena sidan ett Sverige med massarbetslöshet som fortfarande griper sig kvar i vårt land. I Karlskrona har 130 tjänstemän och arbetare varslats om uppsägning. I Jämtland finns en växande oro för länets framtid. Fortfarande går mer än 300 000 människor arbetslösa och fortfarande finns mer än 200 000 människor i olika former av åtgärder.

Vi möter dem varje dag – de som förlorade jobben, de som aldrig fick chansen att komma tillbaka till arbetsmarknaden.

Å andra sidan har vi optimismen och framtidstron. Sakta men säkert återvänder hos människor och företag tron på att det ändå går att göra något.

Med konjunkturuppgången följer också ljuspunkter och vi ser möjligheter. Vi ser det i platsannonserna. Vi hör det i radion, från Gislaved och Gnosjö, vi läser om det i tidningarna när konsultföretaget VBB anställer 200 personer. Vi möter det när Saab och Volvo nu investerar i en ny bilproduktion, och jag märker det hemma i Norrbotten när LKAB bygger ett nytt kulsinterverk.

Exemplen är många fler. Vart och ett av dem är viktigt. De visar att det finns hopp och framtidstro.

Men vi får inte låta bara den ena bilden bli det vi beskriver. De finns där bägge två.

I onsdags presenterade Långtidsutredningen sin rapport. Hotet i utredningen, som någon av talarna varit inne på, är att vi under lång tid skall leva med mycket hög arbetslöshet, att den situation vi gick in i kommer att bli väldigt svår att komma ur.

Det jag fäste mig vid i utredningen är att den arbetsmarknadspolitik som har gällt i Sverige till i dag måste läggas om. Den kritiserar av Långtidsutredningen, som säger att det krävs mer av aktivitet och mindre av passivitet. Det är just den insikten som har varit utgångspunkten för det handlingsprogram mot arbetslösheten som Långtidsutredningen har lagt fram.

Arbetsmarknadspolitiken skall vara mera aktiv, mindre passiv. Det skall vara mera flexibilitet och kompetens, allt för att understödja tillväxten och samtidigt ge stöd till de grupper som har det särskilt svårt att få ett jobb.

Ni känner alla handlingsprogrammet. Ni vet att i handlingsprogrammet vill vi lyfta från passivitet till näringspolitik för att få fler företag och fler företagare. Ni vet att vi vill lyfta från passivitet till nya jobb i näringslivet genom att åstadkomma nyanställningar i hela näringslivet. Ni vet att vi vill satsa mer på kompetens och kunskande. Ja, vi vill t.o.m. använda arbetsmarknadspolitiska resurser för att få ut mer naturvetenskap och teknik, vilket Per Unckel kritiserar.

Programmet har ett brett stöd, men på ett område går meningarna isär. Det gäller förslaget om ett riktat anställningsstöd. Men även där finns det många som vågar tänka nytt, också bland dem som inte brukar ge socialdemokraterna sitt stöd.

Prot. 1994/95:59

10 februari

Allmänpolitisk debatt

*Sysselsättnings-
politiken m.m.*

Nerikes Allehanda skriver att "kritiken mot nyanställningsstödet har varit överdriven och delvis kommit sig av att andra partier behövt miljöalternativen för att lappa ihop sina ansträngda budgetalternativ".

Sydsvenskan skriver att "moderaterna och folkpartiet har missat vad som gör Sundströms förslag intressanta – – att en socialdemokratisk regering är beredd att medverka till en kraftig expansion av den privata sektorn".

Tittar vi ut från Sverige över Europa, finner vi den typen av åtgärder även i andra länder. En person som borde stå Per Unckel nära, Jacques Chirac, presidentkandidat i Frankrike, föreslår ett liknande anställningsstöd som det vi nu vill införa i Sverige.

På Dagens Nyheters debattsida skriver Torbjörn Ek och Sören Andersson att det finns starka skäl för att införa en anställningsrabatt. Deras modell skiljer sig från vår, men grundtanken är densamma. Så ser det ut i andra europeiska länder, t.ex. Irland och Belgien. Jag tycker att det är roligt att det finns de som vågar tänka nytt, de som vågar bryta upp från den gamla arbetsmarknadspolitik och ge sig in i något nytt. Det känns stimulerande.

Vi har nu kommit överens med Miljöpartiet. Vi har hittat en form som har parlamentariskt stöd. Nu gäller det, för att tala med Torbjörn Eks och Sören Anderssons språk i debattartikeln, att "visa litet jävlar anamma och satsa på resultat i stället för form".

Fru talman! Vi har nu hört de borgerliga företrädarna i debatten klagat över regeringens politik. Jag tycker att man bör vara litet försiktig när man kritiserar.

Kom ihåg att det var under era regeringsår som statsskulden fördubblades, arbetslösheten tredubblades, långtidsarbetslösheten femdubblades och budgetunderskottet sexdubblades. Finns det inte anledning att med det betyget vara litet ödmjuk när man recenserar en socialdemokratisk regering?

Under våra fyra månader har vi hittills presterat det mest ambitiösa handlingsprogrammet mot arbetslösheten. Det mesta tyder på att vi kommer att få igenom förslaget utan några väsentliga förändringar. Det är inget dåligt resultat av en minoritetsregering.

Er huvudsakliga kritik mot regeringens arbetsmarknadspolitik går ut på att vi gör för mycket för att bekämpa arbetslösheten, att vi satsar för hårt. Det som är mest slående när jag läser den borgerliga oppositionens sysselsättningsmotioner är avsaknaden av nya idéer.

Värst är som vanligt Moderaterna. I stället för en aktiv arbetsmarknadspolitik föreslår Moderaterna gammal högerpolitik. Ni föreslår sänkta ungdomslöner, pigavdrag och en fullständig uppluckring av skyddet för arbetstagarna. Den moderata motionen, som jag ser det, innehåller bara gammal skåpmat. Ni går t.o.m. så långt att ni ifrågasätter de regler om kollektivavtal som drogs upp på svensk arbetsmarknad för snart 100 år sedan. Ni börjar prata om individuella avtal. Det är gammalt! Det är unket, Unckel!

Ni moderater lutar er på en politik hämtad från seklets början. Ni är fulla med retoriska utfall mot regeringen. Men ni kommer i verklig mening inte med någonting nytt. Det är i verklig mening gammalt.

Jag konstaterade samma sak när jag lyssnade på Elving Andersson. Vad sade han? Vad kom han med som var djärvt och nytt för att komma ur den svåra situation som Sverige befinner sig i? Ingenting. Han kritiserade flyttbidraget, dvs. det flyttbidrag som berör ett tiotal personer i mitt hemlän. Är det det som oroar, Elving Andersson? Eller är det att Botniabanan har fått stryka på foten? Såvitt jag vet har hittills inget beslut fattats om att bygga någon Botniabana. Jag har som länspolitiker argumenterat för Botniabanan i många år. Men det finns inget sådant beslut. Det fattades inget sådant under den föregående perioden.

När jag lyssnade på Anne Wibble fann jag att mycket av det hon sade var intressant. Det är fråga om just att vi måste bryta upp och få arbetsmarknadspolitikerna mer inriktad på att vara aktiv, att få folk ut i arbete, att förhindra flaskhalsen. Men min fråga till Anne Wibble är följande: Har Anne Wibble läst Folkpartiets kommittémotion? I den motionen föreslår ni inget nytt, utan ni föreslår faktiskt mer av åtgärder. Det är fråga om åtgärder som Anne Wibble så föraktfullt kritiserade i talarstolen. Jag gillade det Anne Wibble sade om att byta linje och våga nytt. Övertyga nu dem som skriver kommittémotionerna att ansluta sig till det som sades i talarstolen.

Mats Odell ägnade oerhört mycket tid åt att prata om mig och min person, litet roliga kommentarer. Så sade han efter sina tio minuter att han skulle återkomma med nya idéer senare.

Ni har haft 60 minuter på er i oppositionen att prata om era nya idéer. Hur många minuter har ni ägnat er åt detta egentligen, Mats Odell? Nästa gång Mats Odell går upp i talarstolen skall han i stället för att göra sig rolig över min person prata om sina nya idéer.

Regeringen är en samarbetsregering. Vi är det av dubbla skäl. Vi är en minoritetsregering. Men det viktigaste motivet är den djupa krisen som Sverige befinner sig i. Vi utesluter ingen samarbetspartner. Jag är övertygad om att inför den mandatperiod som vi just har inlett kommer vi att se många exempel på uppgörelser i Sveriges riksdag.

Jag vet att den uppgift vi har framför oss inte är lätt. Inget annat land har klarat att ta sig ur massarbetslöshet sedan man väl kommit dit. Vi har nu lagt fram ett program som ger i storleksordningen 300 000 nya jobb under mandatperioden. Men det räcker inte! Även med 300 000 nya jobb är arbetslösheten alldeles för hög när vi går ur mandatperioden 1998. Vi har inte ambitionen att sitta och vänta med armarna i kors. Tvärtom! Vi vill gå vidare med nya idéer. Vi hoppas nu att få handlingsprogrammet genom riksdagen. Som det ser ut har vi goda förutsättningar att klara det. Det är det första steget. Nästa steg är att arbetsmarknadens parter bidrar med ansvarsfulla och långsiktiga avtal. Jag tycker att det finns starka skäl att vara förhoppningsfull om avtalsrörelsens utgång. Inte minst Edingruppens rapport visar att det hos arbetsmarknadens parter finns insikt om betydelsen av ansvarsfulla uppgörelser.

Arbetsmarknadens parter vet mycket väl det Birger Schlaug sade, nämligen att vid diskussioner om hur resurserna skall hanteras handlar det om både reallöner, arbetstider och hur mycket som kan satsas på

offentlig sektor. Jag tror emellertid att det framför allt är hos parterna som diskussionen om hur resurserna skall fördelas skall föras.

Men vi kräver inte bara att det är parterna som skall ställa upp. Det gäller också näringslivet, kommunerna och alla de individer som finns i samhället som behövs för att klara massarbetslösheten.

Kampen mot arbetslösheten är allas ansvar och bygger på våra gemensamma ansträngningar.

Fru talman! Skall vi kunna lyfta Sverige ur krisen, måste vi ha modet att våga nya vägar. Det finns ingen enda vägens politik. Allvaret i krisen tvingar oss ut på tidigare oprövade stigar. Nu handlar det om vårt samlade mod att ta nya steg.

Steg för steg, dag för dag, arbetslös för arbetslös. Så skall vi pressa ned arbetslösheten. Ingen arbetsuppgift är viktigare.

Anf. 8 PER UNCKEL (m)

Fru talman! Först vill jag kommentera det Birger Schlaug sade, och jag riktar mig till Anders Sundström. Det Birger Schlaug hade att säga om arbetsdelning som ett sätt att lösa arbetslöshetens gissel ber jag Anders Sundström lyssna särskilt noga på. Det uttalades nämligen av det parti som man så sent som i förrgår utnämnde till ett ansvarsfullt parti när det gäller sysselsättningspolitiken.

Min andra kommentar handlar om det riktade anställningsstödet, som enligt arbetsmarknadsministern är ett uttryck för något alldeles särskilt jädrar anamma. Jag tror, Anders Sundström, att om det är sådant jädrar anamma med vilket vi skall häva arbetslösheten är det många som tar sig för pannan – inte bara alla skattebetalare, vilka vi tidigare visat kommer att betala en miljon kronor för varje del av detta jädrar anamma som Anders Sundström är beredd att bestå dem med.

Min tredje huvudkommentar, fru talman, har att göra med det som Anders Sundström kallade för det mest ambitiösa programmet mot arbetslösheten, ett program som jag underströk i mitt inledningsanförande lämnar Sverige med 9,5 % arbetslöshet 1998, detta efter det att detta jädrar anamma-program väl är genomfört. Det är den typ av program som gjort att bl.a. tidningen Östgöten, närstående Anders Sundström, påpekat att det näringspolitiska avsnittet i årets budgetproposition lämnar mycket övrigt att önska. Det var just det näringspolitiska avsnitt som Anders Sundström för bara någon minut sade kommer att bära huvuduppgiften för att rädda de nya jobben.

Det är också den typ av det mest ambitiösa programmet som i veckans nummer av Affärsvärlden får skribenten att utbrista: När arbetsmarknadsminister Anders Sundström säger att han håller på att avskaffa massarbetslösheten verkar han inte veta vad han talar om.

Det som förbluffar mig i diskussionen om jobben är att Anders Sundström, precis som Kjell-Olof Feldt sade i den tidningsartikel som han Anne Wibbe tidigare citerade, har så litet att säga om de långsiktiga förutsättningarna för fler jobb i företagen.

Får jag med utgångspunkt från det sjupunktsprogram som vi moderater lagt fram, och som Anders Sundström litet raljant – jag förstår

Kjell-Olof Feldts veklagen över den nuvarande regeringen – avfärdar som gammalt.

Vi säger för det första att företag måste kunna växa, och vi lägger fram ett stimulanspaket för tjänsteföretagen. Vad säger regeringen om att få företag att växa? Vad är er politik?

Vi säger för det andra att skattesystemet måste ge goda förutsättningar för arbete och företagande, och vi sänker därmed skatterna på företagande. Är regeringens skattehöjningar på företag svaret på en politik för mer jobb i riktiga företag?

Vi förordar för det tredje en lönebildning som gör att ungdomar faktiskt får en chans att komma in på arbetsmarknaden till rimliga löner och att de som har hög kompetens får betalt för detta, så att de inte flyr utomlands. Vad svarar Anders Sundström på den typen av propåer?

Såsom Anders Sundström påpekar, föreslår vi för det fjärde att arbetsmarknaden skall bli mer flexibel genom nya typer av avtalsmöjligheter för att möjliggöra att den nya typen av företag kan expandera i vårt land. Vad svarar Anders Sundström på dessa propåer mer än glåpord om idéer från seklets början? Sanningen är ju, Anders Sundström, att det är just från seklets början som dagens rigiditet i arbetsmarknaden härrör. Kom in i nutiden, Anders Sundström! Kom loss från seklets början och kliv in i det nya sekel som nu randas!

Vi moderater föreslår för det femte och sjätte att socialförsäkringarna skall förändras och att utbildningen skall ges den nödvändiga prioriteringen. Är, Anders Sundström, de förslag om mycket massiva neddragningar i högre utbildning och forskning som ni lagt fram på riksdagens bord i årets budgetproposition ert svar på kraven om mer kompetens och mer kunnande i svenska företag och i det svenska samhället?

Anf. 9 ELVING ANDERSSON (c)

Fru talman! Först vill jag avge en kommentar till Birger Schlaug och Miljöpartiet. Jag instämmer till fullo i den beskrivning som Birger Schlaug gör kring behovet av allergisanering och problemet med den mängd allergier som finns i samhället. Det behövs stora och snabba åtgärder för att lösa dessa problem. Men jag tror tyvärr inte att ni, med det paket som Miljöpartiet tillsammans med Socialdemokraterna enades om, åstadkommer det som vi eftersträvar, detta på grund av den konstruktion som detta stöd fått. Det skall ju vara ett 25-procentigt bidrag och måste således medfinansieras med 6 miljarder kronor från i huvudsak kommuner och landsting. Kommuner och landsting har tyvärr inte dessa pengar, Birger Schlaug. Därför är jag rädd att det bara blir en tumme av hela detta paket.

Arbetsmarknadsministern ägnar en stor del av sitt anförande åt att kritisera oppositionen för att den kommer med så litet nyheter. Men idéer behöver inte vara bra bara därför att de är nya, arbetsmarknadsministern. RAS-förslaget är ett utmärkt exempel på det. Det är visserligen en ny idé, men den är definitivt inte bra.

Det handlar ju om att skapa långsiktigt bra förutsättningar för företagsamheten i Sverige att utvecklas. Det handlar om en satsning på de små företagen. Socialdemokraterna talade mycket om just värdet av

Prot. 1994/95:59
10 februari

Allmänpolitisk debatt

*Sysselsättnings-
politiken m.m.*

småföretagen i valrörelsen. De sade att det var där som mycket av expansionen skulle ske och de nya jobben skapas i framtiden. Vad ämnar ni då göra för att stimulera småföretagsamheten i landet? Inte är det väl genom att bl.a. höja löneskatter med över 30 miljarder kronor? Det stimulerar inte småföretagsamheten, det ger inga nya jobb. Det är ju inom områden som skattepolitik, miljöpolitik, näringspolitik osv. som man kan skapa förutsättningar för jobb i framtiden – inte primärt inom arbetsmarknadspolitikens ram.

Här finns förslag som lanseras från Centerns sida om skatteväxling. Ett utmärkt exempel på ett sådant förslag är där vi åstadkommer två saker, dels får en bättre miljö, dvs. styr in miljöpolitiken i rätt riktning, dels långsiktigt permanent sänker kostnaderna för arbetskraften i företagen. Det är den här typen av långsiktiga åtgärder, med stabila spelregler inför framtiden, som behövs i företagen över huvud taget och särskilt i småföretagen, detta för att företagen skall kunna ha en framtidsstro, våga investera och därmed anställa fler människor, något som skapar nya jobb. Det är inte genom tillfälliga rabatter, t.ex. nyanställningsrabatter som man nu laborerar med, som detta sker.

Det faktum att förslaget om RAS fått stöd i tidningen Sydsvenska Dagbladet gör inte att jag av det skälet tycker att förslaget blir särskilt mycket bättre. Men det måste vara litet genant för Anders Sundström att behöva gå till Sydsvenska Dagbladet för att hämta stöd för sina förslag. Men det är ju inte på så många ställen som det här stödet dyker upp, så han får väl tacksamt ta emot det när det väl kommer.

Det verkar som om socialdemokraterna gett upp kampen mot massarbetslösheten. I budgetpropositionen konstateras det att vi kommer att gå igenom en mycket intensiv högkonjunktur – vi är på väg in i den nu, och den kommer att sträcka sig en bit in i framtiden – med en arbetslöshet i storleksordningen 10 %. När vi inte klarar att ta till vara och nyttja detta högkonjunkturläge permanentar vi en massarbetslöshet inför framtiden, en massarbetslöshet som det blir oerhört svårt att ta sig ur. Om vi inte nu, i en högkonjunktur, klarar av att skapa de rätta förutsättningarna hur står vi då rustade när konjunkturen vänder nästa gång?

Anf. 10 ANNE WIBBLE (fp)

Fru talman! Jag tycker att det är litet beklämmande, Anders Sundström, att arbetsmarknadsministern skall behöva tala om att han läser en bok och därigenom förstår hur jobbigt många människor upplever arbetslösheten. Jag trodde faktiskt i min enfald att Anders Sundström hade litet närmare kontakt med verkligheten. Jag tror att var och en av oss övriga här i kammaren dagligen träffar människor som saknar jobb och som vill ha jobb. Man behöver inte citera böcker.

Det är faktiskt inte Anders Sundströms vilja att bekämpa arbetslösheten och att få fram nya jobb som är ifrågasatt. Jag ifrågasätter inte ett ögonblick hans goda vilja, utan det som jag är intresserad av att diskutera, och där jag har stora frågetecken, är hans förmåga.

Det är en väldigt stor skillnad mellan det som sägs i regeringens propositioner och inlägg här i kammaren och regeringens förslag. Man säger att man förstår att det är i nya, privata företag som de nya jobben

skall komma och att mängden av nya jobb är den bas på vilken hela samhällsgemenskapen vilar. Men när det sedan kommer till de konkreta förslagen är de tyvärr kontraproduktiva. Den ena handen tar och den andra ger, och man vet inte vad det blir av det hela.

Om man ser till den faktiska effekten – jag säger inte att detta bara beror på regeringens politik – visar det sig att den uppgång i sysselsättningen som kom under första halvåret i fjol försvann under andra halvåret. Vid jultid var sysselsättningen tillbaka på en mycket låg nivå.

Det finns inte heller i verkligheten något stöd för att regeringens politik är bra. Jag tror inte att det är möjligt att lösa detta problem och knäcka arbetslösheten om man inte tar till sig att det egentligen inte handlar om mera arbetsmarknadspolitiska insatser, eller ens en annan inriktning av sådana, utan att det handlar om åtgärder för att främja nyföretagande, småföretagande, tjänsteföretagande och kunskapsföretagande.

Jag tycker att det är beklämmande att arbetsmarknadsministern visar sig vara så litet öppen för nyheter, för nytänkande och för att slakta gamla heliga kor. Jag ställde en konkret fråga om utbildningslönepremien. Många av oss hoppas på just kunskap och utbildning som ett medel för människor att slippa hamna i låglönejobb. Det är väldigt viktigt. Då kan man inte bara ha en massa platser i utbildning och annat eller tillfälliga ettåriga eller tvååriga premier, som gör att vissa ungdomar får studera på mycket mer generösa villkor än andra, vilket förmodligen upplevs som mycket orättvist. Man måste i stället ha en långsiktig inriktning.

Är arbetsmarknadsministern beredd att säga att avkastningen på utbildning är för dålig i Sverige i dag? Är han beredd att verka för att det som på teknokratpråk kallas utbildningslönepremie måste tas upp? Det är oerhört mycket viktigare än många andra saker.

Får jag också säga till Birger Schlaug när det gäller att dela på jobben, att det leder till ransonering av jobb och av lön. En 35 timmars arbetsvecka innebär en lönesänkning med 10-12 %, och jag undrar hur många som upplever att detta är en kraftig ökning av livskvaliteten. Det blir i själva verket en ohyggligt påfrestande ransonering av jobb, av välfärd och av lön. Det är helt destruktivt.

Att tro att det är någonting annat än våra samlade arbetsinsatser som skapar grunden för välfärden och en viktig del av livskvaliteten är att tänka galet. Jag hoppas verkligen att arbetsmarknadsministern var mera obenägen att lyssna på det än han var i några andra sammanhang när Birger Schlaug talade.

Anf. 11 HANS ANDERSSON (v)

Fru talman! Låt mig börja med att säga några ord om det förslag som har diskuterats en hel del och som kallas RAS. Det är en vital del i regeringens program. Det är kvantifierat till 110 000 i tabellerna, och det motiverar att man drar ner på den aktiva arbetsmarknadspolitiken. Vi har nu svarat med att finansiera en uppdragning, för att hindra att människor utförsäkras och för att hindra att den öppna arbetslösheten går i taket.

Prot. 1994/95:59
10 februari

Allmänpolitisk debatt

*Sysselsättnings-
politiken m.m.*

RAS-förslaget är uselt. Det är mycket dåligt berett. Betänkandet från den offentliga utredningen är på fyra sidor, och där berättas att utredaren bedömer att det är ett bra förslag. Jag förstår inte hur man kan lägga det som grund för en proposition.

Samtidigt kom en forskarrapport, vars slutsats är denna: "— — — sysselsättningsskapande subventioner givit en ganska liten nettoeffekt på sysselsättningen och att dödviktseffekten är betydande."

Det handlar om olika typer av anställningsstöd, men det som nu föreslås är ju sämre än något annat. De enda som har haft datauppgifter och kunnat göra en beräkning på detta är AMS, och vi har hört resultaten. Det var nästan tragiskt att höra utfrågningen i går.

Jag väddar till arbetsmarknadsministern och till Johnny Ahlqvist, som är utskottets ordförande, att betänka att riksdagen har att ansvara för statens finanser. Riksdagen har att fatta kloka beslut och se till att det är effektivitet i åtgärderna. Jag gillar inte att man gör upp natten innan, så att den proposition som ligger på riksdagens bord inte längre gäller. I ett slags hästhandel har man träffat en uppgörelse; du får en banan, så äter jag päron. Anders Sundström tycker kanske att det är "jädrrar anamma", eller pitekulturen, men som ledamot i Sveriges riksdag betackar jag mig för det.

Vi är inte så fördomsfulla, och vi är inga besserwisrar. Ett anställningsstöd kanske kunde ha en innebörd, trots konjunkturförloppet, om det kombinerades med skarpa begränsningar av övertidsuttaget och fördyrade arbetsgivaravgifter på övertidsuttaget, som i dag uppgår till 5 % i industrin. Redan i mars-april beräknar Metallindustriarbetareförbundet att dispensansökningarna kommer.

Ta vara på våra förslag, som drastiskt skulle omvandla övertidsuttag till riktiga jobb! Där kan vi snabbt hämta hem 25 000-30 000 jobb netto.

Gå med på vårt förslag att begränsa företagsstorleken och därmed gynna de företag som i huvudsak är beroende av hemmamarknaden och som har det svårt!

Ta i beaktande vårt förslag om de långtidsarbetslösa i stället för en godtycklig period på fyra veckor i november-december!

Varför skall man stimulera sysselsättningen med förslag som nästan berör antiken, Anders Sundström? I januari anställdes folk, och de skall retroaktivt stimuleras därför att riksdagen den 22 februari skall fatta beslut om att man skall få anställningsstöd. Det beror förmodligen på att Anders Sundström har varit ute och lovat det. Som parlamentariker kan jag inte acceptera att riksdagen på det sättet förbigås, bara därför att arbetsmarknadsministern hittar en partner i mörka natten.

Varför skall kommuners och landstings sjukvårdare och utbildare diskrimineras? Varför vill Anders Sundström premiera privata företag, som Praktikertjänst och privata skolor om de organiserar sig i bolagsform? Per Unckel kanske tycker att det är bra, men jag tror inte det, trots att han av ideologiska skäl gärna vill ha privata alternativ på det offentligas bekostnad. Men t.o.m. han tycker, som jag, att det blir en fullkomligt orimlig snedvridning. Det är en gåta att man från socialdemokratisk utgångspunkt kan försvara detta.

Jag har också lagt fram förslag angående anställningsformer m.m.

Jag vädjar till utskottets ordförande att inte låta sig köras över av maktfullkomliga regeringsledamöter, utan att han försvarar riksdagens roll som sansad och klok lagstiftare.

Prot. 1994/95:59

10 februari

Allmänpolitisk debatt

Anf. 12 BIRGER SCHLAUG (mp)

Fru talman! Hans Andersson tycker nog att han är sansad och klok. Det blev mycket skäll från höger och från vänster på en uppgörelse som innebär en av de största miljöinvesteringar under en begränsad period som någonsin har gjorts i Sverige. Det är intressant. Jag skall senare återkomma till min syn på RAS.

Jag skall ta upp frågan om arbetstidsförkortning. Per Unckel säger att en sådan är ansvarslös, och Anne Wibble säger att den är destruktiv.

Hur känns det att vara med i ett parti där kvinnoförbundet är så destruktivt att man vill förkorta arbetstiden, Anne Wibble?

Det Per Unckel sade har jag hört förr från högern. När arbetstiden i landet var 54 timmar tyckte man att det var förskräckligt att förkorta arbetstiden. När arbetstiden var 48 timmar och sedan 45 timmar tyckte man att detta var förskräckligt. Nu tycker man också att en arbetstidsförkortning är förskräcklig.

Det måste betyda antingen att allt som har med förkortad arbetstid att göra är förskräckligt eller att Per Unckel tycker att 40 timmars arbetsvecka är en naturlag och det evigt optimala. Det vore intressant att få ett vetenskapligt bevis, en utredning eller ett underlag från någonstans i världen som pekar på att man kan upprätthålla full sysselsättning med 40 timmars arbetsvecka i det materiellt mogna samhället. Per Unckel kanske kan tala om var det finns. Om han inte kan göra det måste den enda orsaken till att han inte ens vill diskutera förkortad arbetstid vara att han egentligen gillar hög arbetslöshet, därför att det driver ner lönerna.

Vänsterpartiet och Socialdemokraterna höjde ju gemensamt arbetsgivaravgifterna i höstas. Därmed lade man, menar vi i Miljöpartiet, ökad skatt på arbetstid, vilket försvårar för människor att komma in på arbetsmarknaden. Man gör vanligt mänskligt arbete dyrare. Det tycker vi är negativt – vi vill, som ni alla vet, skatteväxla. När man på det sättet gör arbete dyrare leder det till att reparationer blir dyrare, att underhåll blir dyrare, att återvinning blir dyrare, att industriella kretslopp, som är basen i ett kretsloppssamhälle, faktiskt blir dyrare. Samtidigt blir också vård, omsorg, skola och utbildning, där många människor är inblandade, dyrare.

Det här vill vi ändra på – vi vill skatteväxla. Vi lanserade begreppet skatteväxling – det är numera nästan politiskt allmängods. Det innebär att man sänker arbetsgivaravgifterna och höjer energiskatter och andra miljörelaterade skatter, men inte bara och inte främst för småföretag, som Elving Andersson pratade om. Skall man höja energiskatterna mer för småföretag än för storföretag? Jag förstod inte alls din tanke när du sade att skatteväxling främst skall komma småföretag till godo, Elving Andersson. Det förstår jag inte alls!

*Sysselsättnings-
politiken m.m.*

Skatteväxling är helt enkelt nyckeln till framtiden. Det ger fler jobb, det ger bättre miljö, det blir lönsamt för företagen att rationalisera bort miljöförstöringen och satsa på ny, miljörelaterad teknik i stället för att rationalisera bort människor. Det finns mycket som talar för att det var klokt och bra att en gång i tiden införa skatt på arbetstid i form av arbetsgivaravgifter. Det medförde att man rationaliserade bort en massa dåliga arbeten. Det var alldeles utmärkt. Men nu har vi kommit till en punkt där vi måste vända på alltihop och i stället se till att det blir företagsekonomiskt räntabelt att investera bort miljöförstöringar. Det som är hållbart långsiktigt måste bli lönsamt kortsiktigt.

Många säger att vi inte har råd med detta, eftersom skattebasen då skulle minska. Men även om man gör en så dramatisk skatteväxling som vi vill – många upplever det som dramatiskt – innebär det totalt sett att kanske 50 miljarder av samhällets totala 550 miljarder i skatteinkomster försvinner. Dem kan man naturligtvis på 30 års sikt ersätta med exempelvis höjd konsumtionsskatt. En skatteväxling är alltså central för ett framtida samhälle.

Anf. 13 MATS ODELL (kds)

Fru talman! Jag tycker att det är allvarligt att Anders Sundström och därmed regeringen är så fixerad vid nya idéer som RAS – som ingen vill ha, utom Birger Schlaug, Marianne Samuelsson, Eva Goës och Miljöpartiets riksdagsgrupp i övrigt – och Allan Larssons arbetsföretag, som inte är några företag, som skall ha anställda som inte är några anställda och som skall tränga ut de privata tjänsteföretagen. Det finns undersökningar som visar att varje sådant arbete tränger ut 0,7 ordinarie arbeten på en marknad där man konkurrerar.

Varför detta ringaktande av de beprövade erfarenheterna av vad som faktiskt krävs för att få en långsiktig och stabil utveckling av investeringar och nya jobb? Nu hänvisar Anders Sundström till Nerikes Allehanda och Sydsvenska Dagbladet. Nerikes Allehanda hade faktiskt fel på en grundläggande punkt: Man trodde att oppositionen behövde dessa 7 miljarder för att lappa ihop sina egna budgetalternativ. Det är en fullständigt vansinnig tanke, eftersom de 7 miljarderna inte fanns i sinnevärlden. De finns ju ingenstans i budgetpropositionen. Det är därför som vi kristdemokrater bara tillgödoräknar oss 700 miljoner. Vi inser att ni måste låna de här pengarna – det är räntekostnaden man möjligtvis kan tillgödoräkna sig.

Passa på nu, Anders Sundström, och tala om hur ni skall finansiera den här underbara natten som ni nu gemensamt har glatt er åt här i kammaren!

Jag talade tidigare om företagsklimatet. Vi får inte glömma bort att svenska företag under 80-talet investerade tio gånger mer i utlandet än i Sverige. 200 000 nya jobb tillkom i svenska företag i utlandet under 80-talet. Där ser vi effekterna av företagsklimatet.

Det kanske allra allvarligaste är att socialdemokraterna tycks ha kvar vad jag brukar kalla för den socialistiska bilden av den svenske familjeföretagaren. Ni styrs för mycket av den socialistiska bilden av den svenske familjeföretagaren som kapitalägaren, motparten. Den har

väglett er för mycket vid utformandet av företagarpolitiken. Den förra regeringen, fyrklöverregeringen, genomförde ett antal viktiga struktur-reformer som förbättrade svensk ekonomis förutsättningar att skapa långsiktigt uthållig tillväxt och hävda sysselsättning och välfärd.

Men allra allvarligast är att regeringen uppenbarligen saknar en långsiktig och konsistent ekonomisk strategi för att åstadkomma nya jobb i näringslivet. Anders Sundström vill nästan plocka de arbetslösa med pincett – en och en, säger han – till en kostnad av 1 miljon styck. Det är inte en hållbar strategi, Anders Sundström.

Att regeringen tänker framhärda i denna sin statiska syn på sysselsättning och tillväxt framgick av vad Göran Persson sade i Ekot i går. När han blev konfronterad med Långtidsutredningens förkastelsedom över den förda arbetsmarknadspolitiken deklarerade han: Nu är inte tid att ta itu med frågor om mer flexibel arbetsrätt och sänkt skatt på arbete, som företagarna ständigt efterfrågar. Nej, nu måste vi först få ordning på statens finanser genom att ta in mera pengar och pressa ned arbetslösheten med s.k. aktiv arbetsmarknadspolitik. Sedan kanske man kan fundera över de strukturella åtgärderna. Men varför inte nu omedelbart, Anders Sundström, göra det som inte kostar landet någonting, nämligen att ta itu med arbetsrätten? Det vore en aktiv och dessutom klok åtgärd!

Anf. 14 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)

Fru talman! Mats Odell tycker inte att det behövs nya idéer. Inte Per Unckel heller. Ni har i tre år regerat det här landet. En halv miljon jobb har försvunnit. I det läget går ni upp i kammarens talarstol och säger: Det behövs inget nytt.

Kan ni tänka er! De som har åstadkommit någonting som inte har hänt tidigare under hela 1900-talet – jag tänker då på att så många jobb försvann under så kort tid – tycker att det inte behövs någonting nytt.

Jag tycker faktiskt att det är hyckleri när gamla statsråd på det här sättet en efter en springer upp i talarstolen och berättar att det inte behövs någonting nytt.

Per Unckel säger att vi slösar. När ni satt i regeringen använde ni 100 miljarder kronor till att betala ut kontant arbetslöshetsunderstöd till dem som var arbetslösa. Ni lånade 65 900 miljoner kronor för att betala kontant arbetslöshetsunderstöd. 65 900 miljoner kronor lånade ni för att betala ut kontant arbetsmarknadsstöd. Nu anklagar ni mig för att slösa när vi vill investera 5 miljarder kronor för att se till att människor får jobb! Om det är någon som skall anklagas för slöseri så är det inte jag utan ni!

Elving Andersson säger att jag skall läsa Långtidsutredningen. Han tar den till stöd för att det inte behövs några nya idéer. Vad säger då Långtidsutredningen? Den säger att det behövs nya lösningar i arbetsmarknadspolitiken. Den säger att vi skall bygga ut det reguljära utbildningsväsendet, därför att det har bättre förutsättningar att klara sig. Vi använder pengar för att bygga ut det reguljära utbildningsväsendet i stället för arbetsmarknadsutbildningen. Långtidsutredningen menar att

Prot. 1994/95:59
10 februari

Allmänpolitisk debatt

*Sysselsättnings-
politiken m.m.*

det är viktigt att regeltillämpning och praxis när det gäller arbetsmarknadskassan följs upp.

Jag använder ett helt avsnitt i handlingsprogrammet till argumentation för att det krävs en uppstramning av reglerna gällande arbetslöshetsförsäkringen. Jag argumenterar för en återgång till det som var arbetarrörelsens idé när det gäller omställningsförsäkringen. Då sade vi: Gör din plikt, kräv din rätt!

Långtidsutredningen varnar också för att effekterna för äldre, lågutbildade och invandrare kan bli negativa om LAS luckras upp. Om stora grupper slås ut från arbetsmarknaden är det naturligtvis en samhällsekonomisk olycka.

Anne Wibble gillar inte att jag läser vad en arbetslös har skrivit. Jag lovar Anne Wibble att jag säkert träffar lika många arbetslösa som hon gör. När Anne Wibble var finansminister försvann 10 000 jobb bara i mitt hemlän, som inte är så stort. Det är inte på arbetsmarknadspolitikens område de största insatserna skall sättas in. Precis som vi sade i budgetpropositionen skall resurserna användas i ekonomisk politik och näringspolitik. Under Anne Wibbles år var arbetsmarknadspolitikerna städgumma. Nu skall den bli en spjutspets inför framtiden.

Anne Wibble frågade om vi socialdemokrater vågar tänka om. Hela vårt handlingsprogram är ett enda stort nytänkande. Hela arbetsmarknadspolitikerna ledde under er tid till en enda stor passivitet. 100 miljarder kronor i kontant arbetsmarknadsstöd var vad ni åstadkom under era tre år.

Anf. 15 PER UNCKEL (m)

Fru talman! Det är inte utan att orden får ändrade valörer när budgetpropositionens sysselsättningsprogram plötsligt utnämns till nytänkande.

Fru talman! Anders Sundström vill investera 5 miljarder kronor i 5 000 nya jobb. 3,2 miljarder kronor vill han investera i 9 000 s.k. N/T-platser. Det är de två dyraste arbetsmarknadsinsatser som Sverige har skådat genom historien. I detta hänseende, Anders Sundström, är det verkligen fråga om ett nytänkande.

Fru talman! Den socialdemokratiska sysselsättningspolitiken har, som den här debatten har visat, ett dubbelfel. Den träffar inte de verkligt utsatta med meningsfulla åtgärder. Den ger inte heller förutsättningar för de företag som skall stå för de nya jobben att växa. Mycket sämre än så kan en politik inte vara.

Anders Sundström har i en störtflod av ordrika tidningsuttalanden varit upprörd över att moderaterna är kritiska mot hans insatser så här långt. Det tål vi moderater. Såvitt vi förstår är den kritik vi har levererat mild jämfört med den som kommer från alla arbetslösa. Tål Anders Sundström den kritiken?

Arbetsmarknadsministern har utbett sig ett nationellt samförstånd om jobben. Det finns goda skäl till att det inte har gått så bra när det gäller den politik som regeringen hittills har presenterat. Samförståndet har blivit en rödgrön röra utan förankring i verkligheten. Dess värre har den här debatten från Anders Sundströms sida inte tillfört någonting

som kan bidra till att det riktiga samförståndet skulle kunna etableras. Detta borde nämligen sökas kring växtkraften i företagen och därmed kring säkerställandet av en låg arbetslöshet på sikt. Om Anders Sundström ville ta initiativ till detta skulle hans möjligheter att lyckas vara större. Gör han det inte får han finna sig i att allt fler för Sveriges skull ger honom rådet att t.o.m. spendera ytterligare några dagar i veckan hemma i Piteå.

Prot. 1994/95:59
10 februari

Allmänpolitisk debatt

*Sysselsättnings-
politiken m.m.*

Anf. 16 ELVING ANDERSSON (c)

Fru talman! Birger Schlaug förstår inte hur en skatteväxling skulle kunna gynna småföretagen. Det är naturligtvis möjligt att styra att de sänkta arbetsgivaravgifterna primärt skall riktas mot småföretagen.

Jag inser att Birger Schlaug har litet svårt att förstå småföretagen och deras situation. Efter uppgörelsen om RAS där man satte en gräns på 500 anställda, sade Birger Schlaug att det hade fått en småföretagarinriktning. Man undantog ungefär 300 företag. Resten av företagen i landet är enligt Birger Schlaugs mening småföretag. Jag inser att man har litet svårt att förstå hur man jobbar gentemot småföretagen när man har sådana utgångspunkter.

Fru talman! För att på sikt klara av att bemästra arbetslösheten och för att nyttja konjunkturuppgången måste vi föra en ekonomisk politik som leder till sänkt ränta. Vi måste ha stabila långsiktiga spelregler för näringslivet. Vi måste ha goda utvecklingsmöjligheter för småföretagen och skatteväxling med permanent sänkning av arbetsgivaravgifterna. Vi behöver satsa på nya gröna jobb, bl.a. genom att utveckla regionala miljöteknikcentra. Vi behöver en regionalpolitik som medför att tillväxten och utvecklingen kommer hela vårt land till del.

Fru talman! Anders Sundström sade att hans arbetsmarknadspolitik skulle vara en spjutspets inför framtiden. Låt mig avsluta denna debatt med att säga att jag inte tvivlar på Anders Sundströms vilja. Men jag tvivlar väldigt mycket på hans förmåga.

Anf. 17 ANNE WIBBLE (fp)

Fru talman! Till Birger Schlaug vill jag först säga att Folkpartiets kvinnoförbund icke har någon generell 35-timmarsvecka med 40-timmarslön på sitt program. Jag föreslår att Birger Schlaug läser på bättre. Man förespråkar en flexibel arbetstid. Det är faktiskt en mycket konstruktiv och bra idé.

Jag befarade att Anders Sundström skulle återfalla i att beskylla mig och andra för att ha skapat arbetslösheten. När man är illa ute i en debatt är det mycket lätt hänt att man tar till väldigt hård ord, som jag förmodar att man vet inte är korrekta. Jag tycker att det är litet tråkigt att man inte skall kunna föra en diskussion om det allvarligaste problemet i Sverige utan att återfalla i den här typen av tvist om vem som skapade vilka problem.

Låt oss vara överens om att vi alla är medskyldiga till detta. Då kan vi klara av debatten. De mera demagogiska tongångarna kan vi spara till andra tillfällen, t.ex. memoarer. Jag tror inte att någon är särskilt

road av det. Folk vill naturligtvis veta vad de olika partierna och särskilt regeringen har för förslag för att lösa problemen.

Det är uppenbart att det behövs många nya idéer – dock inte sådana idéer som regeringen och Anders Sundström hittills har presterat om RAS, N/T-bonus, arbetsföretag m.m. De flesta sakkunniga på området tycks faktiskt vara överens om att det inte är det som behövs. Vad som behövs är att vi verkligen inventerar allt som vi och andra vet om hur man bär sig åt för att uppmuntra entreprenörer. Hur bär man sig åt för att uppmuntra tiotusentals människor att skapa företag så att vi kan få fram hundratusentals nya jobb? Det krävs nya idéer för en explosion av kunskapsföretag så att vi inte fastnar i en mängd låglönejobb.

Vi i Folkpartiet tycker att detta är en övergripande viktig uppgift för att knäcka arbetslösheten. Med det som Anders Sundström har sagt om regeringens politik i dag framstår tyvärr Långtidsutredningens eftersläpningsscenario som det mest sannolika, där arbetslösheten ligger kvar över 11 % till år 2010. Det är förfärligt.

Anf. 18 HANS ANDERSSON (v)

Fru talman! Låt mig hänvisa till ett par rader i Långtidsutredningen – jag vet inte om Anders Sundström hann dit: Slutsatsen blir att man undrar om de sysselsättningssubventionerade åtgärderna kan ifrågasättas. I stället skall man satsa på förmedling, utbildning och aktiviteter för rörlighet.

Långtidsutredningen verkar ha läst en motion som Vänsterpartiet har lämnat in. Men den har faktiskt inte gjort det. Utredningen skrevs tidigare. Man ifrågasatte även starkt denna effekt i Långtidsutredningen.

RAS ger dåliga effekter. Det har jag varit inne på. Men det läcker också som ett såll. Hur många miljarder som läcker ut utan sysselsättningseffekt kan man tvista om: kanske 3, kanske 4 miljarder.

Anders Sundström antydde på hearingen i går att RAS kunde vara ett sätt att återföra ekonomisk stimulans efter de åtstramningar som regeringen har vidtagit med Vänsterpartiets goda minne och till följd av överenskommelse under hösten. Om det är så, är det den mest groteska fördelningspolitiska insats som jag har hört talas om – att läcka ut 3 miljarder kronor till just dem på arbetsgivarsidan som inte behöver pengarna!

Låt mig också säga att det finns bekymmersamma felräkningar i Arbetsmarknadsdepartementets underlag. Det får vi ta upp i riksdagen när vi behandlar ärendet, men det gör det svårt att bedöma kvaliteten i vissa avseenden. Att arbetslöshetsförsäkringen under 20 år är utformad som en ren ungdomsdiskriminering kan aldrig godtas.

Det är oklokt att avskaffa permitteringslöneersättning, därför att det är dyrare att ha folk i arbetslöshet än att de är permitterade. Det finns en trepartsöverenskommelse som man i så fall borde ha åtgärdat.

Nyheter är skatteväxling, investeringsbidrag, räntebidrag till små företag, arbetstidsreform, kompetenshöjande framtidsfonder, kommunakut. Vi har finansierat vartenda öre, allt i syfte att sätta människor i arbete och spara så att vi får sunda statsfinanser.

Kom ihåg att Vänsterpartiet står där det står! Anders Sundström hittar oss alltid, men då får han inte hoppa tuva alltför långt.

Prot. 1994/95:59
10 februari

Anf. 19 BIRGER SCHLAUG (mp)

Herr talman! Jag har förmodligen i själva verket mer rötter i småföretag än vad Elving Andersson har. Jag vet mycket väl vad småföretag är. Men att sänka arbetsgivaravgiften i småföretag och höja energiskatterna för storföretag för att få det hela att gå ihop är inte speciellt bra. Sverige behöver också stora företag. Det är faktiskt så.

Jag förstår inte varför man rakt över är så rädd. Man låser fast sig vid en lagstadgad normalarbetstid på 40 timmar när det inte finns en enda utredning någonstans som visar att man kan få full sysselsättning om man har en sådan lag.

Unckel, Wibble, Elving Andersson och Mats Odell har talat om hur många tusen jobb RAS ger. Unckel sade "några tusen", Andersson sade "5 000" och Odell sade "kanske bara 5 000". Vi kom kanske närmare sanningen ju närmare Vår Herre vi kom i detta fall. Det är alltid något. Man skall ha klart för sig att allergisaneringsprojektet dessutom kommer att ge mycket säkra jobb.

Det är också intressant att höra att de borgerliga partierna inte nämner så mycket om den företagarorganisation som besökte arbetsmarknadsutskottet i går. Man har varit ganska tyst när det gäller detta. Det förstår jag. Organisationen sågade nämligen alla bidragssystem – både den gamla regeringens och den nya regeringens. Det var väldigt mycket politik i deras framträdande. Jag förstår att man från borgerligt håll var väldigt tyst och inte hänvisade så mycket dit.

Dessutom tycker jag att det är litet makabert att det enda förslag vi egentligen har hört från de borgerliga är "Riv arbetsrätten!". Det är det enda konkreta vi har hört. Men vad sjutton är människor för någonting? Är de produktionsfaktorer, eller är människor faktiskt något mer, någon som har rätt till en rimlig arbetsrätt? Det enda konkreta vi har hört från de borgerliga partierna är "Riv arbetsrätten, så löser sig allting!". Var finns de erfarenheterna någonstans?

Anf. 20 MATS ODELL (kds)

Herr talman! Jag tycker att Birger Schlaug skulle göra några studiebesök ute bland de svenska småföretagen. Om han tror att det bara är politik de sysslar med när de uppträder i arbetsmarknadsutskottet förstår jag att han kan ha de uppfattningar han har.

Anders Sundström fnyser när jag talar om att det behövs långsiktiga och beprövade metoder för att åstadkomma investeringar och nyanställningar. Han säger att vi lånade 65,9 miljarder till KAS, och det låter ungefär som att alla landets strukturella problem uppstod mellan oktober 1991 och september 1994.

Sanningen, Anders Sundström, är att Sverige var det tredje rikaste landet inom OECD 1970. Bara USA och Schweiz var rikare. 1991, alltså innan alla problem kunde skyllas på den fyrklöverregering som då tillträdde, hade vi passerats av Luxemburg, Tyskland, Japan, Frankrike, Danmark, Belgien, Österrike, Italien och Norge. Under den tiden

Allmänpolitisk debatt

*Sysselsättnings-
politiken m.m.*

hade vi fallit tillbaka. Där grundlades de strukturproblem som nu slår ut i full blom. I dag är bara 7 länder fattigare än Sverige inom OECD.

Vad som borde ha utgjort en huvudfråga i dagens debatt, men som förbigås med tystnad också av Anders Sundström, är att vi under den period som nu ligger framför oss – 94-96 – inte ens passerar genomsnittstillväxten bland OECD-länderna, trots att en verklig högkonjunktur nu lär stå för dörren.

Om vi fortsätter med den tillväxt vi har haft de senaste 20 åren kommer även de sista länderna att passera oss. Innan personer i Anders Sundströms och Göran Perssons ålder har nått pensionsåldern kommer vi av allt att döma fortfarande att ha en högre levnadsstandard än Turkiet, Grekland och Portugal.

Det krävs, Anders Sundström, något mer än de aktiva åtgärderna. Den socialistiska bilden av den svenske familjeföretagaren måste för alltid försvinna.

Anf. 21 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)

Herr talman! Nu har vi lyssnat på de olika partiernas ståndpunkter när det gäller arbetsmarknadspolitiken. Våldigt mycket tid har ägnats åt att bedöma socialdemokratin.

Moderaternas recept är försämrade arbetsrätt och upphävt kollektivavtal. Kollektivavtalet var ett genombrott i Sverige. Arbetsgivarna accepterade föreningsrätten. Tänk att man skulle få uppleva att ett stort parti i Sveriges riksdag ifrågasätter denna föreningsrätt! Jag trodde inte att det skulle hända.

Den största satsningen i handlingsprogrammet är faktiskt 20 miljarder kronor till utbildning. Verkligheten, Per Unckel, finns kanske inte bara hos de gossar som har travat mellan Helgeandsholmen och ett kvarter inte långt härifrån. Det kan hända att en del av verkligheten också finns en bit längre bort.

Jag sträckte ut handen i Dagens Nyheter till debatt, diskussion och dialog, Anne Wibble. Men det ni föreslår i er motion är inte det Anne Wibble säger i talarstolen. Ni pratar om en återgång till de passiva åtgärderna och väldigt litet av det nya. Våga själv lämna retoriken, Anne Wibble! Våga ge er ut på någonting nytt! Det är mitt besked.

65,9 miljarder kronor lånades upp i arbetsmarknadsfonden under Mats Odells tre år. När ni regerade rasade arbetsmarknaden utför. Det var vad som hände.

Anf. 22 KENT OLSSON (m)

Herr talman! Under valrörelsen sade Socialdemokraterna att arbetslösheten kommer att sjunka rejält, kronan bli starkare och räntan sjunka med en socialdemokratisk regering. Vad av detta har egentligen hänt? Ingenting. Arbetslösheten har sjunkit något i den högkonjunktur vi befinner oss i, men man skulle kunna säga att den sjunker *trots* den politik Socialdemokraterna för. Den socialdemokratiska politiken går nämligen på tvärs mot det mesta.

Det är i företagen som de nya anställningarna skall ske. Det är alla överens om. Vad gör då Socialdemokraterna? Jo, man höjer skatter och

arbetsgivaravgifter, återställer turordningsregler och fackligt veto och minskar möjligheterna till provanställning och visstidsanställning.

Detta sker trots en stark kritik från företagare, däribland många socialdemokratiska sådana. En politik mot företagare ger ju inte mer jobb.

Detta var förslag som socialdemokraterna lade fram 1994. Vad föreslår man då 1995? Jo, att det skall satsas 7 miljarder, nu devalverade till 5 miljarder, på att skapa, som arbetsmarknadsministern uttalade i budgeten, 10 000 nya jobb, som nu enligt AMS blir 5 000 nya jobb.

Ingvar Carlsson hänvisade i vintras till regeringens kommande sysselsättningspaket som historiskt. I detta avseende har han fått rätt – aldrig tidigare har så få jobb skapats för så mycket pengar. Kostnaden per jobb är ca 1 miljon kronor. T.o.m. LO är emot RAS.

Vi moderater har i motioner påvisat hur fler arbeten kan tillskapas och arbetslösheten minskas. Per Unckel har tidigare redogjort för detta. Jag tänker därför i återstoden av mitt anförande koncentrera mig på de arbetsrättsliga regler som finns och som måste förändras. Möjligheter måste öppnas för enskilda anställningsavtal mellan företag och företagare.

Den svenska arbetsmarknadslagstiftningen och kollektivavtalen utgör en kollektivisering av arbetsmarknadsförhållanden som gör de svenska villkoren till de mest rigida i världen. I vissa andra europeiska länder finns till vissa delar motsvarigheter, men en reglering med en så total omfattning finns i få andra länder. Det finns starka belegg för att regleringen av den svenska arbetsmarknaden hämmar en dynamisk utveckling och därmed också tillkomsten av nya arbeten.

Flera av arbetsmarknadslagarna, t.ex. lagen om anställningsskydd, premierar dem som har arbete men försvårar för dem som inte redan har fått en fast fot på arbetsmarknaden. Lagstiftningen bidrar därmed till en utslagning av människor. Den karaktär av skyddslagstiftning som reglerna för dem som redan finns på arbetsmarknaden har får till effekt att den rörlighet som den nya tiden kräver kommer till stånd i mindre utsträckning än vad som vore önskvärt. Förutom de arbetslöshetsskapande effekter som detta får kommer det att medföra att det blir allt svårare att få tillgång till den arbetskraft som behövs i olika företag och branscher.

Det var i medvetande om detta som den förra regeringen inledde förnyelsen av arbetsrätten. Också de mycket blygsamma förändringar till gagn för de arbetssökande och dynamiken i företagen som beslutades 1993 har emellertid nu återtagits. Jag är övertygad om att väsentliga förändringar av villkoren på arbetsmarknaden måste genomföras, om Sverige skall kunna klara konkurrensen och bereda fler riktiga arbeten. Den nuvarande lagstiftningen motverkar den mänskliga utveckling som ett samhälle i frontlinjen måste främja.

Den förändring som vi vill se tar sin utgångspunkt i det framträdande personliga inslaget i det nya arbetslivet. Det innebär att den tvingande kollektiviserande lagstiftning som en gång tillkom för det gamla industrisamhällets behov bör ersättas med så individuella relationer

Prot. 1994/95:59
10 februari

Allmänpolitisk debatt

*Sysselsättnings-
politiken m.m.*

som möjligt. Kollektivavtal kan i detta sammanhang vara väl så utvecklingshämmande som någonsin lagstiftning.

Vägen bort från en reglering med en halvsekelgammal historia med starka organiserade förmänstagare är inte okomplicerad. Vi vill förordna en process efter två linjer.

Den gradvisa reformeringen av arbetsmarknadslagstiftningen bör återigen igångsättas, men med mera målmedvetna ambitioner. I god tid före år 2000 måste all arbetsmarknadslagstiftning ha utvecklats på ett sådant sätt att den främjar den angelägna förnyelsen av arbetsmarknaden.

Men parallellt med denna reformering måste en generell möjlighet öppnas för varje arbetstagare och arbetsgivare att teckna individuella avtal. Till stöd för sådana avtal kan behovet av en lagstiftning som reglerar grunderna för anställning och eventuellt andra villkor behöva prövas.

Genom en dubbel utvecklingsstrategi av detta slag ges arbetstagare och arbetsgivare valmöjlighet mellan regelverken. Tillsammans med de övriga inslagen i en politik för flera arbeten kommer det att ge fler människor tillgång till arbetsmarknaden.

Jag har tidigare redogjort för på vad sätt vi anser att arbetsmarknaden bör reformeras, dvs. att vi tycker att man skall riva upp den återställningsprocess som socialdemokraterna har igångsatt. Vi vill att man skall se över semesterfrågor, arbetstidsfrågor och ledighetsregleringar, och vi vill också att de frågor som den av socialdemokraterna nedlagda Arbetsrättskommittén arbetade med bör prövas på nytt.

Men vi ser alltså att detta inte är tillräckligt. Vi anser att det också skall ges en möjlighet till enskilda avtal mellan arbetsgivare och arbetstagare. I dag tycker många ungdomar att de vill jobba mer under en kortare tid för att sedan kunna vara lediga under en längre tid. Det bör finnas möjlighet att sluta sådana avtal mellan arbetsgivare och arbetstagare för att ge arbetstagarna mera flexibla villkor för sin anställning. På detta sätt ger man också möjlighet att skapa fler arbeten än de som nu finns. Vi anser att en utredning av detta är nödvändig.

Anf. 23 HANS KARLSSON (s)

Herr talman! Arbetslöshetsbekämpningen är den viktigaste uppgiften för regering, riksdag och övriga samhällsaktörer under lång tid framöver. Särskilt viktigt är det att avskaffa den öppna arbetslösheten för ungdomar. Regeringens program är ett bra exempel på nytänkande och kraftfullhet. Att ungdomar blir bidragsberoende är förödande. Det måste vi förhindra genom offensiva insatser för jobb och utbildning. Då behövs inga åldersgränser i arbetslöshetsersättningen för att förhindra bidragsberoende.

Arbetslöshetsbekämpningen ställer stora krav på uthållighet, flexibilitet kreativitet och ödmjukhet. Med ödmjukhet menar jag här att det inte är möjligt att lägga fast ett recept för arbetslöshetsbekämpningen och sedan slå sig till ro och vänta på resultatet. Det är i det här sammanhanget anmärkningsvärt att få höra de borgerliga företrädarna tala som om de aldrig har varit i närheten av regeringsmakten och ansvaret

för arbetsmarknadspolitik. Detta gör man efter endast fyra månader i opposition. I stället för denna fundamentalism är det mer angeläget än någonsin att ständigt våga pröva nya grepp och ompröva traditionella arbetsmarknadspolitiska medel.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen ett femtiotal olika åtgärder i kampen mot arbetslösheten. Det är utmärkt. På så sätt kan flexibilitet uppnås. Därutöver krävs att de som har att praktiskt hantera åtgärderna vågar och förmår använda det svängrum som finns i åtgärdsbatteriet.

Herr talman! Det som bekymrar mig och många andra är de prognoser för utvecklingen på arbetsmarknaden som regeringen lämnar i budgetpropositionen och som visar på en fortsatt hög arbetslöshet trots mycket stora insatser. Denna dystra bild förstärks när man tar del av den nyss presenterade långtidsutredningen.

Jag tycker inte att det är rimligt att acceptera en öppen arbetslöshet om 4 - 5 % under överskådlig tid. Vi skall i det sammanhanget komma ihåg att om genomsnittet är så högt, betyder det att vissa delar av landet har en dubbelt så hög öppen arbetslöshet. Den situationen har vi i delar av Örebro län.

Trots att det går bra för många företag och det nyanställs på många håll, uppgår exempelvis den öppna arbetslösheten till ca 10 % i Karlskoga. För ungdomar gäller nästan den dubbla andelen. Det är därför bra att regeringen håller dörren öppen för fler insatser om det visar sig nödvändigt. Jag tror att det dess värre ganska snart kommer att bli nödvändigt att göra ännu mer på det arbetsmarknadspolitiska området. Det kommer också att bli nödvändigt att rikta speciella insatser till orter som har särskilt hög arbetslöshet.

Herr talman! Jag inledde med att tala om flexibilitet när det gäller åtgärder mot arbetslösheten. Jag vill i det sammanhanget lyfta fram några synpunkter och idéer. Våra arbetsförmedlingar hinner i dag inte med att fullgöra sina uppgifter. Arbetslösa har berättat för mig att det ibland går tre till fyra månader utan att det tas någon kontakt från arbetsförmedlingen i syfte att ordna jobb eller utbildning. Det är för mig en oacceptabel situation, som för de arbetslösa är förnedrande och förstörande.

Herr talman! En åtgärd som skulle kunna lätta på trycket hos arbetsförmedlingarna är att göra den särskilt upphandlade arbetsmarknadsutbildningen mer målinriktad. Det innebär att redan när utbildningen inleds skall siktet vara inställt på ett jobb som finns eller som kan tänkas finnas när utbildningen är klar.

Länsarbetsnämnden eller arbetsförmedlingen skulle då i vissa fall kunna träffa avtal med utbildningsanordnare om utbildning med jobbgaranti. Kvaliteten och effektiviteten skulle höjas, och utbildningsanordnarnas kontaktnät på arbetsmarknaden skulle kunna tas till vara. Mer resurser skulle på det sättet kunna frigöras för dem som har det särskilt svårt på arbetsmarknaden.

I arbetslinjens anda skulle jag också vilja att det prövas om det är möjligt att omvandla del av den kontanta arbetslöshetsersättningen till pengar som ger meningsfulla jobb.

Prot. 1994/95:59
10 februari

Allmänpolitisk debatt

*Sysselsättnings-
politiken m.m.*

Regeringen har föreslagit att man skulle skapa s.k. arbetsföretag med en huvudsaklig inriktning på det privata näringslivet. Det vore intressant att pröva en variant av detta inom kommun- och landstingssektorn. Ett sådant arbetsföretag skulle t.ex. kunna vara en personalpool i äldreomsorgen. Det skulle vara en öronmärkt extra resurs som har möjlighet att ge de äldre välbehövlig omvårdnad utöver vad den ordinarie personalen hinner med.

Dessutom skulle ett sådant arbetsföretag fungera som vikariepool. I dag är det ofta svårt att få fram vikarier med kort varsel. Det finns många tillfällen när det uppstår stora brister, bl.a. i äldreomsorgen, av det skälet att tiden är för kort för att få fram vikarier. Med den här modellen skulle dessa resurser finnas till hands när det uppstår vakan-
ser.

Herr talman! Detta skulle kunna vara en del i ansträngningarna att minska den öppna arbetslösheten.

Anf. 24 KENT OLSSON (m) replik

Herr talman! Hans Karlsson sade att man kanske behöver satsa ytterligare pengar på nya arbetsmarknadsåtgärder. Då skulle jag vilja ställa en fråga. Av vilken anledning satsar man då 7, eller numera 5, miljarder på det nya anställningsstödet? Det innebär ju att man får 5 000 nya jobb och att varje jobb kommer att kosta 1 miljon kronor. Är det inte viktigare att satsa dessa pengar på andra ställen om man nu tycker att det finns behov av nya åtgärder? Jag finner det ytterligt förvånande att man använder dessa pengar på ett så enormt slösaktigt sätt när Hans Karlsson redan nu säger att det behövs mera pengar.

Anf. 25 HANS KARLSSON (s) replik

Herr talman! Jag vet inte om Kent Olsson lyssnade dåligt på vad jag sade i mitt anförande. Jag visade på att regeringen redan i budgetpropositionen håller en dörr öppen för ytterligare insatser.

Jag tycker att det är näst intill oansvarigt att sedan prata om hur mycket varje jobb som det riktade anställningsstödet ger kommer att kosta. Det finns inte någon grund för att göra den typ av beräkningar som Kent Olsson gör.

I mitt anförande pekade jag på att vi behöver en flexibilitet i arbetsmarknadspolitik. Det förmådde inte den borgerliga regeringen skapa. Den socialdemokratiska regeringen anvisar nu en väg att slå in på.

Anf. 26 KENT OLSSON (m) replik

Herr talman! Om Hans Karlsson anser att jag står för oansvariga uttalanden vill jag bara påpeka att jag citerade AMS-chefen Göte Bernhardsson. Han säger att RAS kan beräknas ge högst 5 000 arbeten. Med tanke på att det rör sig om 5 miljarder kronor blir det med enkel matematik 1 miljon per jobb. Detta kan inte vara en vettig användning av pengarna.

Om man redan nu vet att man har behov av ytterligare insatser är det ju bättre att använda dessa pengar på ett effektivt sätt och inte

gödsla ut dem. Om jag är oansvarig finns det flera som är det. En i stort sett enig svensk press och AMS-chefen säger att detta kommer att ge ytterst få jobb.

Anf. 27 HANS KARLSSON (s) replik

Herr talman! Jag tycker att det är viktigt att vi väntar och ser vad RAS ger innan vi dömer ut den åtgärden. Därför menar jag att det är oansvarigt att stå här i riksdagen och tala om hur mycket varje nytt jobb kommer att kosta.

Den regering som Kent Olsson har röstat på under de gångna tre åren har försatt oss i den här ytterligt allvarliga situationen när det gäller både arbetslösheten och den ekonomiska utvecklingen i landet. Det krävs ett åtgärdsbatteri med stor flexibilitet för att ta oss ur den. Om vi inte vågar pröva nya grepp lär vi fastna i den massarbetslöshet som många av oss ser som det största hotet i framtiden.

Anf. 28 INGRID BURMAN (v)

Herr talman! Arbetsmarknadsfrågorna gäller inte bara rätten till arbete och rätten att försörja sig själv. De handlar också om villkoren i arbetet och om rätten och möjligheten att få stanna kvar i arbetslivet hela vårt yrkesverksamma liv fram till ålderspensioneringen. Och detta utan att vi skall sorteras bort på grund av bristande kompetens, fel ålder, fel kön, fel efternamn eller fel språk.

Om vi skall ha den ambitionen och den målsättningen krävs det en rad förändringar. Det krävs bl.a. en ny arbetsrättslagstiftning. Den lagstiftning som vi har i dag växte fram utifrån 70-talets industrisamhälle och utifrån hur vi då hade organiserat vårt arbetsliv. Då fanns det stora företag. Man hade ett direkt ägande, och det fanns stora arbetsenheter.

Sedan dess har det hänt mycket i arbetslivet. Nu finns det indirekt ägande, nätverk och bolagiseringar inom koncerner. Den offentliga sektorn har också ändrat sin verksamhet. Där finns det i dag både en stark decentralisering och en stark central styrning.

Nya företags- och anställningsformer har också vuxit fram. Jag pratar då om entreprenörskap, uthyrning av arbetskraft och konsulter som finns inhyrda i företag och olika verksamheter. Detta har hänt samtidigt som arbetsrättslagarna har varit oförändrade.

Vad har då hänt? Jo, de nya verksamhetsformerna och de nya anställningsformerna har vuxit upp vid sidan om. Arbetsrättslagarna täcker inte längre det arbetsliv som finns i dag.

Om vi tittar på vad som har hänt när det gäller anställningarna kan vi se att under det första halvåret 1994 var 75 % av dem som anställdes inte tillsvidareanställda utan de var visstidsanställda. Det är en form av anställning som inte heller täcks av lagen om anställningsskydd. Den kom till för att trygga arbetstagarnas rättigheter. Lagarna finns för en form av anställning. Verkligheten har utvecklat andra former. Det krävs en ny arbetsrättslagstiftning.

Nu har regeringen beslutat att tillsätta en arbetsrättskommission som skall bestå av parterna och vars uppgift skall vara att genom kol-

Prot. 1994/95:59
10 februari

Allmänpolitisk debatt

*Sysselsättnings-
politiken m.m.*

lektivavtal förändra arbetsrätten. Detta är ett mycket lovvärt initiativ, men det räcker inte eftersom kollektivavtalen aldrig kommer att täcka hela arbetsmarknaden. De kommer inte att reglera detta med entreprenörskap och konsultverksamhet t.ex. Det räcker inte eftersom det inte kommer att fånga upp sådana problem som att säkra yttrandefriheten i arbetslivet. Det kommer inte att lösa en av vår framtids största frågor, nämligen rätten till kompetensutveckling för alla. Det kommer inte att lösa frågan med deltidsarbetslösas rätt till en högre tjänstgöringsgrad. Det kommer inte heller att kunna fånga upp den ojämna maktbalans som finns i dag mellan parterna när det gäller att kunna utveckla inflytande, höja statusen på arbetstagarna, påverka strategiska beslut som var man skall utlokalisera och var man skall lägga arbetstillfällen. Den här maktbalansen mellan parterna är själva kärnan i demokratin i arbetsrätten. Skall vi kunna förändra detta måste vi ha en ny arbetsrättslagstiftning som flyttar över makt från arbetsgivare till arbetstagarer.

Jag skall lyfta fram några av de frågor som jag anser att en arbetsrättskommitté skall behandla. Det är yttrandefrihet och rätten till kompetensutveckling, som är en fördelningspolitisk fråga. Det är också rätten att ha ett utökat inflytande.

Nu ser jag att taletiden går mot sitt slut. Jag skall lämna frågan om arbetsrätt för att ägna de sista sekunderna till sextimmarsdagen, den kanske största frågan när det gäller att reformera arbetslivet.

Att sänka arbetstiden är inte bara en fråga om sysselsättning. Det handlar också om att minska arbetsskador. Det handlar om att höja livskvalitet. Det är också en fråga om jämställdhet.

I dag vet vi att kvinnor med små barn jobbar 30 timmar i veckan. De bekostar sin arbetstidsförkortning själva medan män i samma situation jobbar mer än 40 timmar i veckan. Detta är en könsfråga likväl som det är en sysselsättningsfråga och en livskvalitetsfråga.

Anf. 29 BARBRO JOHANSSON (mp)

Herr talman! I den mycket omdebatterade överenskommelsen mellan regeringen och Miljöpartiet de gröna ställdes kravet från vårt partis sida att en omfattande allergisanering skulle påbörjas runtom i landet. Ett av Miljöpartiets stora vallöften var just att allergisanera skolor och daghem.

Vårt kemikalieintensiva samhälle med oerhörda mängder av kroppsfrämmande ämnen har med ganska stor visshet framtingat en fullständig allergiexplosion. Allergierna ökar i takt med ökad användning av icke naturliga ämnen.

År 1994 firades att 10 miljoner kemiska ämnen hade kunnat framställas på vår jord. En sådan mängd ämnen är svår att överblicka. Samtidigt är kemister världen över väl medvetna om kemikaliesamhällets påverkan på vår miljö och hälsa.

Herr talman! Vi kan föreställa oss att vi bygger upp en pyramid av dessa ca 10 miljoner kemiska ämnen. De enda ämnen vilkas allergiframkallande verkan och skadeeffekter vi känner till är de som utgör den översta toppen av denna pyramid. Om övriga ämnen, som är den

allra största delen, vet vi praktiskt taget ingenting när det gäller allergiframkallande verkan m.m. Ändå tillverkas de och släpps ut i vår närmiljö.

En kemisk förening som visar sig ha en viss skadeverkan antas bara ha denna egenskap. Men det visar sig att ju längre tiden går med användning av ett visst ämne desto mer ökar risken för ytterligare biverkningar. Detta är nu fallet med nonylfenol, som visat sig ha ödesdigra östrogena verkningar efter att i 40 år ha ingått i plaster och tvättmedel.

Alla dessa ämnen kommer genom framställning och användning i produktionen ut i vår närmiljö och ingår sedan i olika kretslopp. Artfrämmande ämnen anrikas i växter och djur och hamnar till slut i människokroppen.

Vid vetenskapliga undersökningar har det visat sig att när trafikintensiteten ökar så ökar t.ex. också antalet fall av hästallergier. Detta låter absurt, men vid en ökad halt av föroreningar från biltrafiken blir barn mer allergiska, och i detta fallet ökar alltså allergier mot hästar.

Vi vet att var tredje människa är allergisk, och inom en snar framtid är vartannat barn som börjar skolan allergiskt. Närmiljön i skolor och daghem innehåller ämnen som framkallar allergier. Kemiska ämnen finns i inandningsluften, och partiklar som rivs upp från mattor påverkar hälsan.

Limmet i mattor och väggbeklädnader avger lösningsmedel, och flytspackel som använts flitigt måste saneras bort. Därför är det nu verkligen tillfredsställande att en allergisanering kommer i gång.

Flera kommuner ligger i startgroparna och har signalerat att allergisaneringen kommer i precis rätt ögonblick samtidigt som många människor kommer att bli hjälpta med ett stort problem. Det gäller ju inte bara att angripa symtomen utan också att komma underfund med orsakerna.

Herr talman! I rådande läge är arbetslösheten stor i byggbranschen, uppemot drygt 35 %. Allergisanering är ett av medlen för att komma till rätta med byggarbetslösheten.

En allergisanering kommer att innebära att kommuner och landsting som nu ligger i startgroparna får en chans att påbörja sina saneringar med hjälp av ett bidrag på 25 %. Allergisaneringen innebär lättnad och hjälper ett stort antal människor ur hälsosynpunkt, och ca 25 000 nya jobb skapas för byggarbetarna.

Herr talman! En annan stor fråga för Miljöpartiet de gröna är, som Birger Schlaug sade, att dela på jobben genom att införa en arbetstidsförkortning. Miljöpartiet vill under den här mandatperioden införa en sänkning av arbetstiden med två timmar i veckan under 1995 och med fem timmar i veckan före år 1998.

En sänkning av arbetstiden där ca en tredjedel av tiden ersätts med nya jobb skulle ge i storleksordningen 130 000 nya arbetstillfällen. Det är en viktig faktor i bekämpningen av arbetslösheten att sänka arbetstiden.

Vi ser nu att industrin går bättre och får en ökad orderingång. Men med uppgången i order följer tyvärr inte att arbetstillfällena ökar i

Prot. 1994/95:59
10 februari

Allmänpolitisk debatt

*Sysselsättnings-
politiken m.m.*

samma takt. Genom införandet av datorer och robotar och genom rationaliseringar finns det nu inte förutsättningar för så många arbetstillfällen. En sänkning av arbetstiden skulle medföra att effektiviseringen kan behållas men med en mänskligare aspekt.

En sänkning av lönearbetstiden leder till att förutsättningarna för såväl verklig jämställdhet som livskvalitet i ett vidare perspektiv kan uppnås. I vårt stressade samhälle försäkras individen genom en arbetstidsförkortning bättre möjligheter att förena lönearbete med fritid och eget arbete.

Herr talman! Flera yrken är skadebenägna. Yrkesskador i form av belastningsskador utmynnande i dåliga ryggar och axelskador finns inom vården och framför allt i byggbranschen. Bygghälsan visar att belastningsskadorna utgör 74 % av antalet registrerade arbetsskador. Inom byggbranschen skadas 1 av 15, medan 1 av 34 skadas inom övriga arbetslivet. Totalt inträffade 9 400 arbetsolyckor år 1991. Dessa arbetsolyckor resulterade i totalt 174 000 sjukdagar.

Statistiskt visas att skadefrekvensen är störst under arbetsdagens två sista timmar, då de flesta olycksfallen inträffar. Om belastningar sker under kortare tid per dygn återhämtar sig kroppen snabbare. Att i byggbranschen införa kortare arbetstid om 6 timmars arbetsdag skulle med stor sannolikhet reducera arbetsolyckorna.

Inom offentlig sektor har flera försök gjorts med arbetstidsförkortning vilka visar att sjukfrånvaron minskar och anställda mår psykiskt bättre. Försöken är också gjorda inom befintlig budget. En samhälls-ekonomisk vinst görs genom minskade uttag på a-kassa, socialbidrag, försäkringskassa samt minskad barnomsorg. En arbetstidsförkortning ger alltså fler arbetstillfällen och bidrar till minskade arbetsskador och färre sjukdagar.

Anf. 30 KENT OLSSON (m) replik

Herr talman! Barbro Johansson kom till slut in på det som var ämnet. Jag kände mig ett tag förflyttad till en allergidiskussion. Jag förstår i och för sig att Barbro Johansson hellre diskuterar allergiproblem, vilka i sig själv är angelägna, än att diskutera sysselsättning.

För att få igenom ert program på 2 miljarder kronor har ni i mycket stor omfattning sålt allt annat. Som jag tidigare konstaterade är ni beredda på att varje arbetstillfälle skall kosta en miljon för att få igenom litet allergisatsning och bli omsluten av den stora socialdemokratiska ramen. Detta är förvånansvärt.

Det här kostar pengar. Jag skulle vilja ställa frågan till Barbro Johansson: Hur tror Barbro Johansson att kommunerna skall klara av detta? Det bygger faktiskt på att kommuner och landsting i väldigt stor omfattning står för pengarna. Kommuner och landsting har beroende på en massa åtgärder som regeringen har gjort och föreslår i årets budget inte speciellt god ekonomi.

Skall man låta kommuner och landsting betala hela den stora summan för allergisanering i detta projekt?

Anf. 31 BARBRO JOHANSSON (mp) replik

Herr talman! Vi anser att en allergisanering är oerhört viktig, Kent Olsson.

Jag har varit i kontakt med flera kommuner. Ett socialdemokratiskt kommunalråd ringde mig och sade att de hade 57 miljoner liggande som väntade på detta och att allergisaneringen kommer i precis rätt ögonblick. Den kommer att starta med en gång. De ville ha hjälp med information och utbildning i hur man allergisanerar rätt.

Allergisaneringen är också tänkt att kunna ske i bostäder. Det gäller inte bara kommuner och landsting. Man kan tänka sig att detta projekt kommer att bekosta allergisanering även för staten och privatpersoner.

Det är statistik på väg som Kommunförbundet framställt. Men den har ännu inte kommit. En del har redan startat, och oerhört många kommuner känner att detta är något verkligt. De ligger alltså i startgroparna.

Anf. 32 KENT OLSSON (m) replik

Herr talman! Det är trevligt att höra att vi har kommuner med god ekonomi och att de är så alerta att de ringer och frågar för att passa på de här pengarna. Jag har dock hört motsatsen.

Än sämre ekonomi skulle de väl få om Miljöpartiets förslag om sex timmars arbetsdag skulle införas. Då skulle kommunerna verkligen knäa, med tanke på att Miljöpartiet inte vill ha några sänkta löner. I sitt system förutsätter man att lönerna skall vara som de är.

Men fortfarande talar Barbro Johansson bara om allergisaneringen. Jag förstår det, jag förstår att Miljöpartiet innerst inne skäms för att man stödjer Anders Sundströms förslag, och därför pratar man bara allergisanering. Det andra talar man tyst om, för det är egentligen ett oerhört dåligt förslag, och det tycker säkert Barbro Johansson med.

Anf. 33 BARBRO JOHANSSON (mp) replik

Herr talman! Först vill jag naturligtvis bemöta det Kent Olsson sade om allergisaneringen. Det är vår stora fråga, och vi är oerhört glada i Miljöpartiet över att detta äntligen kommer till stånd. Vi vet att det kommer att ge ca 25 000 nya jobb. Är det inte bra, Kent Olsson, i ett sådant stort byggarbetslöshetsområde?

Äropå RAS och de pengar som ligger invämda i tuben, de sexton miljarderna som kommer i kompletteringspropositionen, har även moderaterna lagt in 7 miljarder i sin budget. Likadant är det med det man satsar på det privata näringslivet. Därför undrar jag över att moderaterna är så otroligt emot detta.

Självklart måste man ge och ta i en överenskommelse. Vi hade naturligtvis gärna sett att vi fått en större begränsning för företag, men vi fick i alla fall in en begränsning på 500 anställda. Alla undersökningar visar att 70 % av dem som blir nyanställda är långtidsarbetslösa. Det bekräftade AMS-chefen i går. 50 % av dessa, som är 50 000 om man bara gör en beräkning, skulle vara människor som har varit arbetslösa över ett år.

Prot. 1994/95:59
10 februari

Allmänpolitisk debatt

*Sysselsättnings-
politiken m.m.*

Anf. 34 BERIT ANDNOR (s)

Herr talman! Kvinnorna i Sverige har 1994 skrivit historia. Sveriges regering består av hälften kvinnor och hälften män, och här i riksdagen har vi flest kvinnor i världen.

Anledningen till att detta har kunnat uppnås är säkerligen att de svenska kvinnorna är friast i världen. Vi har en stark ställning på arbetsmarknaden, och vi kan tack vare vårt välfärdssystem kombinera arbete och familj.

För oss socialdemokratiska kvinnor är det en självklarhet att slå vakt om det vi har uppnått hittills, men också att ta fortsatta steg framåt. Därför måste vi nu på allvar diskutera framför allt hur kvinnors arbetsmarknad kommer att se ut i framtiden.

Det är ett faktum att kvinnorna hittills har klarat sig bättre från arbetslöshet än männen. Under de tre gångna åren har arbetslösheten varit högre för män än för kvinnor, och förvärvsfrekvensen har sjunkit mer för män än för kvinnor.

Men orosmolnen hopar sig. Fler kvinnor än män miste sina jobb 1994. Skillnaden i öppen arbetslöshet mellan kvinnor och män minskar. 1993 var den 3,1 % och 1994 var den 2,4 %. Männens öppna arbetslöshet minskade 1994. Kvinnornas ökade något. Deltidsarbetslösheten ökar.

De typiska kvinnojobben försvinner inom administration, förvaltning, vård och omsorg. Det är en strukturell förändring av kvinnors arbetsmarknad som smyger sig på. Här finns ingen dramatik i form av jättedläggningar. Här sker det successivt.

Men framtiden borde kunna tillhöra kvinnorna. Vi kommer att se en tillväxt inom det privata näringslivet, inom industri och service. Och inom industrin försvinner många tunga jobb. En bättre arbetsorganisation, med mindre av monotona enkla arbetsuppgifter, borde göra det lättare för kvinnor att få jobb där och utveckla sina kunskaper.

Framtidens arbetsmarknad kommer också att kännetecknas av höga kompetenskrav, goda språkkunskaper och god förmåga till kommunikation – kompetenser som borde ge kvinnor en fördel. Vi vet t.ex. att kvinnor i högre utsträckning än män deltar i utbildning.

Men för att dessa, som det kan tyckas goda förutsättningar för kvinnors arbete i framtiden, skall kunna infrias krävs det också handling och politisk styrning. Därför tycker vi socialdemokratiska kvinnor att det är viktigt att vi slår fast vissa principer för framtiden.

För det första är grundbulten den gemensamma sektorn. Den har stor betydelse för kvinnors möjlighet till förvärvsarbete, dels därför att den gör det möjligt för kvinnor att förvärvsarbeta, dels därför att den ger många kvinnor arbete. Vi anser därför att vi måste slå vakt om den gemensamma, och vi anser att de besparingar som måste göras i första hand skall gälla transfereringarna.

För det andra tycker vi att principen om kvinnors lika rätt till arbete är viktig. Ett eget arbete, med en lön som man kan leva på är grunden för kvinnors frihet och oberoende. Kampen mot arbetslösheten är det absolut viktigaste. Särskilda insatser måste riktas mot kvinnor över 45 år.

För det tredje skall kvinnor ha lika rätt till heltid. Principen på arbetsmarknaden skall vara att det är heltidsarbete som erbjuds. Vill man jobba mindre skall det gå bra. Men i botten skall man ha en heltidstjänst. Det kräver också förändringar i lagen om anställningsskydd.

För det fjärde måste principen vara lika lön för likvärdigt arbete. Det är oacceptabelt att det fortfarande, 1995, finns löneskillnader mellan kvinnor och män som enbart beror på kön. Här krävs det förändringar i jämställdhetslagen. Men det viktigaste är att parterna på arbetsmarknaden drar i gång ett systematiskt och intensivt arbete för att komma till rätta med löneskillnaderna.

För det femte skall kvinnor ha lika rätt till kompetensutveckling i arbetet och lika rätt till det goda arbetet. Kvinnor har fortfarande mer okvalificerade, monotona och ofria arbeten än män. De är därför överrepresenterade i arbetsskadestatistik, och de förtidspensioneras i högre grad än män. Detta är oacceptabelt. Här krävs det särskilda program som riktar sig just mot kvinnors arbetsmiljö.

För det sjätte skall kvinnor ha lika rätt till arbete i chefsställning. Alltför få kvinnor är chefer, särskilt inom det privata näringslivet. Mycket kunskap, kompetens och konkurrenskraft går förlorad i och med den sneda chefsrekryteringen. Det har vi helt enkelt inte råd med.

Slutligen anser vi att kvinnor skall ha lika rätt att bli företagare. Vi tycker därför att det är bra med den kraftiga satsning som nu föreslås från regeringens sida när det gäller stöd till kvinnliga företagare. Men det finns väldigt mycket mer att göra på den regionala nivån.

Vi socialdemokratiska kvinnor tar avstånd från de nyliberala påfund som finns i debatten, sådana som pigavdrag, vårdnadsbidrag, ökade löneskillnader och andra liknande förslag som enbart syftar till att skapa ett a- och ett b-lag på arbetsmarknaden.

Vi socialdemokratiska kvinnor vill förbättra jämställdheten mellan könen, inte försämra den. Vi vill stärka kvinnors ställning i samhället, inte försvaga den.

Anf. 35 INGRID BURMAN (v) replik

Herr talman! Jag blev mycket glad när jag hörde Berit Andnor tala om denna viktiga fråga, jämställdhet mellan könen i arbetslivet.

Jag vill ställa en fråga till Berit Andnor. Vi i Vänsterpartiet har avsatt 2 miljarder till det vi säger är en kommunakut. De här pengarna har vi avsatt just för att vi skall kunna rädda hem de 40 000 kvinnor som i dag går på utbildningsavtal och som riskerar att gå ut i öppen arbetslöshet från april och framåt, därtill de 12 000 – 13 000 som riskerar att sägas upp på grund av den dåliga kommunala ekonomin.

Vi har också avsatt 900 miljoner inom arbetsmarknadspolitikerna för att LAN skall kunna användas som stöd i den kommunala sektorn, för att bibehålla kvinnor i arbete.

Vi har lagt fram ett förslag om lagstiftning för att deltidsarbetslösa skall ha företräde till fler arbetstimmar när de blir lediga.

Kommer Socialdemokratiska kvinnoförbundet att stödja det förslaget?

Vi har lagt fram ett förslag till lagstiftning för att deltidsarbetslösa skall ha företräde till fler arbetstimmar när de blir lediga. Kommer det socialdemokratiska kvinnoförbundet att stödja det förslaget?

Vidare har vi lagt fram ett förslag om en lagstiftning för att uppnå lika lön mellan könen *nu*. Det finns en sådan lagstiftning – det är bara att hämta hem den till Sverige. Den fungerar i Kanada och kan fungera här. Kommer vi att få stöd när det gäller det förslaget?

Vi har också lagt fram förslag om att ändra arbetsskadebegreppet – ett område som direkt berör kvinnors möjligheter. Kvinnornas arbets-skador produceras just på det sätt som Berit Andnor beskriver.

Min fråga blir alltså: Kan vi förvänta oss stöd från det socialdemokratiska kvinnoförbundet på de här områdena?

Anf. 36 BERIT ANDNOR (s) replik

Herr talman! De socialdemokratiska kvinnorna och den socialdemokratiska regeringen har lagt fram ett förslag till budget som just utgår från den princip som jag tidigare nämnde: Vi skall sanera statsfinanserna och vi skall sätta kampen mot arbetslösheten främst.

Vi kommer aldrig att kunna komma till rätta med det usla ekonomiska läge som vi hamnat i om vi inte får ned arbetslösheten. Som jag och regeringen ser detta är det allvarligaste hotet mot jämställdheten just den höga arbetslösheten. Den kommer att slå hårdast mot kvinnorna och den kommer att direkt motverka jämställdheten mellan könen. Därför har vi satt kampen mot arbetslösheten främst.

I vårt förslag till budget finns det ett omfattande program som just syftar till att få ned arbetslösheten. Det är ett omfattande program som inkluderar utbildning och riktade insatser som krävs i den mycket speciella situation som vi nu befinner oss i.

Jämställdheten går som en röd tråd genom statsbudgeten. Vi föreslår en rad åtgärder som just skall främja jämställdheten mellan könen.

Vi socialdemokratiska kvinnor och den socialdemokratiska regeringen har valt att prioritera detta med att värna den gemensamma verksamheten. Verksamheten i kommuner och landsting är oerhört viktig. Därför skall nedskärningar på det området absolut komma i sista hand, eftersom det här är avgörande för jämställdheten men också för jämlikheten i samhället. Därför har vi valt att göra de nedskärningar som ändå måste göras inom transfereringssystemen. Det är ett val som vi socialdemokratiska kvinnor står bakom. Vi backar fullständigt upp här.

Anf. 37 INGRID BURMAN (v) replik

Herr talman! Jag har läst budgetpropositionen och också just de beskrivningar som Berit Andnor refererar till. Jag kan konstatera att det är väldigt lätt för Vänsterpartiet att ställa sig bakom beskrivningarna av verkligheten sådan den är. Det gäller då ojämlikheten mellan könen och behovet av åtgärder. Där finns det inga meningsskiljaktigheter.

Däremot saknar jag de konkreta och skarpa förslagen – de direkta åtgärderna. Vänsterpartiet har lagt fram sådana förslag. Det är ju så att vi inte genom att inte införa ytterligare nedskärningar kan rädda de

50 000–60 000 kvinnor som går ut i arbetslöshet från april och framöver – de finns där. Det krävs åtgärder för att rädda deras sysselsättningstillfällen. Det krävs också åtgärder för att få i gång en likalönensättning mellan könen och få bort lönediskrimineringen.

Vi tycker likadant. Men var finns de skarpa konkreta åtgärderna från socialdemokratins sida?

Jag håller med om gjorda verklighetsbeskrivning och delar uppfattningen att åtgärder behövs, men jag saknar förslagen. Låt oss då göra det enkelt! Vi i Vänsterpartiet har ju lagt fram förslag. Kan vi få ert stöd?

Anf. 38 BERIT ANDNOR (s) replik

Herr talman! Vårt förslag till statsbudget innehåller ett av de mest omfattande program som någonsin har lagts fram när det gäller kampen mot arbetslösheten.

Jag tror, Ingrid Burman, att vi är överens om att just kampen för kvinnors lika rätt till arbete är det absolut viktigaste för jämställdheten i vårt samhälle. Om vi inte klarar att få ned arbetslösheten kommer kvinnors ställning att allvarligt undermineras. Det har varit utgångspunkten i vårt arbete.

Det finns en mängd konkreta förslag. Dessa finns beskrivna framför allt i Arbetsmarknadsdepartementets bilaga och syftar just till att föra kampen mot arbetslösheten mycket hårt och intensivt under de kommande åren. Detta gynnar kvinnor och kommer även att gynna jämställdheten mellan könen.

Vidare finns det en rad konkreta förslag. T.ex. när det gäller deltidarbete har jämställdhetsministern tagit initiativ till diskussioner med parterna. Hon har också lett en diskussion med parterna som har handlat om att driva frågan om rätten till lika lön för likvärdigt arbete.

Jag kan hålla med Ingrid Burman om att det krävs ytterligare insatser här. Den kritiken framförde vi själva för ungefär ett år sedan när den senaste förändringen av jämställdhetslagen lades fast. Vi har för avsikt att om ungefär ett år komma tillbaka med en särskild jämställdhetsproposition och låta den jämställdhetsdelegation som nu är tillsatt under det kommande året arbeta med dessa frågor.

Stegen måste tas *framåt*. Därom är vi överens. Vi skall inte nöja oss med det vi uppnått. Kampen gäller nu rätten till arbete och att vi samtidigt får möjlighet att sanera statsfinanserna. Det är viktigast när det gäller kvinnornas ställning på arbetsmarknaden.

Anf. 39 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kds)

Herr talman! Min debut i riksdagen samma dag som budgetpropositionen lades fram gjorde att jag som tidigare kommun- och landstingspolitiker ställde mig alltmör frågande till regeringens politik. Jag hade nog ändå inte velat tro att Socialdemokraterna skulle göra så litet för att hjälpa de arbetslösa.

Jag mötte före valet flera resignerade människor som vantrivdes med sin arbetslöshet, som i sin situation inte vågade lita på fyrpartire-

Prot. 1994/95:59
10 februari

Allmänpolitisk debatt

*Sysselsättnings-
politiken m.m.*

geringen och som trodde att Socialdemokraterna skulle göra mera. De här människorna sade: Vi står ut till hösten. Då ändrar det sig.

Man syftade på valet. Vad skall då dessa arma människor tänka i dag? Måste de vänta till nästa val?

Arbetsmarknadspolitiken kan inte ensam bära ansvaret. Det handlar om den ekonomiska politiken i stort, maximalt med näringspolitiska insatser och regionalpolitiska insatser – ett område där det i dag i stället finns en stor oro för att miljonerna skall försvinna. Det är ett skräckscenario för oss kvinnor. Det handlar också om utbildningspolitiken. Från den onda cirkeln måste vi in i den goda med ökad tillväxt, minskad arbetslöshet och förbättrade statsfinanser.

Regeringen måste sluta cirkla runt den onda cirkeln och våga bryta ansatsen och stanna upp för att ta sig in i den goda. Första steget är en strategi för tillväxt. Varje svenskt hushåll skulle i dag ha haft 140 000 kr mer i inkomst om vi sedan 1970 hade haft samma tillväxt som övriga OECD-länder.

Och än slank hon hit, och än slank hon dit, och än slank hon ner i diket ... *Ner i diket* återfinns just som rubrik i NBER-rapporten Välfärdsstat i omvandling.

Att ta sig upp handlar om långsiktighet. Det handlar om långsiktigt sänkta arbetsgivaravgifter – inte om att samtidigt höja arbetsgivaravgifterna med den ena handen och att kortsiktigt sänka med den andra. Då uppstår det förvirrande motpoler för arbetsgivaren. Skall man i efterhand skicka pengar till arbetsgivaren och buga och tacka för dem som anställts efter den 1 januari, eller hur är det tänkt?

Småföretagarna deklarerar klart att de inte vill ha den typ av stöd som regeringen nu lägger fram i miljarder genom RAS i ett konjunkturläge där företagen ändå måste nyanställa. Är det månne detta företagen väntar på? Övertidsuttagen inom industrin ökar ju återigen och ligger nu på 4,5 %. Vågar man inte anställa nya? Detta måste regeringen ta ansvar för.

Varför inte ta vara på den positiva rörlighet som ändå finns på arbetsmarknaden? SCB har visat att arbetslösheten år 1993 låg på 356 000 personer. 1994 var det en minskning med 16 000. Det kan tyckas litet, men tittar man noga på rörligheten så ser man att 370 000 nya arbetslösa kom till. 250 000 personer förlorade sina arbeten. 350 000 personer gick till utbildning efter arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Och faktiskt – 290 000 personer fann ett arbete! Omkring 32 % fick alltså ett arbete före årets slut.

Regeringen talar om arbetsföretag, att i statlig bolagsform statsanställa arbetslösa och hyra ut dem. 20 000 arbetslösa skulle hyras ut för att utföra olika arbetsuppgifter.

Hur frivilligt det än kan låta, skulle jag som arbetslös inte tycka att detta är ett positivt system. För mig skulle det handla om att bli en sorts diversearbetare som skulle utföra både det som jag har kompetens för och det som jag inte har kompetens för. Samtidigt som jag skulle vara med om att ofrivilligt slå ut familjeföretag skulle jag bli en s.k. statsanställd arbetslös.

Ett av regeringens förslag tycker jag är bra. Det är förslaget om dantotek, där stat och kommun tar ett gemensamt ansvar för att utbilda arbetslösa i datoranvändning. Det är att använda tiden på ett bra sätt. Men detta är det oerhört tyst om från regeringens sida.

Däremot är det förkastligt att sätta en åldersgräns för ungdomar som kvalificerat sig till arbetslöshetskassa. Det är inte så mycket pengarna det handlar om som diskrimineringen av den enskilde. Varför skall regeringen fastställa när den enskilde skall betraktas som vuxen? Skall kommunerna vara garanten för något slags myndighetsålder, och varför just 20-årsgränsen? Återför i stället en allmän arbetslöshetsförsäkring.

Vi kristdemokrater vill starta skatteväxlingen för miljön nu. Vi har inte tid att vänta längre. Vi föreslår en avgift på hushållsavfall som också ger resurser att sänka arbetsgivaravgiften.

Min erfarenhet från kommun- och landstingspolitik försätter mig i ett ytterligare dilemma. Samtidigt som jag gläds över varannan damernas får jag panik när jag tänker på de anställda med lägst lön i kommuner i landsting. Enligt regeringen måste kommunerna liksom övriga parter på arbetsmarknaden bidra med ansvarsfulla och långsiktiga löneavtal. Samtidigt står kommunerna inför en bister verklighet. Under de närmaste två åren räknar man med 24 000 färre tjänster i den kommunala verksamheten. Kommunernas utrymme minskar med 18 miljarder.

Jag vill ha ett könsneutralt värderingssystem, så att personer i omvårdnaden kan värderas upp. Det handlar ju mest om kvinnor. Men regeringen vingklipper kommunerna, där en stor del av kvinnorna jobbar i just den offentliga sektorn.

Vi kristdemokrater vill styra över runt 5 miljarder till vård och omsorg och avvisar 1 % av egenavgifterna som slår hårt mot låginkomsttagarna.

Herr talman! Det finns oerhört mycket att göra på arbetsmarknadspolitikens område.

Anf. 40 BO FINNKVIST (s)

Herr talman! Sysselsättningspolitik m.m. är rubriken för det sista blocket i den allmänpolitiska debatten som nu är inne på tredje dagen. Jag tror att mitt anförande lutar åt "m.m."

Under de rubriker som tidigare har debatterats under veckan har man också haft många uppslag om hur man skall komma till rätta med den fruktansvärt höga arbetslösheten. Det handlar givetvis om statens finanser som måste komma i balans för att ränteläget skall sjunka och en aktiv näringspolitik som inte är baserad på tron att allt ordnar sig självt.

Marknadskrafterna finns, men att de inte ordnar allt tycker jag att vi har lärt oss efter dessa år.

Arbetsmarknadspolitik, regionalpolitik och kommunernas ekonomiska fördelning är viktiga pusselbitar i arbetet med att komma till rätta med den höga arbetslösheten.

En fråga som i framtiden blir av yttersta vikt för sysselsättningen i kommuner och landsting är utformningen av det förändrade skatteutjämnningssystemet.

Som förslaget ser ut i dag skulle ett stort antal Värmlandskommuner drabbas mycket hårt. Den sammanlagda förlusten för kommunerna i Värmland skulle bli 290 miljoner. Fyra kommuner skulle nå taket på 2 000 kr i minskade bidrag per invånare. Det skulle innebära en skattehöjning på upp till 3,50 kr i de hårdast drabbade kommunerna. Hagfors, min hemkommun, är en av dessa. Det handlar om kommuner som redan tidigare ligger i topp när det gäller skatteuttag, så det är inte en realistisk väg att gå för att kompensera bortfallet. Det som återstår är besparingar, vilka innebär minskad sysselsättning, i all synnerhet i vård och omsorg. Omräknat handlar det om 1 500–2 000 färre anställda inom den kommunala sektorn i Värmlands län.

Vård och omsorg med i huvudsak kvinnliga anställda kommer att få ta de stora smällarna i glesbygdskommuner som redan tidigare har stora problem med arbetsmarknaden. När man ser denna framtidsutveckling säger man att detta bara inte får ske.

Jag har full förståelse för att det finns stora problem även i andra delar av landet. Men de föreslagna förändringarna är för drastiska och får orimliga sysselsättningseffekter. Följden blir sämre vård och omsorg.

Jag vet att ett utredningsförslag skall ses över innan det blir en proposition. Men Kommunförbundet har tyvärr godkänt förslaget. Jag hoppas verkligen att man trots detta gör en radikal förändring innan förslaget läggs fram för beslut i riksdagen och att man också låter sysselsättningseffekterna väga tungt. Det blir annars de glesbefolkade delarna av landet som drabbas, vilka redan tidigare har hög arbetslöshet och höga kommunalskatter. Det vore orimligt. Det skulle också kunna leda till motsättningar som vi definitivt inte är betjänta av i dag.

Jag vill också nämna en sak som å andra sidan är positiv från kommunalekonomisk synpunkt. Genom ett beslut i december 1994 har vi i princip återgått till det gamla systemet för arbetslöshetsförsäkring som vi har haft i ca 50 år i detta land, vilket sopades bort genom ett beslut av den borgerliga riksdagsmajoriteten våren 1994.

Om den statliga arbetslöshetsförsäkringen hade varit kvar skulle det, utöver bl.a. större otrygghet för den arbetslöse, ha inneburit att kostnaderna efter två och ett halvt års frånvaro från ordinarie arbetsmarknad skulle föras över på kommunerna i form av mycket högre kostnader för socialbidrag. Det skulle innebära skattehöjningar på både tre och fyra kronor i en del av arbetslösheten hårt drabbade kommuner. Detta rättades till genom ett beslut i december 1994. Det var mycket bra både för de arbetslösa och för kommunernas ekonomi. Det var ett klokt beslut.

Herr talman! Jag hoppas och räknar med att man i regeringen visar samma klokhet när man utformar förslaget till förändring av skatteutjämningssystemet.

Anf. 41 BERTIL PERSSON (m)

Herr talman! I sysselsättningspolitiken finns det inga snabba lösningar. Jag vill bestämt varna för smörbytteteoremet, det som säger att arbete är som smör – tar någon en klick så blir det mindre kvar för dem

som kommer efter. I själva verket är situationen den att den som jobbar intensivt också skapar nya jobb åt andra.

Det stora dilemma och problemet som vi har är kompetensbristen. I kompetens har vi i Sverige halkat efter både västvärlden och Stillahavs-asien på väsentliga punkter.

Den svenska industrin verkar i branscher som i väldigt mycket har sin framtid bakom sig. Den bygger på uppfinningar som gjordes vid förra sekelskiftet. Jag behöver bara erinra om sådana produkter som malm, pappersmassa, kylskåp, bilar, kullager och telefoner – allt är produkter från förra sekelskiftet.

De nya jobben måste skapas i näringslivet, och det innebär att vi framöver också måste få en betydligt högre kompetens på mer spännande områden i svenskt näringsliv. Vi måste därför vidta en rad åtgärder.

Vi måste bevara svenska uppfinningar i Sverige. Den första datorn i världen hette Besk och gjordes i Stockholm. Den tillverkas inte längre. Den första platta bildskärmen gjordes i Göteborg. Den tillverkas i Japan. Det första vävnadsvänliga röntgenkontrastmedlet gjordes i Malmö. Det tillverkas i Norge.

De svenska forskarna är eftersökta. Ett sådant företag som Canon har tolv man som har som enda uppgift att leta i de stora internationella databaserna för att hitta personal att rekrytera till Canon. Det finns inget svenskt företag som rekryterar på det sättet.

Vi behöver behålla våra forskare kvar i Sverige. Vi behöver stimulera våra företag att satsa på forskning, informationsteknologi och att rekrytera kompetens till företagen. Där brister vi rejält.

Ett tydligt exempel på detta är att det enda område som har fått rejält med forskningsmedel på senare tid är den medicinska forskningen, ofta beroende på att man där har tillgång till en rad fonder utöver de statliga. Därför har vi också en läkemedelsindustri som befinner sig på internationell toppnivå, detta till skillnad från många andra områden inom svensk industri.

Vi behöver också ligga i rätt branscher. Nästa Kondratiev-våg kommer enligt alla bedömare att handla om optik, om gen- och bioteknik, om ren mat, om solar- och miljöteknik, om datakommunikation – inte hårdvara men kommunikation. Detta är branscher där vi i dag är tunna på forskningssidan. Vi är ett litet land, och vi kan inte täcka allt, men vi behöver hitta nischer på de här områdena.

Alla studier av tillväxt- och sysselsättningstillväxt visar att det som är grundläggande för att man skall få "go" i näringslivet är att man satsar på bra universitet för forskning och utbildning. Utomlands räknar man nu med ett universitet per halvmiljon invånare. Vi har inte ens ett per miljon invånare.

Vi måste också satsa på infrastruktur, framför allt flyg- och informationsteknologi. Dessutom behöver vi ett bra kulturliv med kvalitet för att få en tillräckligt kreativ massa i samhället.

Vi har i Sverige som vanligt halkat efter när det gäller långtidsutbildade. I Sverige är 12 % långtidsutbildade, i USA är det 25 %. I våra övriga konkurrentländer ligger siffran mellan 14 % och 17 %.

Prot. 1994/95:59
10 februari

Allmänpolitisk debatt

*Sysselsättnings-
politiken m.m.*

Civilingenjörsutbildningen i Sverige är i längd bara två tredjedelar av motsvarande utbildning i våra konkurrentländer. I fråga om civil-ekonomutbildningen ligger resurserna och kvaliteten med ett undantag, nämligen Stockholm, lägre än konkurrentländernas. Det här är problem som leder till sysselsättningsproblem.

Vi behöver fler universitet, inte lyxirare som kommer in för en tillfällig genomgång under ett år vid ett universitet där inga resurser för utbildning finns. Vi behöver en forskning med kvalitet för att få fram spetsteknologi och inte plöttra bort resurserna på småhögskolor. Vi behöver koppla universiteten till näringslivet, skapa tjänstekombinationer som gör det möjligt att samtidigt grundforska och vara ute i tillämpad forskning ute på företagen. Vi behöver informationsteknologisatser. Vi behöver flyg- och broförbindelser och bättre vägar generellt, därför att vi ligger långt från våra marknader och därför att vi behöver ett kulturliv med kvalitet.

Det gäller att ta vara på de resurser vi har i Sverige. Vi måste bli världsledande i vissa av framtidsbranscherna i nischer. Det här kan man inte åstadkomma på något annat sätt än genom en bred satsning på grundforskningen. Man kan aldrig kommendera fram forskningsresultat, men med goda breddresurser kommer det att bli genombrott, än här och än där, och det gäller att ta vara på dem.

Vad vi behöver är alltså en bred kompetenshöjning på alla nivåer i det svenska samhället. Inser man inte detta kommer kräftgången och arbetslösheten att fortsätta.

Anf. 42 TANJA LINDERBORG (v)

Herr talman! Äntligen har frågan om ökad jämställdhet mellan kvinnor och män lyfts fram i ljuset. Men hittills har det faktiskt mest handlat om ökad kvinnorepresentation, dvs. fler kvinnliga landshövdingar, ministrar och verkställande direktörer. Jag vill på inget sätt förringa betydelsen av att fler kvinnor kommer in i slutna rum, det som av tradition har varit männens spelrum – tvärtom – men vi måste ha i minnet att den här ynnesten bara är förbehållen ett fåtal.

Vad vi däremot nu på allvar måste börja diskutera är principen om lika lön för kvinnor och män, som Berit Andnor nyss nämnde.

I går fick vi genom SCB veta att löneskillnaderna mellan kvinnor och män som avslutade gymnasieutbildningen på 80-talet uppgår till hela 30 000 kr per år, och det är ju helt förskräckligt. Den här skillnaden hittades dessutom bland kvinnor och män i samma yrken.

Trots att vi har en jämställdhetslag och trots att Sverige har ratificerat ett antal internationella konventioner har vi alltså fortfarande betydande löneskillnader mellan kvinnor och män på den svenska arbetsmarknaden. Fortfarande styrs nämligen lönebildningen av traditionella föreställningar om mäns respektive kvinnors olika ekonomiska behov och av det faktum att traditionellt manliga arbetsuppgifter värderas högre än kvinnors.

Att ändra på lönesättningen handlar både om att förändra attityder och om att förändra lagstiftning och arbetsvärderingskriterier. Såväl fackliga organisationer som arbetsgivare har ett direkt ansvar för att

framtidens arbetsvärdering blir saklig och korrekt och att den bidrar till att utjämna osakliga löneskillnader.

Ett sätt att komma till rätta med de arbetsgivare och fackföreningar som medverkar till könsdiskriminerande lönesättning är att JämO får utökade möjligheter att ingripa i förhållande till vad dagens lagstiftning medger.

Tyvärr finns en tydlig tendens till att kvinnors arbetsuppgifter konsekvent undervärderas, och därför måste arbetet med att ta fram ett helt nytt arbetsvärderingssystem intensifieras. Som Ingrid Burman nämnde tidigare finns exempel att hämta från Kanada, som troligtvis har världens mest framgångsrika lagstiftning mot lönediskriminering och könsrelaterade löneskillnader.

Trots att arbetsmarknadens parter säger sig verka för lika lön mellan könen i arbetslivet förekommer alltså betydande lönediskriminering. Därför tycker vi att det är hög tid att lagstiftningsvägen ge parterna ett redskap så att de kan uppfylla sina mål.

Sveriges kvinnor är hjärtligt trötta på att vänta på lika lön. Vi kan inte, Berit Andnor, vänta till dess att statsfinanserna är sanerade. Jämställdhet kan inte få vara en lyx i goda tider. Därför har Vänsterpartiet i en särskild motion krävt att regeringen får i uppdrag att utarbeta ett förslag till lagstiftning liknande den som finns i Kanada.

Herr talman! Om det nu skulle finnas en rättvisa i arbetslösheten skulle det möjligtvis vara att den har drabbat alla kategorier. Nu har ju konjunkturen vänt, och antalet lediga platser ökar, men kraven på de sökande till de lediga platserna är mycket högt ställda. Det gäller utbildningsnivån, och det gäller personliga egenskaper. Man skall vara kommunikativ, flexibel, samarbetsvillig, och man skall ha lätt för att fatta egna beslut. Litet grovt uttryckt kan man säga att det är Hulkar som efterfrågas på den svenska arbetsmarknaden.

I november förra året fanns litet drygt 250 000 personer som hade varit inskrivna oavbrutet på landets förmedlingar i två år. Det är en kvarts miljon personer. Bakom de här siffrorna döljer sig många människor med olika typer av arbetshandikapp. Regeringen betonar att grupper med svag ställning skall uppmärksammas vid prioritering av arbetsinsatser och åtgärder. Vänsterpartiet delar den uppfattningen till fullo. Det är oerhört angeläget att vi med all kraft sätter in åtgärder för utsatta grupper nu. I annat fall finns en uppenbar risk för att de aldrig kommer ens i närheten av den reguljära arbetsmarknaden.

Det är därför med stor förvåning som Vänsterpartiet har kunnat konstatera att regeringen talar med kluven tunga. Å ena sidan skall arbetshandikappade prioriteras, å den andra föreslås minskade resurser för yrkesinriktad rehabilitering vid Samhall och lönebidrag.

Samhall har lyckats ganska bra med sin verksamhet. Men jag tycker att det finns skäl att se över om inte Samhall håller på att köpa verksamheter som kräver arbetsinsatser av mer eller mindre friska personer. Jag tycker att man bör ifrågasätta om det är riktigt att Samhall skall driva vägkrogar och annan liknande serviceverksamhet. Fortsätter man med den typen av verksamhet finns det mycket stor risk för att personer med svåra funktionshinder eller grava psykiska problem inte kommer

Prot. 1994/95:59
10 februari

Allmänpolitisk debatt

*Sysselsättnings-
politiken m.m.*

att platsa inom Samhall. För att motverka detta föreslår jag att regeringen ålägger Samhall att se till att minst 50 % av nyrekryteringarna, inte 40 % som föreslås i propositionen, skall ske från de s.k. prioriterade grupperna.

Trots det jag nyss sade anser Vänsterpartiet att regeringen ställer ett för högt besparingskrav på Samhall. Vi vill därför, vilket vi gjort i en särskild motion, anvisa ytterligare 150 miljoner kronor till Samhall.

Vad jag också tycker är oerhört angeläget – jag utgår från att vi kommer att få stöd från de andra partierna – gäller förslagen om neddragning av lönebidragen från maximalt 90 % till 80 %. Det är en fruktansvärt cynisk politik som vi i Vänsterpartiet med skärpa tar avstånd ifrån. Jag skulle vilja fråga de få socialdemokrater som är kvar här: Är ni verkligen medvetna om vad det här får för resultat för de arbetshandikappade? Tror ni verkligen att det gynnar deras ställning på arbetsmarknaden?

Anf. 43 BERIT ANDNOR (s) replik

Herr talman! Jag skulle vilja göra en kommentar till Tanja Linderborgs anförande. Hon påstår nämligen i sitt anförande att jag hade sagt att vi skulle vänta med att arbeta för lika lön för likvärdigt arbete tills vi hade sanerat statsfinanserna. Det är absolut inte min åsikt, absolut inte inriktningen i mitt politiska arbete.

Däremot är historien den att vi för ungefär ett år sedan hade att ta ställning till en jämställdhetsproposition som innehöll en del förändringar i jämställdhetslagen. När vi behandlade den var vi socialdemokrater och vänsterpartisterna överens om att förändringarna inte gick tillräckligt långt. Det fanns saker och ting som borde ha förtydligats, bl.a. när det gäller kartläggning och analys av löneskillnader mellan olika grupper i företag. Vi ansåg också att kraven på jämställdhetsplan borde gälla även de mindre företagen.

Det här är någonting som vi socialdemokrater har för avsikt att återkomma till i samband med att en jämställdhetsproposition presenteras om ungefär ett år. Det finns säkert saker och ting som borde övervägas och som går litet längre än vad vi hade tänkt oss för ett år sedan. Det har kommit en väldigt viktig utredning om gruppitalan som är viktig också i detta sammanhang och som vi måste väga in.

När man diskuterar löneskillnader är det också viktigt att ha klart för sig att man inte enbart genom lagstiftning kan komma till rätta med löneskillnader mellan kvinnor och män. Det absolut viktigaste är att parterna tar sitt ansvar, att de sätter i gång med arbetsvärdering. Där kan vi från samhällets sida stimulera utvecklingen genom att satsa pengar på olika projekt och stötta på det sättet. Men genom lagstiftning kommer vi inte att kunna uppleva att löneskillnaderna mellan kvinnor och män försvinner.

Anf. 44 TANJA LINDERBORG (v) replik

Herr talman! Det var inte min mening att medvetet missuppfatta Berit Andnor. Jag ser att vi inte är riktigt överens om tidsordningen. Vi tycker att parterna har haft tillräckligt lång tid på sig för att åtgärda

detta. När man får en sådan rapport som den som kom i går, där det framgår att det är en löneskillnad på 30 000 kr per år mellan kvinnor och män med samma yrke och samma utbildning, tror jag faktiskt att det är lagstiftning som måste till. Jag tycker inte att vi skall behöva vänta ett helt år med det.

Prot. 1994/95:59
10 februari

Allmänpolitisk debatt

*Sysselsättnings-
politiken m.m.*

Anf. 45 BERIT ANDNOR (s) replik

Herr talman! Nu är det så i Sverige, vilket jag tycker är väldigt bra, att lönerna inte sätts i Sveriges riksdag. Lönerna i det svenska samhället sätts av parterna gemensamt i kollektivavtal. Det är en princip som jag tycker att vi ändå skall fortsätta att leva efter. Annars kommer vi att få ett samhälle som jag inte tror att vare sig Tanja Linderborg eller någon annan inom Vänsterpartiet vill ha.

Jag förringar absolut inte lagstiftningen, men man skall inte tro att man genom lagstiftning helt kan få bort löneskillnaderna mellan kvinnor och män. Det kan vara ett av många instrument som är oerhört viktiga. Men det absolut viktigaste för att komma till rätta med detta är att parterna systematiskt och mycket mer intensivt än tidigare sätter i gång konkreta projekt inom arbetsvärderingsområdet och verkligen tar sitt ansvar i den kommande avtalsrörelsen och lever upp till det man har sagt. I den andan har också jämställdhetsministern agerat genom att ta initiativ till samtal med parterna utifrån den situation vi har i dag.

Det är oacceptabelt att vi har löneskillnader i samhället som enbart är att härröra till könet. Men det löser vi inte enbart genom lagstiftning. Det kan vara ett instrument, piskan, men vi måste lita på att parterna själva tar ansvar för detta. Där kan vi hjälpa till och se till att utvecklingen kommer i gång.

Exemplen är många från Europa där man har en väldigt hård lagstiftning om löneskillnader mellan kvinnor och män. Det hjälper inte. I verkligheten är löneskillnaderna där mycket större än i Sverige. En av förklaringarna till att vi har haft små löneskillnader i Sverige är att vi tidigare har haft en solidarisk lönepolitik.

Anf. 46 TANJA LINDERBORG (v) replik

Herr talman! Parterna har faktiskt arbetat med frågan i tio år. Vad är det som har hänt? Jo, löneskillnaderna har de facto ökat under dessa tio år. Man har alltså inte kommit särskilt långt.

Jag kan hålla med Berit Andnor om att riksdagen skall vara litet varsam när det gäller statlig lönepolitik. Men vad som är riksdagens uppgift är att gå in när det är uppenbar diskriminering. Det handlar om köns- och lönediskriminering. Det tycker jag däremot är riksdagens sak.

Anf. 47 ANDERS YGEMAN (s)

Herr talman! Sverige har i dag en arbetslöshet på en god europeisk nivå. Arbetslösheten omfattar i dag mer än halv miljon människor, en stor del av dessa är ungdomar. På några få år har Sverige gått från en nation i full sysselsättning till en nation i massarbetslöshet.

Den tidigare borgerliga regeringen tog i praktiken inte arbetslösheten på allvar. Trots en del halvhjärtade åtgärder fortsatte arbetslösheten att stiga. Naturligtvis kan inte hela skulden för arbetslösheten läggas på den tidigare regeringen, men den får ta en betydande del av ansvaret för arbetslösheten.

Ett av skälen till den stora arbetslösheten var den ensidiga kopplingen till ecun, som uppskattningsvis kostade 100 000 jobb i den exportberoende delen av industrin. Detta kan naturligtvis inte göras ogjort, men det är bra att ha med i diskussionerna inför regeringskonferensen 1996 och i diskussionen om den svenska valutan.

Den arbetslöshet som vi ser i dag för med sig otroliga sociala konsekvenser, inte bara genom belastningen på statsskulden och de effekter den belastningen får på andra områden. Speciellt allvarig är den höga ungdomsarbetslösheten, ungdomar som aldrig kommer in på arbetsmarknaden utan tvingas leva på socialbidrag. Erfarenheterna från andra europeiska länder, där massarbetslösheten har bitit fast sig, förskräcker. Där har generationer av ungdomar helt slagits ut från arbetsmarknaden. Frågan om återgång till den fulla sysselsättningen är en överlevnadsfråga för vårt samhälle. Klarar vi inte den uppgiften kommer vi heller inte att klara många andra av de angelägna uppgifter som ligger framför oss.

Herr talman! Regeringen har presenterat det mest ambitiösa programmet för att bekämpa arbetslösheten någonsin. I regeringens proposition finns ett batteri av åtgärder för att bekämpa arbetslösheten. Det finns också en betydelsefull omfördelning från passiva åtgärder till aktiva åtgärder, särskilt glädjande är att en stor del av åtgärderna riktar sig mot ungdomar, för att få ungdomar på arbetsmarknaden.

Förslaget om ungdomsgaranti gör att ingen ungdom behöver gå arbetslös mer än hundra dagar innan den erbjuds arbete eller utbildning.

Budgeten innehåller också en mängd olika åtgärder för sanering av statens finanser, vilket är nödvändigt efter de senaste årens lavinartade ökning av budgetunderskottet och utlandsskulden. Regeringen har gjort sitt bästa för att fördela dessa bördor rättvist. Men ett förslag diskriminerar starkt just ungdomar, nämligen förslaget om att avskaffa a-kassan för alla under 20 år.

Förslaget leder till att ingen under 20 år kan påräkna sig någon ersättning från a-kassan. Ungdomar kommer således att vara den enda grupp som inte kan påräkna sig samhällets stöd, trots att de fullgjort alla sina plikter gentemot samhället. Det är inte svårt att föreställa sig de protester ett sådant förslag skulle ha fått om det hade riktat sig mot någon annan grupp på arbetsmarknaden. Nu riktar sig förslaget mot ungdomar. Ungdomar som jobbat sedan de gick ut grundskolan och som börjat att bygga sina egna liv med boende och familj lämnas vid sidan av trygghetssystemen vid tillfällig eller längre tids arbetslöshet. En berättigad fråga blir då varför den som är 19 år och har jobbat i fyra av dessa inte skall ha rätt till a-kassa medan en ett år äldre kamrat som bara jobbat ett år har det.

Naturligtvis skall alla trygghetssystem utformas på ett sådant sätt att de inte låser fast människor i långsiktigt bidragsberoende. Men det

gäller alla grupper på arbetsmarknaden. Systemet måste utformas så, att varken en 19-åring eller en 45-åring blir beroende av bidrag för sitt uppehälle. Systemet måste prioritera utbildning och åtgärder framför öppen arbetslöshet utan att för den sakens skull riva upp tryggheten för människor som är arbetslösa under en kortare tid.

Är det rimligt att en ung byggnadsarbetare som i fyra år har betalat till sin a-kassa och sedan blir arbetslös skall ha som enda utväg att uppta gymnasiestudier. I stället för att under en månad få ekonomisk trygghet skall han göra ett uppehåll i sin yrkeskarriär för att börja studera.

En betydligt bättre åtgärd för att undvika bidragsberoende är att villkora a-kasseersättning med att den arbetslöse inte bara skall ta anvisat arbete. Han bör också vara skyldig att anta lämplig utbildning eller åtgärd. På detta sätt skapas ett tryck från öppen arbetslöshet mot aktiva åtgärder och utbildning utan att vissa grupper uteslås från tryggheten.

För att kunna göra motsvarande besparing i arbetsmarknadsförsäkringen menar jag att riksdagen bör överväga två andra besparingar. En möjlig besparing är en sänkning av dagens tak för ersättning från a-kassan. Detta drabbar främst de välbeställda som hittills har undgått neddragningar av sin trygghet. Därmed är detta en mer rättvis politisk reform.

En annan möjlig åtgärd är att skärpa arbetsvillkoret i a-kassan. Det drabbar i och för sig också ungdomar, men det drabbar betydligt rättvisare och hindrar att en grupp helt uteslås från trygghetssystemet.

Min förhoppning är att denna riksdag inte skall vara en riksdag som tar de första stegen mot att lyfta ut ungdomar ur den generella välfärdspolitiken. Det finns betydligt bättre vägar att gå, både för att vända politiken mot mera aktiva åtgärder och för att göra de nödvändiga besparingarna.

Anf. 48 ANNIKA JONSELL (m)

Herr talman! Den nya generation som nu håller på att göra sitt intåg på arbetsmarknaden har naturligt nog också sin egen generations syn på arbete och utbildning. Det finns mycket som är spännande med den nya generationens visioner, som inte minst präglas av ett stort mått av gränslöst tänkande kring alla möjligheter som finns att kombinera och varva jobb och utbildning. Man vill kanske byta yrkesinriktning några gånger i livet. Vår tids utveckling understöder den nya generationens drömmar. Internationaliseringen, IT-utvecklingen och de fria marknaderna är nog de tydligaste exemplen på detta.

Det kan kanske tyckas glättigt med dessa positiva ord om den nya generationens visioner, när väldigt många går omkring och mår dåligt i en ganska hopplös arbetslöshet. Det finns onekligen ett antal hot som skymmer de kreativa funderingar som många unga människor har i dag.

Risken finns att det även i ett längre perspektiv blir lika normalt att gå utan jobb och leva på olika former av understöd som att arbeta för sin försörjning. En del politiska partier verkar totalt oförmögna att se den nya tidens visioner. De hämmar med sin politik den dynamiska utvecklingen och därmed tillkomsten av nya jobb som enskilda och

samhället i dag så väl behöver. Att inte reagera är att inte ta de hot som finns på allvar.

Enligt min mening är politikens uppgift en helt annan än att i detalj reglera varenda tänkbar företeelse på arbetsmarknaden. Risker är uppenbara att vi genom denna och annan politisk klåfingrighet håller på att slå sönder de oerhört positiva förändringar som övergången från industrisamhället till informations- och kunskapssamhället för med sig. Det handlar om ökad rörlighet och nya impulser, men också om förändrade värderingar som innebär ökad tolerans och förståelse för människors olika livsval. Politiken får helt enkelt inte förstöra allt detta positiva. För den nya generationens möjligheter att vinna inträde på arbetsmarknaden är det dessutom förödande om så sker.

Jag skall ta upp exempel på några konkreta hinder som i dag finns för att de som är unga skall kunna få in en fot på arbetsmarknaden. Vad jag då tänker på är t.ex. turordningsreglerna i lagen om anställningsskydd.

Turordningsreglerna i LAS premierar dem som har arbete, men de hindrar dem som inte har kommit in på arbetsmarknaden. De regler som i själva verket har kommit till just för att skydda anställda mot godtyckliga uppsägningar har i stället gett upphov till garanterad otrygghet för en viss del av arbetskraften. De har blivit ett stort hinder för den nödvändiga utveckling och förnyelse som många företag behöver för att över huvud taget kunna överleva.

Eftersom unga människor nästan alltid tillhör dem som är sist anställda på en arbetsplats, medför de s.k. sist-in-först-ut-reglerna i LAS att de alltid sitter löst oavsett kompetens. Den garanterade tryggheten för den äldre arbetskraften ges alltså på bekostnad av den yngres. Att ett företag genom detta lätt går miste om den unga arbetskraften med ny, uppdaterad utbildning och färsk idéer kan dessutom vara det som gör att företaget över huvud taget inte överlever.

Dessutom är det ett hot mot hela effektiviteten på arbetsmarknaden när människor, oavsett ålder, inte vågar byta arbete på grund av att de då riskerar att åter hamna sist i kön. Genom att den naturliga rörligheten på arbetsmarknaden på detta sätt motverkas får företagen allt svårare att få tag i rätt arbetskraft. Det gör givetvis att företagen får svårt att stå sig i den internationella konkurrensen.

En annan sak som också skulle underlätta yngres inträde på arbetsmarknaden vore om man åter förlängde möjligheten till visstidsanställning och provanställning. Inte minst unga människor riskerar att väljas bort på grund av den begränsade möjligheten att provanställa under en viss period – detta eftersom det är naturligt att arbetsgivare tar det säkra för det osäkra och hellre anställer en något äldre person med erfarenhet och betyg från tidigare tjänstgöringar. Ingen vågar anställa det osäkra och oskrivna kort som en yngre person utgör.

Jag har alltså valt att ta upp ett par konkreta problem som i dag hindrar den nya generationen från att få in en fast fot på arbetsmarknaden. Jag har dock inte tagit upp det som givetvis är grundläggande för att få fram de nya jobben i Sverige, nämligen betydelsen av en ansvarsfull ekonomisk politik samt en politik där man verkligen går till grun-

den med de strukturella problem som bl.a. våra höga skatter, höga arbetsgivaravgifter, stor offentlig sektor och statsskuld innebär.

Det är ett mycket högt spel som man spelar om man motsätter sig de förändringar som behövs för att ge fler jobb totalt och därmed för att få in unga människor i arbete.

Anf. 49 EVA PERSSON SELLIN (s)

Herr talman! Vi är inne i en brytningstid, på väg in i ett kunskaps- och informationssamhälle. Det ställer till en hel del problem, men det öppnar samtidigt möjligheter inför framtiden.

Antalet sysselsatta inom industrin och de traditionella basnäringarna minskar. Det märks tydligt i mitt hemlän, Norrbotten, där basindustrin sysselsätter många människor.

Teknikutvecklingen har minskat behovet av antalet anställda inom basindustrierna. Norrbottens basindustrier har nått stora framgångar på den internationella marknaden, mycket tack vare den världsledande teknologin. För att kunna behålla de positionerna kommer ytterligare teknikutveckling att vara nödvändig. Samtidigt riskerar det att föra med sig att ännu fler mister sina jobb.

Det är framför allt inom kunskaps- och forskningsintensiva företag som tillväxten i ekonomin väntas komma. I Norrbotten svarar de företagen för ca 10 % av industrissysselsättningen. Det kan jämföras med t.ex. Östergötlands län, där den delen av industrin svarar för ca 50 %. Den här förskjutningen inom industrin medför ett större behov av välutbildad arbetskraft. Speciellt viktigt blir behovet av utbildning i ett län som Norrbotten för att man skall klara av den här omställningen. Industrin i länet har också en mindre andel högskoleutbildade än landet som helhet.

Informationsteknologin kan öppna helt nya möjligheter för skogslänen om resurserna används rätt och om vi vågar satsa på norra Sverige. På den framtida arbetsmarknaden kommer samhällets mänskliga kvaliteter att ha större betydelse. Med modern teknik och goda kommunikationer kan fler jobb utföras där människorna själva väljer att bo. Redan i dag har de geografiska avstånden liten betydelse för möjligheten att utföra avancerade jobb.

I informationssamhället har utbildningen stor, för att inte säga avgörande, betydelse för möjligheten att konkurrera. Det gäller såväl för enskilda individer och företag som för kommuner, regioner och länder. Norrbottens framtid är i stor utsträckning beroende av vilken tillgång på kunskap och utbildning som finns i länet. Högskolan i Luleå spelar här en avgörande roll, men den måste byggas ut ytterligare.

Herr talman! Regionalpolitiken fick ingen egen rubrik under den här allmänpolitiska debatten. Men det känns viktigt och aktuellt att framhålla en del regionalpolitiska synpunkter. Behoven och förutsättningarna varierar mellan olika regioner i landet. De varierar mellan storstad och glesbygd. Det oroar mig att solidariteten verkar tyna bort i takt med att de ekonomiska resurserna minskar och vi får allt mindre pengar att fördela. Viljan att dela med sig och förståelsen för andras problem och möjligheter sinar lika snabbt som de ekonomiska resur-

Prot. 1994/95:59

10 februari

Allmänpolitisk debatt

*Sysselsättnings-
politiken m.m.*

serna. Det märks inte minst tydligt i det förslag till nytt skatteutjämningsssystem som nu är ute på remiss.

Förslaget till ett nytt skatteutjämningsssystem innebär att 786 miljoner kronor omfördelas från Norrbotten till andra delar av landet, främst till storstäderna. Om förslaget går igenom skulle det innebära allvarliga, för att inte säga förödande, konsekvenser för länets framtid, konsekvenser i form av ännu högre arbetslöshet och sämre välfärd. För mig som ung socialdemokrat och norrbottning framstår förslaget som djupt orättvist.

Vi har olika problem och möjligheter beroende på i vilken del av Sverige och var i vår region vi befinner oss. Jag tycker att det är bra att storstädernas sociala problem uppmärksammas och att man försöker göra någonting åt dem. Men jag har väldigt svårt att förstå hur man kan omfördela bidrag från Norrlandskommuner med mycket hög skatt till Stockholmskommuner med låg skatt. Det är väl rimligt att man först höjer sin egen skatt? Eller varför försöker man inte sig på en regional skattutjämning mellan kommunerna, från välmående kommuner till socialt belastade kommuner?

I den här utredningen sägs det bl.a. att vi i Norrbotten har "överstandard" i äldreomsorgen på grund av högre kostnader. För det första är "överstandard" en märklig formulering. Våra gamlingar är väl ändå värda det bästa som de kan få? För det andra visar det på en väldigt okunskap om vårt län. Norrbotten utgör 25 % av Sveriges yta. Många äldre människor bor i byar långt från centralorten. Min egen mormor bor i en liten by som heter Vettasjärvi. Den ligger åtta mil norr om centralorten Gällivare. Att äldreomsorgen kostar mer pengar i vårt län är inte svårt att förstå om man har den här bakgrunden med sig. Om skatteutjämningsförslaget skulle gå igenom riskerar det att innebära att vi får tvångsflytta många gamla människor från byarna in till centralorterna för att vi skall ha råd att ge dem service. Det är fullkomligt oacceptabelt.

Storstädernas sociala problem kan och skall inte lösas på bekostnad av glesbygden. Glesbygden har stora strukturella problem. Om vi menar allvar med att hela Sverige skall leva måste vi också våga satsa på hela landet och inse att behoven och förutsättningarna faktiskt är olika.

Anf. 50 LARS HJERTÉN (m)

Herr talman! Vi har diskuterat sysselsättning i allmänhet och arbetslöshet i synnerhet under nästan fyra timmar. Regeringen har lagt fram ett antal förslag som har diskuterats.

De nya uppgifter som kommer efter hand är tyvärr betydligt mer negativa än de besked som gavs i socialdemokraternas valpropaganda. I budgetpropositionen står det att vi når en arbetslöshet på 5 % först 1998, i bästa fall. Långtidsutredningen, som kom i veckan, talar om en arbetslöshet på 5 % år 2010. I budgetpropositionen står det att det skall vara en total arbetslöshet på 10 % år 1998.

Hur ser det ut lokalt och regionalt? Vi har talat en del om det. Vissa har tagit upp sina hemorter. I min hemkommun Tidaholm, som är ett gammalt brukssamhälle, är arbetslösheten mycket hög. Där är den

högst i Skaraborgs län. Av ca 13 000 invånare är den här veckan 1 535 personer inskrivna på arbetsförmedlingen. Det är den högsta siffran någonsin. Om man tittar på vilka som är inskrivna finner man att det är en överrepresentation av kvinnor och ungdomar. Nästan alla ungdomar som går ut skolan hamnar i arbetslöshet. Nästan ingen får ett jobb.

Jag har ägnat veckan åt att tala med ett ganska stort antal småföretagare. Jag har frågat hur de ser på situationen, om de kommer att utnyttja det nya riktade anställningsstöd som tydligen kommer nu. Svaren är genomgående negativa. Någon har svarat att man kanske kommer att använda det, men man skulle ändå ha nyanställt personal. Om företagen skulle se bidraget som något positivt skulle det gälla under en längre period. Som vi vet kommer detta RAS att gälla under tolv månader. Genomgående säger man att en generell sänkning av arbetsgi-varavgiften är mycket effektivare. Detta förslag är alltså ganska dåligt.

Det är betydligt viktigare att man t.ex. kan låna pengar i bankerna och att räntan är låg. Med de pengarna kan man investera. I dag är räntan tyvärr alldeles för hög. Detta är nog på sikt den säkraste vägen för att nå målet med nya fasta jobb inom småföretagen.

Ett annat problem i dag är kostnadsläget när det gäller råvaror. Fle- ra småföretagare har sagt till mig att priserna på t.ex. aluminium mer än fördubblats på ett år. Det kan de inte kompensera sig för. Aluminium är en mycket viktig råvara för många mindre företag som arbetar med högteknologi.

Herr talman! Många arbetslösa går i dag i olika utbildningar. Det är bra. Det gäller bara att man utbildas till arbete. Jag har i mina samtal stött på företag som har klagat över att de inte har fått kompetenta sökande till lediga platser trots att det i dag finns en enorm utbildnings- sektor för vuxna.

Kompetensutvecklingen är viktig, vilket har påpekats här tidigare, bl.a. av Bertil Persson.

Jag skall avsluta med en specialfråga. Det gäller finansiering av studier för kommande jobb. För vuxenstuderande finns i dag ett myller av olika sätt att finansiera studierna. Troligen tillkommer ett nytt bidrag för dem som skall bedriva naturvetenskapliga studier. Om det som står i tidningarna i dag är riktigt pågår just nu förhandlingar mellan Social- demokraterna och Vänsterpartiet i den här frågan.

Jag tror inte att det behövs nya studiefinansieringssystem. Jag tror att de som finns räcker till. Det som behövs är en samordning av de system som finns i dag.

För några år sedan satsade den borgerliga regeringen massivt på vuxenstudier för arbetslösa genom folkbildningen, komvux och andra utbildningsanordnare. Den satsningen följdes upp och gäller också under det nu pågående året.

En ny finansiering inrättades, särskilt vuxenstudiestöd för arbetslö- sa, SVUXA, som handhas av Centrala studiestödsnämnden, CSN. Från början var samordningen inte så bra mellan arbetsförmedlingen, som valde ut arbetslösa som skulle studera, och CSN som beviljade vuxen- studiestöd. Många studerande kom i kläm och tvingades avbryta sina studier.

Sedan dess har det varit ett mycket bra samarbete mellan berörda myndigheter, men i år är vi delvis tillbaka i den gamla ordningen med bristande samordning, där en hel del studerande kommer i kläm. Det finns en ettårsregel för SVUXA som gör att folk nu i januari har slutat studera och inte får den hägrande högskolebehörighet som man hade räknat med att få i maj. I stället går de ut i öppen arbetslöshet. Arbetslinjen, som regeringen talar så vackert om, får ge vika för stelbent behandling av människor efter paragrafer.

Om arbetsförmedlingen kan ställa upp beror mycket på vilken arbetsförmedling man lyder under, alltså vilken kommun man bor i. Till saken hör också att det nya stödet för naturvetenskapliga studier också, enligt massmedierna, kommer att få samma utformning som SVUXA. Då gäller det att man ser över hela systemet med studiefinansieringen. Det är väldigt viktigt.

Jag har talat med bl.a. handläggare på Arbetsmarknadsdepartementet om det här problemet. De hänvisar till den målstyrning som råder inom AMS och att denna målstyrning kastar ut vissa studerande i öppen arbetslöshet i en kommun, medan man kan fullfölja studierna om man bor i en annan kommun. Det tycker jag inte är särskilt tillfredsställande.

Jag vet också att CSN har skrivit till regeringen i frågan. Det är på tiden att något görs så att det vackra talet om arbetslinjen också genomförs i den verklighet där de arbetslösa befinner sig.

Anf. 51 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s)

Herr talman! De tal som vi i dag måste använda för att beskriva arbetslösheten i Sverige är för min generation precis som för de yngre generationerna en otrolig och spöklik spegling av de sidor i historieböckerna som beskriver mellankrigstidens samhälle. Vi har lyssnat på föräldrars och mor- och farföräldrars berättelser om nödhjälpsarbete, köer av arbetssökande och den långa sega hopplöshet som följer arbetslöshet i spåren. Vi lyssnade med den trygga förvisningen att aldrig mer, tiderna är nya och strålande.

Nu är vi där igen!

Visst har vi i dag skyddsnät av annan hållfasthet och styrka för att dämpa fallen, men faller gör många, alltför många, likafullt, och har man kommit upp i min ålder, medelåldern, är det svårt att kravla sig ur maskorna för att fortsätta föreställningen.

Det är denna situation som så många medelålders befinner sig i på arbetsmarknaden i dag. Denna situation vill jag gärna belysa i detta inlägg i debatten.

Arbetslösheten minskar nu långsamt, alltför långsamt. Särskilt långsamt minskar den bland de arbetslösa i min ålder, medelåldern. I min hemstad, Halmstad, var endast 7 % av alla dem som fick en fast anställning under 1994 över 50 år. Situationen är likartad i alla delar av landet har jag förstått.

Vi som befunnit oss på arbetsmarknaden i 30 år och mer upptäcker plötsligt – nej, inte plötsligt, utan genom en långsam och smärtefull insikt – att vår kunskap och erfarenhet, våra meriter inte har något större värde i dagens konkurrenssituation.

Ny arbetsorganisation har sorterat bort oss, ny teknik och ny kunskap har gjort våra kunskaper föråldrade och därför inte längre efterfrågade på arbetsmarknaden. Dessutom ses vår ålder i sig i många fall som en belastning.

Samtidigt tassar de gamla beprövade klyschorna runt och vaktar ingångarna till de möjligheter till förändring som faktiskt finns. Det är svårt att lära gamla hundar sitta, gläfsar det vid den ena dörren. Ja, det är svårt att ta till sig något nytt över 50, bekräftar ekot.

Moderaterna uttrycker det på följande sätt i sin motion om utbildningspolitiken: Vid högre ålder tar utbildningarna längre tid, alldeles bortsett från det faktum att inläringen ofta går sämre.

Den åldersgräns som nämns i sammanhanget är 25 år.

Vi har inte råd att sortera bort människor med 15 år kvar att ge av aktivt deltagande i arbetslivet. Vi måste bereda *alla* en möjlighet att stanna kvar i yrkeslivet fram till pensionsåldern, och vi måste ge dem som fått lämna arbetsmarknaden i medelåldern möjlighet att komma tillbaka till den.

Vi får inte göra om misstagen från 1980-talets högkonjunktur, då vi så näst intill totalt missade att låta dem som befann sig på arbetsmarknaden få möjlighet till fortbildning, vidareutbildning och kompetensutveckling, trots att alla analyser av den framtida arbetsmarknaden pekade på stora strukturella förändringar med höga krav på ständigt förnyad kunskap.

Det är nu hög tid att omsätta visionen om det livslånga lärandet i praktisk politik. Förslagen i regeringens budget är en bra och efterlängtat början, men det är nödvändigt att *alla* ges möjlighet att ta del i det nationella kompetenslyftet som nu startar. Det gäller även dem som, precis som jag, finns vid och har passerat 50-årsgränsen. Hög därför åldersgränsen för möjligheten att skaffa sig ny kunskap. En 45-årsgräns som i dag föreslås cementerar endast de fördomar som i dag finns om mogna människors förmåga att tillskansa sig ny kunskap och nya erfarenheter.

Herr talman! Låt i stället C.G. Jungs syn på människor i min ålder bli ledstjärna. Jungs uppfattning är att "medelåldern är den tid då möjligheterna som bäst håller på att förverkligas, då människan ännu står mitt i sitt verk med hela sin styrka och hela sin viljekraft".

Anf. 52 CHRISTINA ZEDEL (s)

Herr talman! Jag önskar det vore praktiskt möjligt att ta med mig riksdagens ledamöter på en resa runt Stockholms läns kommuner för att visa på de olika levnadsvillkor som råder i vår region.

Länets 25 kommuner har i dag en befolkning på 1,7 miljoner invånare. Här lever med andra ord 20 % av landets befolkning.

Stockholms län är den mest tätbefolkade regionen i landet, samtidigt som tiotusentals människor bor i vad som kan liknas vid glesbygd.

I länet finns stora skillnader när det gäller ekonomiska och sociala villkor. Här finns de rikaste och resursstarkaste människorna, men också de många fattiga och mest sårbara. Här finns det största utbudet

Prot. 1994/95:59
10 februari

Allmänpolitisk debatt

*Sysselsättnings-
politiken m.m.*

av arbetstillfällen, men även den mest brutala arbetslösheten. Här finns de bästa boendemiljöerna, men också de mest slitna bostadsområdena.

Boendekostnaderna är också högre i Stockholms län än i övriga riket.

Segregationen är ett växande problem i hela det svenska samhället, men drabbar främst storstadsregionerna.

Låt mig ta exempel från min egen hemkommun, Botkyrka.

Vi har vissa bostadsområden där det bor 80 % invandrare. Här finns 59 olika nationaliteter och det talas över 100 olika språk. Arbetslösheten är enormt hög och många lever under mycket svåra förhållanden.

Det är stora svårigheter för dessa människor att ta sig ut på arbetsmarknaden. En av orsakerna är bristande kunskaper i det svenska språket.

Dessa familjer har också mycket svårt att komma in i gemenskapen i samhället. På sikt kan detta ge katastrofala följder.

Vi ser redan nu tecken på ökade motsättningar mellan olika grupper. Stora insatser görs i kommunen för att skapa bättre förutsättningar för våra invandrare, men resurserna räcker inte till.

Omfattande, målinriktade åtgärder måste vidtas för att vända utvecklingen. För det krävs samverkan mellan kommuner, landsting och stat.

Den ekonomiska krisen och de senaste årens förda politik har slagit hårt mot stora grupper människor.

Klyftorna i samhället ökar snabbt, och i Stockholmsområdet är de i dag mycket tydliga. Vi ser en oroande utveckling där skillnader i levnadsvillkoren mellan olika grupper blir allt tydligare. Allt fler lever på samhällets skuggsida.

I folkhälsorapporter slår man larm om ökad ohälsa hos befolkningen, speciellt bland kvinnor. Kombinationen av arbetslöshet och bostadssegregation kan leda till växande problem i förortsområdena. Stora skillnader har också visat sig mellan arbetare och tjänstemän.

Ett stort antal familjer lever i dag på marginalen, och socialbidragsberoendet ökar. Under 1994 uppbär var tionde stockholmare någon gång socialbidrag. Människor går i ständig oro inför framtiden. Många saknar tryggheten i ett fast arbete och har svårt att hävda sig på arbetsmarknaden på grund av rädsla att förlora det jobb de för tillfället har.

De som drabbas värst av krisen är våra barn och ungdomar. När det blir ekonomiskt kärt drabbas ytterst barnen av att familjerna blir presade. Många växer upp i otrygga familjeförhållanden där våld och missbruk tillhör vardagsbilden.

Uppväxtvillkoren skiljer sig beroende på vilken kommun man bor i. Kommunerna har tvingats dra åt svängremmen de senaste åren. Detta har i hög grad drabbat verksamheter som riktas till barn och ungdom. Samhällets möjligheter att utjämna skillnader mellan barn har därmed försvårats. Det innebär att vissa grupper har sämre förutsättningar redan innan de gått ut skolan.

Flertalet av Stockholms kommuner lever i dag med stora ekonomiska bekymmer. Man genomför nedskärningar, man effektiviserar och många har ökat sitt skatteuttag. Trots detta uppger ett tiotal kommuner

att de är tvungna att finansiera en del av sina löpande utgifter med lån eller utförsäljning av tillgångar.

Det största hotet mot samhället är den höga arbetslösheten med de ekonomiska och sociala konsekvenser som följer i dess fotspår. Var tionde stockholmare är i dag utan arbete.

I Stockholmsområdet är koncentrationen av kunskapsyrken markant. Efterfrågan på välutbildad arbetskraft är hög. Stora grupper av de arbetslösa saknar den kompetens som efterfrågas. Den grupp som har allra svårast att ta sig in på arbetsmarknaden är flyktingar och invandrade.

På grund av arbetslösheten är gruppen socialbidragstagare bland medborgare med utländsk härkomst mycket hög i Stockholm, men också i kranskommuner som Botkyrka och Huddinge m.fl., där arbetslösheten är alarmerande.

Herr talman! Om vi inte tillsammans hjälps åt att vända den negativa utveckling vi har i dag, kommer det att ge långtgående konsekvenser för hela landet.

Vi ser i dag en oroande utveckling av våld och kriminalitet i stadsområdena. Ett allt hårdare samhällsklimat växer fram. Motsättningar mellan olika befolkningsgrupper ökar. Många av våra barn och ungdomar har tappat framtidstron och känner en stor vilshenhet.

Detta är signaler som vi måste ta på största allvar. Om utvecklingen tillåts fortsätta på detta sätt hotas vår demokrati. Risker är stora att andra krafter i samhället, som inte delar vår demokratiska grundsyn, ges ett allt större utrymme.

Vår gemensamma fiende heter arbetslöshet och segregation. Vi måste göra allt som står i vår makt för att rädda vår välfärd och bygga samhället på solidariska grunder. Vår ledstjärna skall vara rättvisa, jämlikhet och alla människors lika värde.

Anf. 53 CHRISTEL ANDERBERG (m)

Herr talman! I kommittémotion A816 har vi moderater nyligen redovisat vår syn på jämställdhetsfrågorna. Efter en ingående analys har vi skapat ett alternativ – ett konservativt alternativ som så väl behövs i den debatt som alltmer kommit att ha socialistiska, och fundamentalistiskt feministiska, förtecken.

Jämställdheten berörs av en mängd olika faktorer. Den socialdemokratiska familjepolitiken har utformats för att gynna en viss livsform som har ansetts jämställd. Arbetsmarknaden för kvinnor har utformats på ett sätt som har ansetts jämställt. Vid en närmare granskning finner man dock att systemen skapat stelbenthet och snarare hämmat kvinnorna än öppnat möjligheter för dem.

Berit Andnor sade för någon halvtimme sedan att svenska kvinnor är friast i världen. I själva verket är 57 % av kvinnorna synnerligen ofria. De är helt beroende för sin försörjning av ett system som håller på att kollapsa, nämligen Berit Andnors grundbult den offentliga sektorn.

Enligt vårt sätt att se på saken måste den framtida jämställdhetspolitiken utgå från ett konstruktivt tänkande med öppenhet för nya lös-

Prot. 1994/95:59

10 februari

Allmänpolitisk debatt

*Sysselsättnings-
politiken m.m.*

ningar. Dagens verklighet måste utgöra grunden för en ny debatt. Den skall präglas av respekt för olika människors egna, fria val. Utgångspunkten för politiken måste vara att dagens kvinnor och män vet sitt eget bästa och kan fatta förnuftiga beslut. Politikerna har inte rätt att förtiga vissa människors uppfattningar eller tillrättalägga deras argument. Att lägga livet och debatten till rätta är en politik som förtrycker stora grupper i samhället.

Många anser att kvotering av kvinnor på manligt dominerade områden gynnar jämställdheten. Vi tror inte på kvotering. Den bygger på bristande tilltro till kvinnors förmåga och på övertro på regleringar. Vi är övertygade om att verklig, långsiktig jämställdhet förutsätter det självförtroende som det ger kvinnorna att skapa sig en ställning grundad på egen kraft och duglighet. Detta är skillnaden mellan formell och reell jämställdhet.

Sedan de rent diskriminerande reglerna nu har avskaffats återstår den svåraste delen av jämställdhetsarbetet, nämligen att finna vägar att påverka människors attityder. Det krävs insatser inom många delar av samhället. Den attitydpåverkan som nu förestår uppnås dock inte främst genom politiska beslut utan genom att enskilda individer tar ett personligt, praktiskt och moraliskt ansvar.

Men visst behövs det politiska beslut också. En del av den bristande jämställdheten mellan kvinnor och män är nämligen ett problem som det socialistiska samhället har skapat. Det är ett system som ser kvinnor och män endast som delar av ett kollektiv, underordnade den traditionella produktionens krav. Det binder människorna och hindrar dem från att utveckla sina idéer. Ett sådant synsätt är i grunden omänskligt.

Ser man till kvinnors arbetsmarknad blir detta tydligt. Sverige har den högsta kvinnliga förvärvsfrekvensen bland alla OECD-länderna. men eftersom traditionellt kvinnliga arbetsuppgifter inom vård, omsorg och undervisning i vårt land nästan uteslutande tillhandahålls av den offentliga sektorn har kvinnornas arbetsmarknad kommit att bli mycket begränsad och starkt könssegregerad.

Vi moderater säger: Bryt upp de offentliga monopolen! Tillåt mångfald och valfrihet, låt enskilda personers kreativitet flöda! Vi vill också öppna hemmet för privata tjänster, som exempelvis barntillsyn, hemtjänst för äldre, städning eller trädgårdsskötsel.

I det nuvarande samhällsekonomiska läget kan det te sig som om förutsättningarna för arbete och försörjning skulle vara hotade för alla som jobbar inom vården eller omsorgen. I själva verket finns all anledning att anta att behovet av sådana tjänster tvärtom ökar. Uppgiften blir alltså att finna nya former för organisationen och finansieringen av arbetet. Kvinnor har samma rätt att finna alternativa arbetsgivare som män.

Vi kräver att skatte- och avgiftssystemen snarast reformeras så att det blir ekonomiskt möjligt för en privat tjänstesektor att etablera sig. Förutom att det skulle ge upphov till mängder av nya arbetstillfällen skapar det också utrymme för ett vidgat kvinnligt egenföretagande. I t.ex. USA är det i dag ca 35 % kvinnor som äger och driver små före-

tag. Vi förutser en liknande utveckling i Sverige bara samma gynnsamma förutsättningar ges.

Herr talman! Detta ser vi moderater som viktiga steg mot reell jämställdhet bland kvinnor och män. Dessutom får vi en bättre fungerande arbetsmarknad och ökad effektivitet i ekonomin.

Anf. 54 BERIT ANDNOR (s) replik

Herr talman! Jag frågar mig vad det är för ny debatt Christel Anderberg menar. Vad är det för konservativt alternativ som hon egentligen förespråkar? Vad innebär detta konservativa alternativ bakom de många orden?

Litet fick vi kanske veta när vi lyssnade till Christel Anderberg, men inte särskilt mycket. Det är i stället exakt samma gamla högerpolitik som moderaterna står för i dag som de gjorde tidigare.

Det är hämmande för kvinnor att de arbetar i den offentliga sektorn, säger Christel Anderberg. Det är ju så, att i Sverige har vi förvandlat det oavlönade kvinnoarbetet till ett avlönat kvinnoarbete. Vad är det för hämmande med det?

Vad är det för fel på att kvinnor skall ha lika rätt till arbete, lika rätt till att kunna försörja sig, som männen? Vad är det för fel på att ha ett system i samhället som gör det möjligt för kvinnor att förvärvsarbeta? Just genom att satsa på den gemensamma sektorn har vi gett kvinnor förutsättningarna till lika rätt till arbete.

Hur är det med pigavdraget? På vilket sätt stärker det jämställdheten för kvinnor? Möjligtvis gynnas ett fåtal kvinnor av det förslaget. Men någon skall göra jobbet, någon skall vara hemma och passa barnen, städa och ta hand om det övriga hemarbetet. Vad är det för kvinnor som skall göra det, Christel Anderberg? Vad är det för segregerat samhälle som ni moderater egentligen förespråkar och som göms bakom detta konservativa alternativ och detta tal om att det är en ny debatt? Det är ett gammalt konservativt samhälle som är moderaternas modell, ingenting annat.

Anf. 55 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik

Herr talman! Eftersom Berit Andnor uppenbarligen inte har lyssnat på det som jag sade ber jag att få rekommendera henne att läsa vår kommittémotion A816.

I denna motion frågar vi oss bl.a. varför just kvinnor skall vara hänvisade till en enda arbetsgivare, nämligen den offentliga sektorn. Hur kan det komma sig att det just är inom den socialdemokratiska grundbulten som kvinnorna är mest hänvisade till deltidsarbete och där deras kompetensutveckling är starkt eftersatt, där egna utbildningsinsatser inte alls lönar sig och där lönediskrimineringen är som mest utbredd?

Att stämpla hela diskussionen om en privat tjänstesektor med ordet pigavdrag är möjligen politiskt gångbart. Men vi har inte råd med sådana politiska dogmer i vårt land, lika litet som man har råd med det i andra länder. I andra länder har man inte varit lika ideologiskt låst som

Prot. 1994/95:59
10 februari

Allmänpolitisk debatt

*Sysselsättnings-
politiken m.m.*

i Sverige. Man har givit denna privata tjänstesektor en möjlighet att växa fram.

Det blir knappast fråga om några pigor, Berit Andnor. Det är i stället fråga om att kvinnor kan slå sig ihop, starta företag och sälja sina tjänster på en marknad.

Anf. 56 BERIT ANDNOR (s) replik

Herr talman! Jag har absolut ingenting emot en utveckling inom den privata serviceverksamheten. Det jag har något emot är att med hjälp av skattesubventioner skapa ett A- och B-lag på arbetsmarknaden. Pigavdragsdiskussionen handlar om att med skattesubventioner skapa ett B-lag på arbetsmarknaden, ett B-lag som skall gå hemma hos de välbesuttna familjerna och städa.

Den gemensamma sektorn har förvandlat det oavlönade kvinnoarbetet till ett avlönat kvinnoarbete. Den gemensamma sektorn ger också förutsättningar för både kvinnor och män att förvärvsarbeta genom att barnomsorgen kan ordnas, genom att äldreomsorgen kan ordnas. Det skapar möjligheter för kvinnor och män att förvärvsarbeta, och därför är den gemensamma sektorn så viktig. De privata alternativen har jag inget emot, men de skall vara betalda på samma sätt som de offentliga arbetena.

Vad är det för bättre kompetensutveckling, vad är det för högre lön som kan erbjudas i det privata städbolaget, Christel Anderberg? Vari ligger skillnaden? Alla jämförelser som gjorts och som görs mellan t.ex. städbolagen och den verksamhet som sker inom den kommunala sektorn visar att konkurrensen från de privata städbolagen inte har ökat lönerna för de kvinnor som gör jobbet.

I grunden handlar det om att vi har olika synsätt på människor på arbetsmarknaden och på kvinnors möjligheter där. Vi har olika synsätt på kvinnors lika rätt till arbete och till en anständig lön att leva på. För mig är jämställdheten lika viktig för både hemsamariten och vårdbiträdet som för de kvinnliga cheferna. För Christel Anderberg är det fråga om något helt annat. Det är det som denna diskussion egentligen handlar om.

Anf. 57 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik

Herr talman! Jag tror faktiskt inte att alla arbetslösa kvinnor, eller de som riskerar att bli det, i Sverige bryr sig om vad Berit Andnor tycker. Jag tror att de är intresserade av att få ett jobb.

Numera kan man t.o.m. från socialdemokratiska företrädare få höra att de inser att de nya jobben måste komma fram i det privata näringslivet. Den offentliga sektorn kan inte längre få expandera, utan den måste tvärtom dras ned. Det har också visat sig att den offentliga sektorns kaka inte bara är liten utan dessutom osäker. Det socialistiska systemet har lurat kvinnorna in i ett system som nu håller på att kollapsa. Många kvinnor är därför ytterst oroade över sina möjligheter till fortsatt arbete, till fortsatt försörjning.

Om vi släpper ideologin, Berit Andnor, och tillåter alternativen att växa fram kan vi få en privat tjänstesektor där kvinnor får möjlighet att

vara verksamma inom de områden som kanske ligger många kvinnor närmast. För alla kvinnor är det inte en dröm att bli maskintekniker och att jobba inom verkstadsindustrin. De vill gärna kunna fortsätta vara verksamma inom vård, omsorg och undervisning. Låt dem få möjlighet till det.

Anf. 58 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s)

Herr talman! Det finns en region i vårt land som har drabbats hårdast av öppen arbetslöshet och som vid sidan av Norrbotten har den högsta totala arbetslösheten, och det är Fyrstadsområdet med kommunerna Lysekil, Vänersborg, Uddevalla och Trollhättan.

Här har bara på några år försvunnit 14 000 jobb. Nästan vart tredje industrijobb har försvunnit. Då basnäringarna drabbades på detta sätt fick det också allvarliga och omedelbara följdverkningar för näringslivet i övrigt. Totalt har Fyrstad på några år förlorat en sjättedel av samtliga jobb. I decemberstatistiken var arbetslösheten i Fyrstad 16,25 %, att jämföra med 12,4 % i hela riket.

Det är mycket bra att Saab nyanställer och att Volvo nysatsar i Uddevalla, men det räcker inte på något sätt för att återskapa alla förlorade jobb. Det finns bland de arbetslösa en stor grupp som är både ungdomar och långtidsarbetslösa. Denna stora grupp, som oftast saknar yrkesutbildning, riskerar att bli permanent utslagen om vi inte sätter in kraftfulla och snabba åtgärder i Fyrstadsregionen.

Fyrstad tillhör av tradition Sveriges starkaste industriregioner. Här finns avancerad industriell kompetens främst inom transportmedels- och kommunikationsområdet, men koncentrationen till få produkter, företag och branscher är tillsammans med omfattande utslagning av arbetsintensiv verksamhet en av huvudanledningarna till den mycket svåra arbetsmarknadspolitiska situationen.

Herr talman! Genom regeringens beslut att hos EU föreslå att Fyrstad skall bli mål 2-område har man nu bekräftat Fyrstads speciella situation och dessutom slutgiltigt accepterat Fyrstad som begrepp. Detta är mycket positivt. Dessutom är det glädjande att vår regering beträffande stödområden inom EU föreslagit att kommunerna i Dalsland och norra Bohuslän skall ingå i målområde 5 b.

Beträffande ungdomsarbetslösheten och långtidsarbetslösheten är det också angeläget att regionen får del ur stödområde 3 och 4.

Om stödinsatserna från EU kommer, som vi hoppas, blir det först 1996. Det är därför viktigt att nu i år, 1995, göra särskilda insatser med enbart nationella medel. Hit hör exempelvis satsning på högskolan, Fyrstadsfonden, men också omedelbara och snabba arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Högskolan i Trollhättan/Uddevalla måste ges betydligt ökade resurser för såväl grundutbildning och vidareutbildning som forskning. Tillgång på väl utbildad arbetskraft är av avgörande betydelse för utvecklingen i regionen. Trots den höga arbetslösheten finns brist på bl.a. utbildade tekniker. Högskolan bör för nästa verksamhetsår tillföras ytterligare 10 miljoner av de resurser som skall fördelas senare i vår. På sikt måste vår högskola ges lika stora resurser som andra jämförbara

Prot. 1994/95:59
10 februari

Allmänpolitisk debatt

Sysselsättnings-
politiken m.m.

regioners högskolor. Dessutom bör inom ramen för arbetsmarknads-satsningarna avsättas resurser för förlängd utbildning inom företag och för att ge arbetslösa möjlighet till gymnasiekompetens inom regionens folkhögskolor och den kommunala vuxenutbildningen.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen att resurser upptas för bl.a. ombyggnader och miljöförbättringar i kommunala lokaler. Med Fyrstads höga arbetslöshet anser jag att regionen bör prioriteras när dessa medel skall fördelas. Det är också viktigt att större byggprojekt, som kraftverk i Lysekil, kommer i gång.

För Fyrstad är det viktigt med bra kommunikationer. Det är en förutsättning för näringslivets utveckling och för fler arbeten. Då mål 2-medel i princip inte får gå till stora infrastruktursatsningar och med Fyrstads allvarliga arbetsmarknadssituation, anser jag att resurser bör omfördelas så att Nordlänken kan byggas, Älvsborgsbanan upprustas samt planerat byggande och upprustning av E 6 samt vägarna 44, 45 och 161 kommer i gång skyndsamt.

Herr talman! Till sist vill jag säga, att om Fyrstad får möjlighet till investeringar i kommunikation och utbildning/kompetens finns också förutsättningar för att regionen och dess ca 250 000 invånare blir en livskraftig och utvecklingsbar region. Här finns i dag en genom historien och generationer nedärvd kunskap, t.ex. inom de verkstadsindustriella sektorerna elektronik, motorteknologi och konstruktion. Ett annat område är marina eller vattenanknutna näringar och verksamheter. Ett tredje område är energisidan. En ytterligare styrkefaktor finns inom vård och omsorg, med bl.a. två stora sjukhus inom regionen. På flera av de nämnda områdena finns egna forskningsresurser och anknytning till bl.a. Göteborgs universitet. Slutligen kan nämnas turismen som ett växande framtidsområde, där Bohuskusten och Dalsland både ingår i och omsluter regionen Fyrstad.

I Fyrstad finns möjligheter, och Fyrstad har en gemensam vision som kan bli förverkligad om massarbetslösheten kan brytas och stagnation undvikas.

Anf. 59 PAAVO VALLIUS (s)

Herr talman! Arbetslösheten är ett stort gissel för hela Sverige. Man kan påstå att vissa län har drabbats mer än andra. För oss i Västmanland har industriproduktionen varit det centrala, och flera av kommunerna är fortfarande starkt beroende av industrin. Tyvärr började strukturförändringen i länet redan på 80-talet, och när den stora utslagningen av industriarbeten började för fem år sedan var arbetsmarknadssituationen i Västmanland redan besvärlig.

För oss i Västmanland var det naturligtvis av stor vikt att vi fick en socialdemokratisk regering och att vi åter kan känna framtidstro. Till detta bidrar regeringens kraftfulla program för sysselsättning, som innehåller 50 åtgärds punkter, med aktiva åtgärder för att minska den öppna arbetslösheten, öka kompetensutvecklingen och aktivera de arbetslösa.

Under den pågående högkonjunkturen har sysselsättningen ökat i vårt län, speciellt inom exportindustrin. Men de arbetstillfällen som

försvann under den senaste lågkonjunkturen kommer nog aldrig tillbaka. Därför vill jag uppmärksamma vissa speciella frågor, som är viktiga för Västmanland.

Arbetslösheten inom byggbranschen är nog det mest bekymmersamma i vårt län – säkert inte unikt i landet. För att man skall få fart på övrig sysselsättning är det viktigt att stimulera byggsektorn. Även om det inte är rimligt eller ens kanske önskvärt att nå de byggsiffror som gällde under slutet av 80-talet, kan vi konstatera att dagens byggaktivitet på sikt är alldeles för låg för ett land som måste öka den ekonomiska tillväxten för att klara budgetunderskottet och sysselsättningen. Därför behövs ganska omgående ytterligare stimulansåtgärder inom byggsektorn, så att den inte tappar nödvändig kompetens.

Exportindustrin är en mycket central del för hela länet, men speciellt för Västerås och närkommunerna. Kommunikationer till och från Västerås är därför avgörande för kommunens näringslivsutveckling och sysselsättning. Mälarbanan och Västerås flygplats är viktiga delar för hela regionens utveckling. Det är därför viktigt att trafiken på Mälarbanan kommer i gång så fort som möjligt, utan några onödiga dröjsmål. En internationell flygplats i Västerås är avgörande för att vi skall kunna behålla exportindustri, som är mycket beroende av bra förbindelser med Europa även i framtiden.

En utbyggnad av högskolan i Västerås skulle vara av stor regionalpolitisk betydelse för hela vårt län och stora delar av Bergslagen. Ökad ingenjörsutbildning är det som står närmast i tur. När det gäller ökad teknisk utbildning bör Tekniska högskolan uppmärksammas när man skapar nya utbildningsplatser.

Det minskade försvarsanslaget har inneburit stora förändringar och påfrestningar inom försvarsindustrin. Många arbetstillfällen har försvunnit, och många är hotade.

Sådan är den aktuella situationen i Arboga. Det är en av länets kommuner som har drabbats speciellt hårt. Vi föreslår att Arboga ges tillfällig inplacering i stödområde eller att ett särskilt stöd ges till omställningen inom försvarsindustrin.

Länets norra kommuner, som tidigt blev utsatta för strukturomvandling inom järn- och skogshandling, kommer även framdeles att vara i stort behov av regionalpolitiska insatser för att på lång sikt klara sin sysselsättning. Här är det viktigt att den skogliga utbildningen på Skogsmästarskolan i Skinnskatteberg ges möjlighet till en fortsättning trots den nuvarande turbulensen inom SLU.

Herr talman! Det är lätt att bli pessimistisk inför framtiden när man inriktar sig på de problemområden som finns. Trots detta ser vi från Västmanland ljus på framtiden. Med de kraftfulla åtgärder som regeringen har vidtagit för att få ordning i och tilltro till svensk ekonomi och med regeringens arbetsmarknadspolitiska åtgärder är vi övertygade om att vi i Västmanland och hela landet kan gå en ljusare och mer optimistisk framtid till mötes.

Prot. 1994/95:59
10 februari

Allmänpolitisk debatt

*Sysselsättnings-
politiken m.m.*

Anf. 60 ULF KERO (s)

Herr talman! Jag skall tala om sysselsättningspolitik i norrbottniskt perspektiv.

Som representant för glesbygden, kommen från de stora skogarna, har jag mycket att orda om i denna fråga. I Norrbottens historia har olika tider avlöst varandra. Jag håller mig till den senare delen, dvs. den tid som jag själv kan överblicka.

Historien kännetecknas av djupgående strukturförändringar och flyttlass men också av omfattande regional- och arbetsmarknadspolitiska satsningar. Man kan med andra ord säga att Norrbotten tillhör de mest omstrukturerade områdena i landet.

Vi lever alltjämt i en stark brytningstid. Förändringarna går fort. Kampen mellan gammalt och nytt är intensiv. Ny teknik och nya kunskaper skapar ständigt nya möjligheter inom olika områden. Den ökade kunskapen och dess betydelse för länets utveckling blir allt tydligare.

Norrbottningen lever på många sätt nära naturen, men naturen är också en av Norrbottens stora tillgångar. Malm, skog och vatten utgör alltjämt basen för industriverksamheten i detta län. Den ekonomiska betydelsen av dessa naturtillgångar är odiskutabel. De är av stor ekonomisk betydelse inte bara för länet utan även för landet som helhet och kommer att vara det även fortsättningsvis.

Arbetslöshetsstatistiken är ingen rolig läsning. Det har den för övrigt aldrig varit, särskilt inte för kommuner som av tradition är och har varit arbetslöshetsdrabbade under lång tid. Detta gissel är ett problem som det inte finns några patentröslösningar på.

Arbetslöshetsbekämpningen har alltid varit en viktig fråga för arbetarrörelsen. Att komma tillbaka till arbetsmarknaden är en oerhört viktig sak för den som är arbetslös. Det har vi erfarenhet av, och det har också påtalats av många.

Herr talman! Det gäller att se framåt. Jag kommer att hålla mig till regionalpolitiken; jag anser att sysselsättning och regionalpolitik hör ihop.

För en region som ligger långt ifrån marknader och stora befolkningscentra är väl fungerande kommunikationer av stor ekonomisk betydelse. Att ha goda kommunikationer är därför en viktig framtidsfråga.

Områdets geografiska förutsättningar gör att flyget har en särställning. Detta gör behovet av fungerande flygtrafik stort. För inlandskommunerna är detta ett viktigt konkurrensmedel i kampen om företagsetableringar och därmed en viktig möjlighet till näringslivsutveckling.

Vi har från Norrbotten i en motion påtalat möjligheterna inom det s.k. Barentsområdet, som är en specifik förutsättning för Norrbotten. Ett antal länder samverkar för en positiv och fredlig utveckling i nordvästra Ryssland. Detta samarbete bör förankras i norr, och Sverige bör ta större ansvar i detta område när det gäller kultur, miljö och ökad kontakt mellan människorna och näringslivet i regionen.

Vi som verkar i detta område hoppas givetvis att Sverige blir mer aktivt som nation, nu när vi övertagit ordförandeskapet i Barentsrådet.

Även om det naturligtvis finns svårigheter är det möjligheterna som i förlängningen leder till verksamheter och sysselsättning. En mycket viktig detalj är järnvägsförbindelsen Boden–Haparanda, som är den enda landkopplingen mellan det rysk-finska och det svensk-norska järnvägssystemet. En lösning av omlastningsproblemet i Haparanda är därför av central betydelse och en bra framtidssatsning.

Herr talman! Skogen är ett annat område som har tillfört arbete och sysselsättning i stor omfattning framför allt i inlandet. Detta har drastiskt förändrats; den tekniska utveckling som ägt rum de senaste decennierna har medfört en omfattande minskning av antalet jobb.

Ökad vidareförädling har många talat om i olika sammanhang. Men ett län som Norrbotten, där skogen har en så central betydelse, har inte fått del i någon sådan utveckling. Det finns goda förutsättningar att utnyttja länets skogsråvaror. Denna råvara är av unik kvalitet. En ökad förädlingsgrad och rätt produkter skapar stabilare marknader, bättre företag och ökad sysselsättning.

Förutom de stora företagen består träindustrin av små och medelstora företag. Dessa har betydelse för sysselsättningen och ekonomin i de olika kommunerna. Inom trä- och träförädlingsindustrin behövs ett branschutvecklingsprogram för att öka värdet av skogsråvaran.

Herr talman! Till sist måste jag få tycka till om det nya kostnadsutjämningsförslag som har presenterats. Fullt genomfört innebär förslaget ett årligt inkomstbortfall för Norrbottens kommuner med 786 miljoner. Tillsammans med det bortfall som drabbar landstinget blir det ca 970 miljoner kronor. I en del kommuner motsvarar detta en skattehöjning på 3–4 kr per invånare.

En sådan förändring av kommunernas inkomster går inte spårlost förbi utan märks. Detta förslag är av den storleksordningen att det inte på något sätt kan klaras utan verksamhetsminskningar, och detta i områden som redan har det tillräckligt svårt med sysselsättningen.

Statsbidragen till kommunerna utgör de enskilt viktigaste regionalpolitiska insatserna från statens sida. Statsbidraget till Norrbottens kommuner är en betydande del av den totala finansieringen och en förutsättning för att klara de nationella målen. Detta förslag kommer i förlängningen att få en helt motsatt och förödande effekt.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga att vi i Norrbotten givetvis är beredda att ta ansvar för Sveriges ekonomi och för att vår framtid i betydligt större omfattning skall bero på vår egen förmåga. Den här frågan är viktig för Norrbotten. När regeringen presenterar sin proposition måste man ha hittat ett system som gör det möjligt för Norrbotten och hela landet att fortsätta att utvecklas.

Den allmänpolitiska debatten var härmed avslutad.

4 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Proposition

1994/95:146 Ändringar i lagen (1994:1704) om lageravgift på socker och ris

5 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 10 februari

1994/95:55 av *Sven Bergström* (c) till justitieministern om nedläggningar av kriminalvårdsanstalter

1994/95:56 av *Björn von Sydow* (s) till utrikesministern om Tjetjenien

Interpellationerna publiceras i bilaga som fogas till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 februari.

6 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställdes

den 10 februari

1994/95:273 av *Barbro Westerholm* (fp) till socialministern om barnomsorgslagen

1994/95:274 av *Barbro Westerholm* (fp) till statsrådet Leif Blomberg om flyktingbarn och FN:s barnkonvention

1994/95:275 av *Ulf Melin* (m) till utbildningsministern om lärare och informationsteknologi

1994/95:276 av *Margitta Edgren* (fp) till civilministern om principer vid tillsättning av tjänst som domprost

1994/95:277 av *Birgit Henriksson* (m) till socialministern om förskrivningen av läkemedel

1994/95:278 av *Birgit Henriksson* (m) till justitieministern om bristen på kriminalvårdsplatser m.m.

1994/95:279 av *Eskil Erlandsson* (c) till arbetsmarknadsministern om kommunernas satsning på allergisanering

1994/95:280 av *Jan Jennehag* (v) till försvarsministern om flygverksamheten på Malmens flygplats

1994/95:281 av *Maggi Mikaelsson* (v) till miljöministern om bullerproblemen runt Malmens flygplats m.m.

1994/95:282 av *Lennart Daléus* (c) till jordbruksministern om landsbygdsutveckling och kvinnor

1994/95:283 av *Lennart Daléus* (c) till justitieministern om EU och patent på bioteknikområdet

1994/95:284 av *Lennart Daléus* (c) till miljöministern om uppföljning av Rio-konferensen

1994/95:285 av *Birgit Henriksson* (m) till justitieministern om åtgärder mot försäkringsbedrägerier

Prot. 1994/95:59
10 februari

Frågorna publiceras i bilaga som fogas till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 februari.

7 § Kammaren åtskildes kl. 13.37.

Förhandlingarna leddes

av andre vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 3 § anf. 18 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 51 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LISBET HANSING ENGSTRÖM

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Meddelande om plan för kammarens sammanträden	1
2 § Hänvisning av ärende till utskott.....	1
3 § Allmänpolitisk debatt.....	1
(forts. från prot. 58)	1
<i>Sysselsättningspolitiken m.m.</i>	1
Anf. 1 PER UNCKEL (m).....	1
Anf. 2 ELVING ANDERSSON (c)	4
Anf. 3 ANNE WIBBLE (fp).....	7
Anf. 4 HANS ANDERSSON (v).....	10
Anf. 5 BIRGER SCHLAUG (mp)	13
Anf. 6 MATS ODELL (kds).....	16
Anf. 7 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	18
Anf. 8 PER UNCKEL (m).....	22
Anf. 9 ELVING ANDERSSON (c)	23
Anf. 10 ANNE WIBBLE (fp).....	24
Anf. 11 HANS ANDERSSON (v).....	25
Anf. 12 BIRGER SCHLAUG (mp)	27
Anf. 13 MATS ODELL (kds).....	28
Anf. 14 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	29
Anf. 15 PER UNCKEL (m).....	30
Anf. 16 ELVING ANDERSSON (c)	31
Anf. 17 ANNE WIBBLE (fp).....	31
Anf. 18 HANS ANDERSSON (v).....	32
Anf. 19 BIRGER SCHLAUG (mp)	33
Anf. 20 MATS ODELL (kds).....	33
Anf. 21 Arbetsmarknadsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	34
Anf. 22 KENT OLSSON (m)	34
Anf. 23 HANS KARLSSON (s)	36
Anf. 24 KENT OLSSON (m) replik	38
Anf. 25 HANS KARLSSON (s) replik	38
Anf. 26 KENT OLSSON (m) replik	38
Anf. 27 HANS KARLSSON (s) replik	39
Anf. 28 INGRID BURMAN (v)	39
Anf. 29 BARBRO JOHANSSON (mp)	40
Anf. 30 KENT OLSSON (m) replik	42
Anf. 31 BARBRO JOHANSSON (mp) replik.....	43
Anf. 32 KENT OLSSON (m) replik	43
Anf. 33 BARBRO JOHANSSON (mp) replik.....	43
Anf. 34 BERIT ANDNOR (s)	44

Anf. 35	INGRID BURMAN (v) replik.....	45
Anf. 36	BERIT ANDNOR (s) replik.....	46
Anf. 37	INGRID BURMAN (v) replik.....	46
Anf. 38	BERIT ANDNOR (s) replik.....	47
Anf. 39	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kds).....	47
Anf. 40	BO FINNKVIST (s).....	49
Anf. 41	BERTIL PERSSON (m).....	50
Anf. 42	TANJA LINDERBORG (v).....	52
Anf. 43	BERIT ANDNOR (s) replik.....	54
Anf. 44	TANJA LINDERBORG (v) replik.....	54
Anf. 45	BERIT ANDNOR (s) replik.....	55
Anf. 46	TANJA LINDERBORG (v) replik.....	55
Anf. 47	ANDERS YGEMAN (s).....	55
Anf. 48	ANNIKA JONSELL (m).....	57
Anf. 49	EVA PERSSON SELLIN (s).....	59
Anf. 50	LARS HJERTÉN (m).....	60
Anf. 51	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s).....	62
Anf. 52	CHRISTINA ZEDELL (s).....	63
Anf. 53	CHRISTEL ANDERBERG (m).....	65
Anf. 54	BERIT ANDNOR (s) replik.....	67
Anf. 55	CHRISTEL ANDERBERG (m) replik.....	67
Anf. 56	BERIT ANDNOR (s) replik.....	68
Anf. 57	CHRISTEL ANDERBERG (m) replik.....	68
Anf. 58	NILS-ERIK SÖDERQVIST (s).....	69
Anf. 59	PAAVO VALLIUS (s).....	70
Anf. 60	ULF KERO (s).....	72
4 §	Bordläggning.....	74
5 §	Anmälan om interpellationer.....	74
	1994/95:55 av <i>Sven Bergström</i> (c) till justitieministern om nedläggningar av kriminalvårdsanstalter.....	74
	1994/95:56 av <i>Björn von Sydow</i> (s) till utrikesministern om Tjetjenien.....	74
6 §	Anmälan om frågor.....	74
	1994/95:273 av <i>Barbro Westerholm</i> (fp) till socialminis- tern om barnomsorgslagen.....	74
	1994/95:274 av <i>Barbro Westerholm</i> (fp) till statsrådet Leif Blomberg om flyktingbarn och FN:s barnkonvention.....	74
	1994/95:275 av <i>Ulf Melin</i> (m) till utbildningsministern om lärare och informationsteknologi.....	74
	1994/95:276 av <i>Margitta Edgren</i> (fp) till civilministern om principer vid tillsättning av tjänst som domprost.....	74
	1994/95:277 av <i>Birgit Henriksson</i> (m) till socialministern om förskrivningen av läkemedel.....	74
	1994/95:278 av <i>Birgit Henriksson</i> (m) till justitieministern om bristen på kriminalvårdsplatser m.m.....	74
	1994/95:279 av <i>Eskil Erlandsson</i> (c) till arbetsmarknads- ministern om kommunernas satsning på allergisanering.....	74

1994/95:280 av <i>Jan Jennehag</i> (v) till försvarsministern om flygverksamheten på Malmens flygplats.....	74
1994/95:281 av <i>Maggi Mikaelsson</i> (v) till miljöministern om bullerproblemen runt Malmens flygplats m.m.	74
1994/95:282 av <i>Lennart Daléus</i> (c) till jordbruksministern om landsbygdsutveckling och kvinnor.....	74
1994/95:283 av <i>Lennart Daléus</i> (c) till justitieministern om EU och patent på bioteknikområdet.....	75
1994/95:284 av <i>Lennart Daléus</i> (c) till miljöministern om uppföljning av Rio-konferensen.....	75
1994/95:285 av <i>Birgit Henriksson</i> (m) till justitieministern om åtgärder mot försäkringsbedrägerier.....	75
7 § Kammaren åtskildes kl. 13.37.....	75

